

Κείμενο Εργασίας Νο 3/ 2013

***ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ & ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ***

Μαντώ Λαμπροπούλου

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

**JEAN MONNET EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE
NATIONAL AND KAPODISTRIAN UNIVERSITY OF ATHENS**

Κείμενο Εργασίας Νο 3/2013

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ & ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ**

Μαντώ Λαμπροπούλου

Μάιος 2013

Copyright 2013

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ JEAN MONNET
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Κλεομένους 22Α, 106 75 Αθήνα
Τηλ. 210 72 20 508 Fax: 210 3617711
Email: jmcenter-athens@pspa.uoa.gr, www.jmc.pspa.uoa.gr

All rights reserved

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας Jean Monnet δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές ή άλλες θέσεις. Καταβάλλει, μάλιστα, προσπάθεια να παρουσιάζονται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται σε όλες τις εκδόσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους ίδιους τους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Κέντρου, του Διοικητικού Συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ:

Η Μαντώ Λαμπροπούλου είναι διδάκτωρ του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Σπούδασε στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (πτυχίο Επιχειρησιακής Έρευνας και Μάρκετινγκ), στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών (πτυχίο Δημόσιας Διοίκησης) και στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (μεταπτυχιακό δίπλωμα Κράτος και Δημόσια Πολιτική). Είναι απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και εργάζεται στο Υπουργείο Εσωτερικών. Κατά την περίοδο 2007-2010 διετέλεσε υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών στην ειδικευση Δημόσια Διοίκηση & Διοικητική Επιστήμη. Το 2009 απέσπασε το βραβείο Νέων Ερευνητών του Greek Politics Specialist Group για το άρθρο της στο 4ο Συνέδριο Υποψήφιων Διδασκτόρων του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του London School of Economics and Political Science. Το ακαδημαϊκό έτος 2011 - 2012 υπήρξε ερευνήτρια του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην ανάλυση των δημόσιων πολιτικών και ειδικότερα σε θέματα ιδιωτικοποιήσεων, δημόσιας υπηρεσίας και σχέσεων κράτους-πολίτη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας αποτελούν οι πολιτικές και οι μέθοδοι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Με στόχο την απόδοση μιας συνολικής εικόνας των διαφορετικών προτάσεων και των θέσεων οι οποίες έχουν διατυπωθεί στο δημόσιο διάλογο όσον αφορά τους τρόπους διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου ως εργαλείο εξόδου από την κρίση, η ανάλυση διατρέχει ένα ευρύ φάσμα σχεδίων και μέτρων πολιτικής. Η συζήτηση αναπτύσσεται γύρω από τον κεντρικό θεωρητικό άξονα της προβληματικής των ιδιωτικοποιήσεων, προσεγγίζοντας τα όρια και την ισορροπία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα υπό το πρίσμα των εναλλακτικών επιλογών όσον αφορά τις αρμοδιότητες και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, χρήσης, ελέγχου και εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων του κράτους. Κεντρικό ερώτημα και υπόθεση προς διερεύνηση αποτελεί το *εάν και με ποιο τρόπο οι προτεινόμενες μέθοδοι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μηχανισμός ανάκαμψης από την οικονομική κρίση*. Περαιτέρω, πόσο αποτελεσματικά είναι αυτά τα εργαλεία, έως ποιο βαθμό και υπό ποιες προϋποθέσεις δύνανται να συμβάλουν στη βελτίωση των αναπτυξιακών και δημοσιονομικών μεγεθών.

Με σημείο εκκίνησης το πεδίο των δημόσιων πολιτικών, καταγράφονται και αντιπαραβάλλονται οι διακριτές προσεγγίσεις και προτάσεις θεσμικών και ανεξάρτητων φορέων όσον αφορά τους τρόπους αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Τα σχέδια και τα εναλλακτικά προγράμματα κατηγοριοποιούνται εν είδει γενικών κατευθύνσεων πολιτικής και τοποθετούνται αντίστοιχα στον άξονα μεταξύ κράτους και αγοράς. Βάσει αυτής της ταξινόμησης, προκύπτει το πεδίο των υφιστάμενων επιλογών, οι οποίες εκτείνονται από την πλήρη και άμεση αποκρατικοποίηση μέχρι τη μερική εκχώρηση ή τη διατήρηση της κυριότητας των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου και τη μακροπρόθεσμη αξιοποίησή τους χωρίς μεταβίβαση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων στον ιδιωτικό τομέα. Η χαρτογράφηση των προτάσεων δεν περιορίζεται στην απλή καταγραφή των διαφορετικών λύσεων και απόψεων, αλλά προχωράει στη συγκριτική διερεύνηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων κάθε σχεδίου. Βάσει αυτής της αξιολόγησης, αναδεικνύονται οι παράγοντες και οι ειδικότερες συνθήκες που καθορίζουν τη σκοπιμότητα, τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις απόδοσης των πολιτικών και των εναλλακτικών μεθόδων διαχείρισης και αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου στα δεδομένα της κρίσης.

Τα βασικά ευρήματα οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μεμονωμένα οι πρακτικές αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας είναι δύσκολο να αποδώσουν ως μοχλός ανάκαμψης, εφόσον δεν υπαχθούν σε ένα συνολικό σχέδιο θεσμικών αλλαγών. Δεδομένων των διαθέσιμων μέσων και των συνθηκών της οικονομίας, από την κριτική επισκόπηση των διαφορετικών απόψεων προκύπτει ότι, στην παρούσα φάση, αποτελεσματικότερη λύση αποτελεί η αναδιάρθρωση και η οργανωμένη αξιοποίηση της περιουσίας του κράτους σε μεσο/μακροπρόθεσμο ορίζοντα μέσω «ήπιων» πρακτικών, από ό,τι η υιοθέτηση μέτρων με εισπρακτικά-ταμειακά κριτήρια και η εκχώρηση ή πώληση περιουσιακών στοιχείων υπό την πίεση της ανάγκης εισροής εσόδων στα κρατικά ταμεία. Ωστόσο, η ανάλυση καθιστά σαφές ότι το περιεχόμενο και η απόδοση των πολιτικών εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από εξωτερικούς παράγοντες, από τις ειδικότερες συνθήκες εφαρμογής, αλλά και από την επίδραση παραμέτρων οι οποίες υπερβαίνουν τη στενά οικονομική-δημοσιονομική διάσταση της κρίσης και άπτονται ευρύτερα κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων.

Η εργασία έχει κατά βάση τεχνικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην καταγραφή των εμπειρικών δεδομένων και στην αποτύπωση των τρεχουσών τάσεων και εξελίξεων. Το ερευνητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο έχει αναφορά στο επίπεδο σχεδιασμού και υλοποίησης των δημόσιων πολιτικών, εστιάζοντας στο πρακτικό σκέλος των υπό μελέτη σχεδίων και προτάσεων.

Λέξεις - κλειδιά: αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας, ιδιωτικοποίηση, αποκρατικοποίηση, οικονομική κρίση, Ελλάδα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ & ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	10
1.1 Το πλαίσιο και βασικά διακυβεύματα	11
1.1.1 Στόχοι και νομιμοποίηση	12
1.1.2 Η οικονομική φιλοσοφία των ιδιωτικοποιήσεων	13
1.1.3 Διακυβεύματα	16
1.2 Παρούσα Κατάσταση: Πολιτικές, Προγράμματα και Σχέδια	19
1.2.1 Το πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων & Αξιοποίησης της Δημ. Περιουσίας	19
1.2.1.1 Στόχοι και γενικές κατευθύνσεις	19
1.2.1.2 Πεδίο και χρόνος εφαρμογής	21
1.2.1.3 Μέθοδοι και διαδικασίες υλοποίησης	23
1.2.1.4 Δομές, όργανα και εμπλεκόμενοι φορείς	24
1.2.2 Εναλλακτικά Σχέδια και Προτάσεις	25
1.2.2.1 Ελληνικοί και Διεθνείς Οργανισμοί	25
1.2.2.2 Πολιτικά Κόμματα	26
1.2.2.3 Ομάδες Συμφερόντων	29
1.2.2.4 Στοχευμένα Σχέδια	32
(i) Σχέδιο «Eureka»	33
(ii) Σχέδιο «Αρχιμήδης»	34
(iii) Θεσμός «Επιφάνειας»	35
(iv) Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης	36
(v) Κρατικά Επενδυτικά Ταμεία	37
(vi) Συμφωνίες/Συμβάσεις Παραχώρησης	38
(vii) Λοιπές Προτάσεις	38
1.3 Ανακεφαλαίωση	38
2. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ & ΣΧΕΔΙΩΝ	40
2.1 Καταλληλότητα και συγκριτικά πλεονεκτήματα	40
2.2 Εφικτό των μέτρων: Αδυναμίες και προβλήματα	42
2.3 Γενική Αποτίμηση: Ομοιότητες και διαφορές	48
3. ΣΥΝΘΕΣΗ & ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ	49
3.1 Η πορεία εφαρμογής των πολιτικών	50
3.2 Προσδιοριστικοί παράγοντες στη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας	51
3.2.1 Εμπόδια και περιορισμοί	52
3.2.1.1 Πολιτικοί - κοινωνικοί λόγοι	52
3.2.1.2 Τεχνικές - διαδικαστικές δυσκολίες	55
3.2.1.3 Οικονομικές παράμετροι	56
3.2.1.4 Ο παράγοντας χρόνος και οι ειδικότερες συνθήκες εφαρμογής	58
3.2.2 Ευκαιρίες και αντίλογος	59
3.3 Κατευθύνσεις πολιτικής και πρακτικές λύσεις	62
3.3.1 Διαστάσεις της κρίσης: διεθνές - ευρωπαϊκό πλαίσιο	63
3.3.2 Προϋποθέσεις απόδοσης και προτάσεις πολιτικής	64
3.3.2.1. Γενικές κατευθύνσεις	64
3.3.2.2. Ειδικότερες προϋποθέσεις	65
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	69
ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	73

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

EC: European Commission

EE: European Union

EFSF: European Financial Stability Facility

EIB: European Investment Bank

EMU: European Monetary Union

ESM: European Stability Mechanism

EU: European Union

GDP: Gross Development Product

IMF: International Monetary Fund

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development

PPP: Public Private Partnerships

ΑΔΕΔΥ: Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων

ΓΓΔΠ: Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας

ΓΣΕΕ: Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας

ΔΕΑΑ: Διϋπουργική Επιτροπή Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων

ΔΕΚΟ: Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ΕΒΕΑ: Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών

ΕΓΑΑ: Ειδική Γραμματεία Αναδιαρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων

ΕΔ: Ελληνικό Δημόσιο

ΕΕΝΕ: Ελληνική Ένωση Επιχειρηματιών

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΔΕ: Ελληνική Εταιρεία Διοικήσεως Επιχειρήσεων

ΕΕΣ: Εταιρείες Ειδικού Σκοπού

ΕΕΤ: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΕΚΤ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

ΕΣΕΕ: Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου

ΕΣΤΑ: Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης

ΕΤΕ: Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

ΕΤΧΣ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

ΙΟΒΕ: Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

ΟΕΕ: Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΣΔΙΤ: Συμπράξεις Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα

ΣΕΒ: Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών

ΤΑΠΠΕΔ: Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1	ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	13
Πίνακας 2	ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑΤΑ.....	18
Πίνακας 3	ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ & ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ.....	22
Πίνακας 4	ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ.....	29
Πίνακας 5	ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ & ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	39
Πίνακας 6	ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.....	42
Πίνακας 7	ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ.....	44
Πίνακας 8	ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ.....	45
Πίνακας 9	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ & ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ.....	68
Διάγραμμα 1	ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΔΟΜΕΣ, ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ.....	24

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση» του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet (2012), το οποίο είχε ως στόχο την οργανωμένη καταγραφή των σχεδίων εξόδου της Ελλάδας από την οικονομική κρίση σε κρίσιμους τομείς πολιτικής. Οι πολιτικές αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας αποτέλεσαν μια από τις θεματικές του προγράμματος, η οποία εστίασε στις διαφορετικές απόψεις και προτάσεις οι οποίες έχουν κατατεθεί στο επίπεδο του δημόσιου διαλόγου όσον αφορά τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων του κράτους. Με στόχο τη διερεύνηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και των προοπτικών απόδοσής τους στα δεδομένα της κρίσης, στο επίκεντρο της μελέτης τέθηκε η ανάδειξη του φάσματος των διαθέσιμων επιλογών, επιχειρώντας μια ολοκληρωμένη αποτύπωση της συζήτησης για τη δυναμική συμβολή των προτεινόμενων λύσεων στην προσπάθεια της οικονομικής και δημοσιονομικής ανάκαμψης της χώρας.

Σημείο εκκίνησης αποτέλεσε η αναγωγή της προβληματικής της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στο πλαίσιο των τρεχουσών πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων. Βασικό πυλώνα των δεσμεύσεων που περιλαμβάνονται στα Μνημόνια Συνεργασίας¹ και στα αντίστοιχα προγράμματα προσαρμογής, αποτελεί το πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου, το οποίο αποσκοπεί στην εισροή εσόδων στα δημόσια ταμεία και εν γένει στη βελτίωση των οικονομικών μεγεθών. Ωστόσο, οι διαθέσιμες επιλογές αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κράτους δεν εξαντλούνται στο επίπεδο του υλοποιούμενου προγράμματος, αλλά περιλαμβάνουν ποικιλία μεθόδων και πρακτικών, των οποίων η έκταση, οι μέθοδοι και οι συνέπειες εμφανίζουν σημαντική διαφοροποίηση. Παρά τις επιμέρους διαφορές, η γενική στόχευση είναι κοινή, επιδιώκοντας από την μια πλευρά τη μείωση του δημόσιου χρέους (εισπρακτικός στόχος) και από την άλλη τη δημιουργία προϋποθέσεων θετικών διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία (αναπτυξιακός στόχος).

---

¹ Μάιος 2010, Μάρτιος 2012, Δεκέμβριος 2012.

Σκοπό της παρούσας μελέτης αποτελεί η χαρτογράφηση και η συνθετική αποτίμηση των υφιστάμενων σχεδίων διαχείρισης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, υπό την οπτική της πιθανής συμβολή τους στην προσπάθεια εξόδου από την οικονομική κρίση. Η ανάλυση διατρέχει το επίπεδο των επίσημων πολιτικών και αντιπαραβάλλει εναλλακτικές δράσεις και προτάσεις όσον αφορά το καθεστώς ιδιοκτησίας, διαχείρισης και εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων του κράτους. Η επισκόπηση των σχεδίων αποσκοπεί σε πρώτο στάδιο στη διερεύνηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων και, μέσω αυτής της καταγραφής, στην αξιολόγηση της καταλληλότητας, των περιορισμών και των όρων αξιοποίησης και απόδοσης της δημόσιας περιουσίας ως εργαλείο πολιτικής. Βασικό ερώτημα προς διερεύνηση αποτελεί το *εάν και υπό ποιες προϋποθέσεις οι προτεινόμενες μέθοδοι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μέσο εξόδου από την κρίση*. Περαιτέρω, πόσο αποτελεσματικές είναι στις συγκεκριμένες συνθήκες εφαρμογής και από ποιους παράγοντες εξαρτάται η απόδοσή τους. Τελικό ζητούμενο είναι η ολοκληρωμένη αποτύπωση των διαθέσιμων επιλογών και των προοπτικών συμβολής (ή μη) των πρακτικών αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην υπέρβαση της κρίσης.

Στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του ερευνητικού προγράμματος, ο προσανατολισμός της εργασίας είναι πρωτίστως τεχνικός. Η διαπραγμάτευση του θέματος λαμβάνει χώρα σε όρους αναζήτησης των πρακτικών διαστάσεων των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, συναρτήσκει των υφιστάμενων αναπτυξιακών και δημοσιονομικών αναγκών. Η ανάλυση δεν επεκτείνεται σε επίπεδο πολιτικής ή θεσμικής ανάγνωσης του ζητήματος των ιδιωτικοποιήσεων². Ωστόσο, δεν παραβλέπονται οι κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις, οι οποίες, παρότι υπερβαίνουν τους σκοπούς της μελέτης, διατρέχουν οριζόντια την αξιολόγηση των εναλλακτικών σχεδίων. Το ερευνητικό ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην επισκόπηση των εμπειρικών δεδομένων και των τρεχουσών τάσεων και εξελίξεων. Η περίοδος μελέτης καλύπτει τα μέτρα πολιτικής και τις προτάσεις που εφαρμόστηκαν ή συζητήθηκαν από την

---

² Παρότι οι όροι «ιδιωτικοποίηση», «αποκρατικοποίηση», «μετοχοποίηση», «πώληση», «εκποίηση», «αξιοποίηση», κ.λπ. συχνά χρησιμοποιούνται αδιακρίτως, στο πλαίσιο της εργασίας η έννοια της *ιδιωτικοποίησης* παραπέμπει στο επίπεδο των γενικών κατευθύνσεων πολιτικής, ενώ βασικές ερευνητικές μεταβλητές αποτελούν οι μέθοδοι *αποκρατικοποίησης* και *αξιοποίησης* της δημόσιας περιουσίας όπως αποτυπώνονται στα ειδικότερα μέτρα και προγράμματα εφαρμογής.

έναρξη της κρίσης (2009) μέχρι σήμερα (2013). Το κέντρο βάρους είναι στο εμπειρικό επίπεδο, ενώ οι επιμέρους θεωρητικές και μεθοδολογικές αναφορές εμπίπτουν στο πεδίο της ανάλυσης των δημόσιων πολιτικών. Οι πηγές περιλαμβάνουν επίκαιρο υλικό από επίσημα κείμενα πολιτικής, νομοθεσία, εκθέσεις και πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων, εκδόσεις φορέων και οργανισμών, επιστημονικές μελέτες, υλικό από το διαδίκτυο, πρακτικά συνεδρίων, άρθρα, δημοσιεύματα στον τύπο, κ.λπ. Επίσης, στοιχεία και πληροφορίες συλλέχθηκαν μέσω επιλεγμένων συνεντεύξεων και μέσω των διαλέξεων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του κύκλου εκδηλώσεων του Κέντρου Αριστείας Jean Monnet (Μάρτιος - Ιούλιος 2012).

Η εργασία δομείται σε τρία κεφάλαια, τα οποία αντιστοιχούν στις βασικές θεματικές ενότητες. Στο πρώτο κεφάλαιο (κεφ.1.1) συνοψίζονται τα διακυβεύματα που συνδέονται με το ζήτημα των αποκρατικοποιήσεων και της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και η οικονομική φιλοσοφία των ιδιωτικοποιήσεων, με ειδικότερη αναγωγή στα δεδομένα της οικονομικής κρίσης. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται και κωδικοποιούνται οι εφαρμοζόμενες πολιτικές (κεφ.1.2.1) και οι εναλλακτικές προτάσεις (κεφ.1.2.2). Στο δεύτερο κεφάλαιο (κεφ.2) διερευνώνται σε συγκριτικό πλαίσιο τα δυνατά και τα αδύναμα σημεία των υφιστάμενων σχεδίων και εντοπίζονται επιμέρους διαφορές και ομοιότητες. Βάσει αυτής της καταγραφής, στο τρίτο κεφάλαιο (κεφ.3) αξιολογείται η μέχρι τώρα πορεία του υλοποιούμενου προγράμματος και αναζητούνται οι παράγοντες που επηρεάζουν εν γένει την απόδοση και τις δυνατότητες των διαφορετικών μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Στα δύο τελευταία υποκεφάλαια, επισημαίνονται επιμέρους προβλήματα, αδυναμίες, και ευκαιρίες (κεφ.3.1) και διατυπώνονται σε ενδεικτικό πλαίσιο ορισμένες προϋποθέσεις υπό τις οποίες η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μοχλός ανάκαμψης από την οικονομική κρίση (κεφ.3.2).

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ & ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΟΥΣΙΑΣ

Η πολιτική των αποκρατικοποιήσεων, όπως σχεδιάστηκε και ενσωματώθηκε στο πλαίσιο της πολιτικής ατζέντας των κυβερνήσεων από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 μέχρι το 2009, επηρεάστηκε σημαντικά από την οικονομική κρίση. Άμεση

συνέπεια της κρίσης αποτέλεσε η πολιτική αναβάθμιση του ζητήματος, θέτοντας τις διαδικασίες διαχείρισης και απόδοσης των περιουσιακών στοιχείων του κράτους στο επίκεντρο των κυβερνητικών προτεραιοτήτων. Σε πρακτικό επίπεδο, η οικονομική κρίση είχε δύο βασικές επιπτώσεις όσον αφορά το χρόνο υλοποίησης και το πεδίο εφαρμογής των σχετικών μεταρρυθμίσεων: αφενός οδήγησε στην επιτάχυνση των διαδικασιών υλοποίησης του προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας και αφετέρου, διεύρυνε το χαρτοφυλάκιο των προς πώληση ή αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων. Παράλληλα, ωστόσο, η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά το οικονομικό περιβάλλον εντός του οποίου εφαρμόζονται οι πολιτικές αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, καθώς υποβαθμίστηκε η αξία των περιουσιακών στοιχείων και μειώθηκε αισθητά το (διεθνές και εγχώριο) ενδιαφέρον ανάληψης και πραγματοποίησης επενδυτικών έργων.

Στο παρόν κεφάλαιο, αναλύονται ορισμένα εισαγωγικά ζητήματα όσον αφορά την εφαρμογή των πολιτικών αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις συνθήκες της κρίσης. Καταρχάς, προσδιορίζονται τα βασικά διακυβεύματα και η οπτική προσέγγισης του ζητήματος στην παρούσα μελέτη (κεφ.1.1). Στο δεύτερο υποκεφάλαιο (κεφ.1.2.1) παρουσιάζονται τα βασικά σημεία των εφαρμοζόμενων πολιτικών, όπως ενσωματώνονται στις προβλέψεις των Μνημονίων και των προγραμμάτων προσαρμογής. Ακολουθεί η κωδικοποίηση και η συγκριτική αξιολόγηση των εναλλακτικών σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας ως απάντηση στην οικονομική κρίση, όπως αποτυπώνονται στο δημόσιο διάλογο μέσω εκθέσεων ελληνικών και διεθνών οργανισμών, των θέσεων των πολιτικών κομμάτων, των οργανωμένων συμφερόντων και επιμέρους προτάσεων-μελετών ιδιωτικών εταιρειών, εταιρειών συμβούλων και λοιπών ανεξάρτητων πρωτοβουλιών (κεφ.1.2.2).

1.1 Το πλαίσιο και βασικά διακυβεύματα

Το ζήτημα των αποκρατικοποιήσεων και της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας έχει άμεση αναφορά στη γενικότερη συζήτηση όσον αφορά τη σκοπιμότητα, την έκταση και τον τρόπο παρέμβασης του κράτους στην οικονομία και ειδικότερα, στην προβληματική των ιδιωτικοποιήσεων. Η λογική των εφαρμοζόμενων μέτρων, παρότι συνδέεται με αυτήν τη συζήτηση, εμφανίζει ορισμένες διαφοροποιήσεις και ιδιαιτερότητες, καθώς είναι σαφώς επηρεασμένη και εκ των

πραγμάτων προσαρμοσμένη στα δεδομένα που δημιουργεί η οικονομική κρίση. Γενική διαπίστωση αποτελεί η τάση μετατόπισης της βαρύτητας στις οικονομικές συνέπειες των πολιτικών αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, υπό την πίεση των δυσμενών δημοσιονομικών συνθηκών και της ανάγκης χρηματοδότησης του δημόσιου χρέους της χώρας. Επιμέρους διαφορές εντοπίζονται επίσης στα κριτήρια σχεδιασμού και υλοποίησης των εισηγούμενων μέτρων και παράλληλα στη στόχευση, τη νομιμοποίηση και τα βασικά κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά διακυβεύματα.

1.1.1 Στόχοι και νομιμοποίηση

Κάποιοι συγγραφείς εκτιμούν ότι μέσω των ιδιωτικοποιήσεων μπορεί να επιτευχθεί σημαντική μείωση του χρέους, ενώ στο δημόσιο διάλογο υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή οι ιδιωτικοποιήσεις δεν αποτελούν αποτελεσματικό εργαλείο αντιμετώπισης της κρίσης. Το υλοποιούμενο πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας υιοθετεί την πρώτη άποψη, καθώς εκτιμάται ότι μπορεί να αποτελέσει «καταλύτη» στην προσπάθεια εξόδου από την κρίση μέσω της αναμενόμενης μείωσης του δημόσιου χρέους, της βελτίωσης της απόδοσης και της αναπτυξιακής ώθησης στην οικονομία³. Το επιχείρημα της συμβολής των μεθόδων πώλησης ή αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην προσπάθεια υπέρβασης της κρίσης αποτελεί τη βασική νομιμοποιητική αναφορά των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Ο προσανατολισμός είναι διττός, *δημοσιονομικός και αναπτυξιακός-διαρθρωτικός*, επιδιώκοντας την είσπραξη εσόδων για την απομείωση του δημόσιου χρέους (άμεσες - βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις) και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και των προοπτικών της Ελληνικής οικονομίας⁴ (έμμεσες - μακροπρόθεσμες επιπτώσεις).

³ Memorandum of Economic and Financial Policies (December 2012), σελ.10-11. Βλ. επίσης: Christodoulakis, N. (2010), *Crisis, Threats and Ways Out for the Greek Economy*, *Cyprus Economic Policy Review*, Vol. 4 (1), σελ.95 · IOBE (2011), *Η Ελληνική Οικονομία*, Τριμηνιαία Έκθεση, αρ. Τεύχους 64, Αθήνα, Ιούλιος, σελ.8 · Stournaras Y., Vassiliadis M., Ventouris N. (2012), *Recent Economic Developments and Economic Policy Options for Greece*, in: Anastasakis O., Singh D. (ed.), *Reforming Greece: Sisyphian Task or Herculean Challenge*, SEESOC, Oxford.

⁴ European Commission, Task Force for Greece, First Quarterly Report, (November 2011), σελ. 20 · Memorandum of Economic and Financial Policies, March 2012, p. 107 · Hellenic National Reform Programme 2011-2014, p. 19-20 · Ministry of Finance, *Medium Term Fiscal Strategy 2012-2015*, Athens, June 2011.

Οι δημοσιονομικοί στόχοι αντιστοιχούν σε συνολικά έσοδα 10,5 δισ. ευρώ μέχρι το 2016 και σε 25,6 δισ. μέχρι το 2020⁵, τα οποία εκτιμάται ότι θα συμβάλουν στην μείωση των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους. Οι αναπτυξιακοί στόχοι αφορούν κυρίως τα μακρο-οικονομικά μεγέθη, εστιάζοντας στην αναμενόμενη θετική επίδραση του προγράμματος στην προσέλκυση επενδύσεων, στην αναβάθμιση των υποδομών, στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην ενίσχυση των εξαγωγών και στη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη-μεγέθυνση της χώρας⁶. Παράλληλα, το πρόγραμμα αναμένεται να επιφέρει εμμέσως εξοικονόμηση πόρων και μείωση δαπανών, για παράδειγμα μέσω του περιορισμού του κόστους των ΔΕΚΟ και των κρατικών επιδοτήσεων.

Πίνακας 1
ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ (βραχυπρόθεσμος ορίζοντας)	ΑΝΑΠΤΥΞΗ (μεσο/μακροπρόθεσμος ορίζοντας)
Εισροή Εσόδων	Προσέλκυση επενδύσεων
Μείωση δημόσιου χρέους	Οικονομική ανάπτυξη-μεγέθυνση
Μείωση κόστους ΔΕΚΟ	Δημιουργία θέσεων εργασίας
Περιορισμός κρατικών επιδοτήσεων σε ΔΕΚΟ	Ανταγωνιστικότητα - Ενίσχυση εξαγωγών
	Αναβάθμιση υποδομών

1.1.2 Η οικονομική φιλοσοφία των ιδιωτικοποιήσεων

Το νομοποιητικό πλαίσιο των ασκούμενων πολιτικών αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας κρίσης έχει ευρύτερες πολιτικές και

⁵ Memorandum of Economic and Financial Policies (December 2012), σελ.11.

⁶ Taprantzis A., The Privatization Program and its Contribution to the Restarting of the Greek Economy, 14th Annual Investor Forum - Greece, *Building a New Greece - Capital Link Forum*, New York, November 29th, 2012 (ημ.ανάκτησης: 22/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://forums.capitallink.com/greece/2012/pres/taprantzis.pdf>) ` Πρακτικά Βουλής, ΙΕ` Περίοδος Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση ΝΕ', Τετάρτη 24 Οκτωβρίου 2012, σελ.17.

ιδεολογικές αναφορές, οι οποίες υπερβαίνουν τα δεδομένα της τρέχουσας οικονομικής κρίσης. Αυτές σχετίζονται με την προβληματική των ιδιωτικοποιήσεων, κυρίως όπως αποτυπώνεται στα επιχειρήματα της (νεο)φιλελεύθερης οικονομικής θεωρίας και στη συζήτηση περί «λιγότερου κράτους». Με βασικό εκφραστή τη Σχολή του Σικάγο, κεντρική θέση καταλαμβάνει η κριτική της παρέμβασης του κράτους στην οικονομία και οι στρεβλώσεις που συνδέονται με την δημόσια δράση («*government failure*»). Οι υποστηρικτές των ιδιωτικοποιήσεων, ως πολιτική επιλογή, προβάλλουν την αδυναμία του κράτους να επιτελέσει αποτελεσματικά την αποστολή του σε κρίσιμους τομείς και προτείνουν την ανάληψη των εν λόγω λειτουργιών από τον ιδιωτικό τομέα και την αγορά, η οποία θεωρείται ότι μπορεί να επιτύχει καλύτερη κατανομή των πόρων λειτουργώντας χωρίς έξωθεν παρεμβάσεις. Η «αποτυχία» του κράτους αποδίδεται σε εγγενείς αδυναμίες και στρεβλώσεις που συνδέονται με τη λογική και τη λειτουργία του δημόσιου τομέα και παράλληλα με την επικράτηση ιδιωφελών κινήτρων και συμπεριφορών (Σχολή Δημόσιας Επιλογής).

Σε όρους πολιτικής ιδεολογίας, η ιδιωτικοποίηση αποτελεί μια όψη της «αλλαγής υποδείγματος» όσον αφορά την αντίληψη του ρόλου και της λειτουργίας του κράτους, εκφράζοντας παράλληλα την ηθική-ιδεολογική του αποδυνάμωση⁷. Σημείο αναφοράς των τάσεων περιορισμού του δημόσιου τομέα αποτελούν οι αγγλοσαξονικές χώρες και ειδικότερα στην Ευρώπη το παράδειγμα της Μ. Βρετανίας. Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν σταδιακά από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 προς την κατεύθυνση του «λιγότερου» κράτους σηματοδότησαν πρακτικά την αναθεώρηση ορισμένων θεμελιωδών συστατικών του Ευρωπαϊκού μεταπολεμικού κοινωνικού και οικονομικού μοντέλου. Στο επίκεντρο τέθηκαν βασικοί θεσμοί και λειτουργίες του κράτους, πέραν των αμιγώς οικονομικών-επιχειρηματικών του δραστηριοτήτων. Η κριτική εκφράστηκε συνδυαστικά ως απονομιμοποίηση (κρίση νομιμότητας και αποτελεσματικότητας) της δημόσιας υπηρεσίας⁸, του Κράτους-Πρόνοιας και των κενυσιανών πολιτικών⁹. Σε αυτό το πλαίσιο, η τάση επέκτασης του δημόσιου τομέα

---

⁷ Wright V. (1994), *Reshaping the State: The Implications for Public Administration*, in: Müller W.C., Wright V. (eds), *The State in Western Europe. Retreat or Redefinition?*, GB: Frank Cass, σελ.105.

⁸ Bauby P., Boual J.C. (1994), *Pour une Citoyenneté Européenne, Quels Services Publics?* Paris: Les éditions de l'Atelier/Éditions ouvrières · Lamarche T. (1998), *Le Service Public en Crise face au Primat de la Logique Marchande*, in: Desbois D., Lamarche T., Prince B. (ed.), *Télécoms : Réinventer le Service Public ?*, Paris : L'Harmattan, σελ.3-8 · Chevallier J. (2005), *Le Service Public*, Paris: Presses Universitaires de France.

⁹ Moran M. (1988), *Crises of the Welfare State*, *British Journal of Political Science*, Vol.18, No.3, σελ.397-414 · Müller W.C. (1994), *Political Traditions and the Role of the State*, in:

αντιστράφηκε και κυρίαρχο πρόταγμα αποτέλεσε η ανάγκη περιορισμού των ορίων και των αρμοδιοτήτων του κράτους.

Στα ειδικότερα δεδομένα της οικονομικής κρίσης, οι πολιτικές και ιδεολογικές πιέσεις για «μικρότερο» και «λιγότερο» κράτος επανέρχονται με σαφώς πιο επιτακτικό τρόπο. Η κριτική στο κράτος εξειδικεύεται και ερμηνεύεται στη βάση των «πολιτικών αποτυχιών» και των στρεβλώσεων της κρατικής παρέμβασης υπό μια οικονομικά προσανατολισμένη οπτική. Κεντρική θέση έχει η χαμηλή απόδοση του κρατικού μηχανισμού σε όρους παραγωγικότητας, αποδοτικότητας και ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο των εν λόγω μετατοπίσεων μεταξύ των κοινωνικών και των οικονομικών κριτηρίων, το επιχείρημα της «αποτυχίας της αγοράς» φαίνεται να αντικαθίσταται από την «αποτυχία του κράτους¹⁰» και σε ειδικότερο επίπεδο από την «αποτυχία των κρατικοποιημένων επιχειρήσεων¹¹». Ως εκ τούτου, η ανταγωνιστική αγορά και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις θεωρείται ότι μπορούν να επιτύχουν καλύτερα τα ζητούμενα της κρατικής παρέμβασης και παράλληλα να περιοριστεί το φαινόμενο του «σπάταλου» κράτους ως παράγοντα της διόγκωσης των δημόσιων δαπανών και των ελλειμμάτων. Όσον αφορά ειδικότερα το ζήτημα της αλλαγής του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, η σκοπιμότητα της ιδιωτικοποίησης των δημόσιων φορέων παραπέμπει στο επιχείρημα της υψηλότερης απόδοσης και του αποτελεσματικότερου ελέγχου των ιδιωτικών επιχειρήσεων, σε σχέση με τη μη-αποδοτική φύση των δημόσιων οργανισμών¹².

Müller W.C., Wright V. (eds), *The state in Western Europe. Retreat or Redefinition?*, GB: Frank Cass, σελ.32-51 · Merrien F.X. (1999), *Les Figures de l'Etat-Providence. L'Etat-Providence entre Marché et Service Public*, in: Decreton S. (dir.), *Service Public et Lien Social*, Paris: L'Harmattan, σελ.143-165 · Le Masne P. (2003), *Privatisations et Affaiblissement des Services Publics : Nouvelle Régulation et Conséquences Sociales*, *Communication au Colloque de l'Association d'Economie Sociale*, Grenoble.

¹⁰ Vining A.R., Weimer D.L. (1990), *Government Supply and Government Production Failure: A Framework Based on Contestability*, *Journal of Public Policy*, Vol.10 (1), σελ.1-22 · Julian Le Grand (1991), *The Theory of Government Failure*, *British Journal of Political Science*, 21, pp. 423-442 · Jobert B. (1994), (Ed.), *Le Tournant Néo-Libéral en Europe*, Paris: L'Harmattan, σελ.12 · Pierre J., Peters B.G. (2000), *Governance, Politics and the State*, London: Macmillan, σελ.61-64.

¹¹ Majone G. (1994), *The Rise of the Regulatory State*, in: Müller W.C., Wright V. (eds), *The State in Western Europe. Retreat or Redefinition?*, GB: Frank Cass, pp.77-101, σελ.79.

¹² Οι παράγοντες που θεωρείται ότι καθιστούν αναποτελεσματικές και αναποδοτικές τις δημόσιες οργανώσεις αφορούν επιγραμματικά: τα ιδιοφελή κίνητρα των διοικήσεων και των ιδιοκτητών, τις παρεμβάσεις του πολιτικού συστήματος, τη μονιμότητα του προσωπικού και την έλλειψη κινήτρων για αύξηση της παραγωγικότητας, τη λειτουργία με σημαντικά ελλείμματα που καλύπτονται μέσω κρατικής χρηματοδότησης, την απουσία της απειλής πτώχευσης ή εξαγοράς, κ.λπ. Σε αυτά, προστίθενται οι αντικειμενικές τεχνολογικές αλλαγές, οι οποίες αποδυναμώνουν το χαρακτήρα «φυσικού μονοπωλίου» ορισμένων δραστηριοτήτων.

Σε αυτό το πλαίσιο κινείται ο επίσημος πολιτικός λόγος ο οποίος τεκμηριώνει την σκοπιμότητα των μέτρων περιορισμού του κράτους μέσω του εφαρμόζομενου προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται εν προκειμένω στην ανάγκη περιορισμού της «σπατάλης» των δημόσιων φορέων, ως κρίσιμη μεταβλητή για τη βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών. Το ζήτημα της αναποτελεσματικότητας των ΔΕΚΟ και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας αποτελούν επίσης βασικά σημεία της αιτιολόγησης των προωθούμενων νομοθετικών και θεσμικών μεταρρυθμίσεων¹³, όπως και εν γένει της ατζέντας των υποστηρικτών των ιδιωτικοποιήσεων.

1.1.3 Διακυβεύματα

Το ζήτημα των αποκρατικοποιήσεων και της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, ως πολιτική επιλογή, ενέχει σημαντικά διακυβεύματα, τα οποία υπερβαίνουν την δημοσιονομική και τεχνική διάσταση των μέτρων, αλλά και την αμιγώς οικονομική ανάγνωση των ιδιωτικοποιήσεων. Δεδομένων των κοινωνικών και πολιτικών συνεπειών της εκχώρησης περιουσιακών στοιχείων και αρμοδιοτήτων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα, βασικό σημείο σύγκρουσης αποτελεί καταρχάς το τί θα αποκρατικοποιηθεί/αξιοποιηθεί και πώς θα διασφαλιστεί η αξιοπιστία των αντίστοιχων αποφάσεων. Ο κίνδυνος κατάληξης των ιδιωτικοποιήσεων σε «ξεπούλημα», εξαιτίας των υφιστάμενων δυσμενών συνθηκών (χαμηλή χρηματιστηριακή αξία ΔΕΚΟ, περιορισμένο ενδιαφέρον επενδυτών, κ.λπ.) καθιστά αφενός αμφίβολη την αποτελεσματικότητα των πολιτικών, αφετέρου εξαιρετικά ευαίσθητη πολιτικά τη διαδικασία υλοποίησής τους.

Σημαντικό διακύβευμα αποτελεί επίσης η συχνά αντισταθμιστική σχέση η οποία εμφανίζεται μεταξύ της δημοσιονομικής και της αναπτυξιακής διάστασης των

¹³ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου Τροποποίηση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του νόμου 3986/2011 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015» (Α' 152), όπως ισχύει», της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατάργηση ελάχιστου ποσοστού Ελληνικού Δημοσίου σε ΕΛΠΕ, ΔΕΗ, ΟΠΑΠ, ΟΔΙΕ, ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ, ΕΛΤΑ, Οργανισμό Λιμένος Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Αλεξανδρούπολης, Βόλου, Ελευσίνας, Ηγουμενίτσας, Ηρακλείου, Καβάλας, Κέρκυρας, Λαυρίου, Πατρών και Ραφήνας, καθώς και κατάργηση του άρθρου 11 του ν. 3631/2008 (Α' 6)» και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις, Αθήνα 04/10/2012 · Πρακτικά Βουλής, ΙΕ' Περίοδος Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση ΝΕ', Τετάρτη 24 Οκτωβρίου 2012.

εισηγούμενων πολιτικών. Η σχετική βαρύτητα και οι επιπτώσεις των εισπρακτικών και των αναπτυξιακών στόχων διαφοροποιούνται, ενώ ως ένα βαθμό εμφανίζουν ανταγωνιστικότητα ως προς τις προϋποθέσεις απόδοσης¹⁴ και τους απαιτούμενους πόρους. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι οι αναπτυξιακοί στόχοι συχνά περιθωριοποιούνται ή υποβαθμίζονται εξαιτίας των δημοσιονομικών πιέσεων για άμεση άντληση εσόδων προκειμένου αυτά να χρησιμοποιηθούν για την αποπληρωμή του χρέους.

Σχετικό είναι το ερώτημα του χρόνου υλοποίησης των πολιτικών, όπως αποτυπώνεται στο δίλημμα «άμεσες αποκρατικοποιήσεις και εισπράξεις» ή «αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων σε βάθος χρόνου», με έμφαση στην εξυγίανση των ΔΕΚΟ και στη διαχείριση της κρατικής περιουσίας με μακροπρόθεσμη προοπτική βελτίωσης των οικονομικών και επενδυτικών συνθηκών¹⁵. Στο ίδιο πλαίσιο, κρίσιμα επιμέρους ζητήματα αποτελούν ο βαθμός ιδιωτικοποίησης (μερική ή ολική), η ισορροπία δημόσιου-ιδιωτικού ελέγχου, οι μέθοδοι εφαρμογής, ο χρόνος ολοκλήρωσης και τα κριτήρια επιλογής των προς αποκρατικοποίηση ή αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων¹⁶.

Οι αποφάσεις αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας συνδέονται επίσης με ευρύτερα κοινωνικά και πολιτικά διακυβεύματα, τα οποία αφορούν τους όρους και τις προϋποθέσεις δημόσιας ή ιδιωτικής διαχείρισης ορισμένων κρίσιμων τομέων και δραστηριοτήτων και κυρίως με τις εγγυήσεις του δημόσιου συμφέροντος. Για παράδειγμα, σημαντικό θέμα αποτελεί η επίπτωση του περιορισμού του κράτους σε στρατηγικούς τομείς (τηλεπικοινωνίες, μεταφορές, ηλεκτρική ενέργεια) και ο ενδεχόμενος κίνδυνος απώλειας εθνικής κυριαρχίας εξαιτίας της εκχώρησης δικαιωμάτων στον ιδιωτικό τομέα¹⁷. Παράλληλα,

¹⁴ The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece's privatisation plan is too fast», *The Economist*, 07/07/2011 (ημ. ανάκτησης: 24/05/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.economist.com/node/18926019>).

¹⁵ Barker G., «The case for selling state-owned assets», συνέντευξη σε Athens News, (C. Papachlimintzos), 5/12/2011 (ημ.ανάκτησης: 01/07/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.athensnews.gr/issue/13472/51118>).

¹⁶ Οι σχετικές αποφάσεις συνήθως διαμορφώνονται στη βάση γενικών κατηγοριοποιήσεων, για παράδειγμα μέσω του διαχωρισμού των επιχειρήσεων στρατηγικής σημασίας, κοινής ωφέλειας, κρίσιμων υποδομών (τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, κ.α.), υπηρεσιών (υγεία, εκπαίδευση) και των αρμοδιοτήτων του «πυρήνα» του κράτους (αστυνομία, φυλακές, άμυνα) [Barker G., «The case for selling state-owned assets», όπ.].

¹⁷ Kallianiotis I.N. (2012), «Greece's Imposed Privatization (Denationalization) and its Effects on Individuals' Utility and Social Welfare», Φεβρουάριος 2012 (ημ.ανάκτησης 01/07/2012,

προκύπτουν ζητήματα πολιτικού ελέγχου, δημοκρατικών διαδικασιών και σκοπιμότητας διατήρησης του δημόσιου χαρακτήρα ορισμένων λειτουργιών. Κρίσιμο σημείο παραμένει επίσης η ισορροπία των κοινωνικών και των οικονομικών επιπτώσεων των ιδιωτικοποιήσεων, ιδίως με αναφορά τους όρους άσκησης και χρηματοδότησης των κοινωνικών πολιτικών, τα κριτήρια αναδιανομής του εισοδήματος, διασφάλισης της κοινωνικής αλληλεγγύης και τις προϋποθέσεις συνοχής και ισότητας.

Πίνακας 2

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΒΑΣΙΚΑ ΔΙΑΚΥΒΕΥΜΑΤΑ

Πολιτικά - Οικονομικά	Αξιοπιστία πολιτικών αποφάσεων		
	«Ξεπούλημα» δημόσιας περιουσίας και πολιτικό κόστος		
	Απώλεια εθνικής κυριαρχίας		
Διαδικασίες	Κριτήρια επιλογής		
	Μερική/ολική ιδιωτικοποίηση		
	Χρόνος υλοποίησης		
	Μέθοδοι - τεχνικές		
Αντισταθμίσεις	Δημοσιονομική προσαρμογή	vs.	Αναπτυξιακή διάσταση
	Άμεσες εισπράξεις	vs.	Επενδύσεις - μακροπρόθεσμη ανάπτυξη
	Πώληση	vs.	Αξιοποίηση περιουσίας
Κοινωνικά - Πολιτικά	Δημόσιος - πολιτικός έλεγχος	vs.	Ιδιωτική διαχείριση
	Οικονομικές επιπτώσεις	vs.	Κοινωνικές συνέπειες
	Δημοκρατικές διαδικασίες		
	Άσκηση - χρηματοδότηση κοινωνικών πολιτικών		

διαθέσιμο σε:

<http://christianvivliografia.files.wordpress.com/2012/02/privatizationdenationalizationsocialwelfarecv.pdf>.

1.2 Παρούσα Κατάσταση: Πολιτικές, Προγράμματα και Σχέδια

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση του εφαρμοζόμενου προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας εντός του πλαισίου των επίσημων πολιτικών (κεφ.1.2.1). Στη συνέχεια, παρατίθενται τα εναλλακτικά σχέδια αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και οι απόψεις που έχουν διατυπωθεί στο δημόσιο διάλογο σχετικά με τη δυνατότητα συμβολής τους στην υπέρβαση της οικονομικής κρίσης (κεφ.1.2.2).

1.2.1 Το πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων & Αξιοποίησης της Δημ. Περιουσίας

Η ταυτότητα του (εν εξελίξει) προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας προσδιορίζεται από τους στόχους και τις γενικές κατευθύνσεις (κεφ.1.2.1.1), το πεδίο και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής (κεφ.1.2.1.2), τις μεθόδους και τις διαδικασίες υλοποίησης (κεφ.1.2.1.3) και τους μηχανισμούς υλοποίησης και ελέγχου (κεφ.1.2.1.4).

1.2.1.1 Στόχοι και γενικές κατευθύνσεις

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι πολιτικές αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, ως μέρος των ασκούμενων πολιτικών εξόδου από την οικονομική κρίση, αποτελούν σύνθεση στόχων οι οποίοι αφορούν αφενός το σκέλος της δημοσιονομικής προσαρμογής (είσπραξη εσόδων) και αφετέρου τις αναπτυξιακές ανάγκες της οικονομίας. Οι γενικές κατευθύνσεις περιλαμβάνουν¹⁸:

- Την μείωση του δημόσιου χρέους
- Την προσέλκυση και εισροή επενδύσεων και κεφαλαίων
- Τη μεταφορά τεχνογνωσίας σε κρίσιμους τομείς
- Την εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού
- Τη στήριξη τομέων με συγκριτικά πλεονεκτήματα
- Τη δημιουργία συμμαχιών και το άνοιγμα στις διεθνείς αγορές
- Την εφαρμογή αποτελεσματικότερων πρακτικών διαχείρισης και λειτουργίας
- Την παροχή καλύτερων υπηρεσιών στους πολίτες

¹⁸ Υπουργείο Οικονομικών, *Ενημερωτικό Σημείωμα για το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015*, Αθήνα 09/07/2011, σελ.19 · Hellenic Republic Asset Development Fund, *Asset Development Plan 3.0*, Athens, November 2012.

- Τη διατήρηση του εθνικού ελέγχου σε κρίσιμους/στρατηγικούς τομείς
- Την προσπάθεια επίτευξης υψηλού τιμήματος σε άμεσο ορίζοντα εφαρμογής
- Τη βελτίωση της διεθνούς εικόνας της χώρας

Σε επίπεδο δημοσιονομικών προοπτικών, ο αρχικός στόχος των εσόδων τα οποία αναμενόταν να εισπράξει το Ελληνικό Δημόσιο από το πρόγραμμα ανερχόταν σε 35 δισ. ευρώ μέχρι το τέλος του 2014 και συνολικά σε 50 δισ. ευρώ μέχρι το τέλος του 2015¹⁹. Ωστόσο, αυτός ο στόχος, ο οποίος είχε προσδιοριστεί με εν πολλοίς ασαφή (αν όχι αυθαίρετα) κριτήρια²⁰, φάνηκε ότι ήταν υπερβολικά αισιόδοξος και υπό την πίεση των δυσμενών οικονομικών εξελίξεων υπέστη διαδοχικές αναθεωρήσεις. Επόμενες τροποποιήσεις ανέρχονταν σε 19 δισ. μέχρι το 2015 και σε 45 δισ. μέχρι το 2020²¹, ενώ οι τρέχουσες εκτιμήσεις αντιστοιχούν σε αναμενόμενα έσοδα 10,5 δισ. μέχρι το 2016 και σε 25,6 δισ. μέχρι το 2020²².

Ο χαρακτήρας των στόχων είναι πρωτίστως οικονομικός και τεχνικός, ενώ συνολικά το πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας υποστηρίζεται ότι ακολουθεί «επιχειρησιακές» προδιαγραφές²³ («*business context*»). Η βαρύτητα των στόχων και η σύνθεση των επιμέρους κριτηρίων ποικίλλει. Η επίσημη τεκμηρίωση προβάλλει τον αναπτυξιακό και δευτερευόντως τον εισπρακτικό χαρακτήρα του προγράμματος²⁴, ωστόσο, η θέση αυτή συχνά αμφισβητείται, υποστηρίζοντας ότι το σκέλος των εισπράξεων υπερισχύει των αναπτυξιακών προϋποθέσεων, εξαιτίας της πίεσης για άμεση άντληση εσόδων

¹⁹ European Commission, *The Economic Adjustment Programme for Greece*, Occasional Papers 94, March 2012, σελ.53.

²⁰ Ταπραντζής Α., Ιδιωτικοποιήσεις, εισήγηση σε Ημερίδα ΕΠΕΕΣ – Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας JEAN MONNET, «Μια Συνεκτική Αναπτυξιακή Προοπτική της Ελλάδας απέναντι στην Κρίση», Αθήνα, 02/07/2011.

²¹ IOBE, Boston Consulting Group (BCG), ΕΕΔΕ και (7) Επιμελητήρια, *10 Δέσμες Δράσεων Καταλύτες για την Ανάκαμψη*, Αθήνα, Μάιος 2012, σελ.9 · Στουρνάρας Γ. (2012), Δημοσιονομική προσαρμογή, ανταγωνιστικότητα, ρευστότητα και οικονομική ανάπτυξη, *Κοινωνικός Σύνδεσμος*, (ημ.δημοσίευσης: 4/4/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.koinonikossyndesmos.org>).

²² Memorandum of Economic and Financial Policies (December 2012), σελ.11.

²³ Taprantzis A., *The Privatization Program and its Contribution to the Restarting of the Greek Economy*, όπ. · Hellenic Republic Asset Development Fund, *Asset Development Plan 3.0*, όπ., σελ.5-7.

²⁴ Κ. Μητρόπουλος, ομιλία στην εκδήλωση «Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας» (Οργάνωση: ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια), Αθήνα 21.02.2012 · IOBE, Boston Consulting Group (BCG), ΕΕΔΕ και (7) Επιμελητήρια, *10 Δέσμες Δράσεων Καταλύτες για την Ανάκαμψη*, Αθήνα, Μάιος 2012, σελ.9.

προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι δανειακές ανάγκες. Ως προς τη σχετική κατανομή των δράσεων και των πρακτικών εφαρμογής, η έμφαση δίδεται στην αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας (γη και υποδομές), η οποία αφορά και το μεγαλύτερο μέρος του χαρτοφυλακίου (~85%). Το πρόγραμμα εστιάζει κυρίως στην προσέλκυση κεφαλαίων σε υποδομές και γη, τα οποία αναμένεται να αποδώσουν συνολικά έσοδα 8 και 18 δισ. ευρώ αντίστοιχα²⁵.

1.2.1.2 Πεδίο και χρόνος εφαρμογής

Το χαρτοφυλάκιο των προς αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων του κράτους αποτελείται από τέσσερις βασικές κατηγορίες: α.) δημόσιες επιχειρήσεις, β.) υποδομές, γ.) μονοπωλιακά δικαιώματα και δ.) κτηματική περιουσία-ακίνητα²⁶. Η σύνθεσή του περιλαμβάνει 50% δημόσια γη, 35% υποδομές και 15% δημόσιες επιχειρήσεις²⁷. Το πεδίο εφαρμογής καλύπτει εύρος τομέων και δραστηριοτήτων: τραπεζικό σύστημα, ενέργεια, τυχερά παιχνίδια, τηλεπικοινωνίες, λιμάνια, αεροδρόμια, οδικά δίκτυα, σιδηρόδρομοι, ορυχεία, δραστηριότητες ύδρευσης-αποχέτευσης, αμυντικές βιομηχανίες και Real Estate²⁸. Το αρχικό χρονοδιάγραμμα προέβλεπε την ολοκλήρωση σημαντικού μέρους του προγράμματος μέχρι το 2015, ωστόσο ο προγραμματισμός αναθεωρήθηκε και ο χρόνος υλοποίησης επιμηκύνθηκε πέραν του 2020.

---

²⁵ Ταπραντζής Α., *Ιδιωτικοποιήσεις*, όπ.

²⁶ Ministry of Finance, *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*, Athens, April 2011, σελ.21.

²⁷ European Commission, Task Force for Greece, *First Quarterly Report*, (November 2011), σελ.20.

²⁸ Ministry of Finance, *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*, όπ., σελ.22.

Πίνακας 3

**ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ & ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ**

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

50% δημόσια γη	35% υποδομές - ενέργεια	15% δημόσιες επιχειρήσεις
----------------	-------------------------	---------------------------

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ (2013-2016)

2013	2014	2015	2016
ΟΠΑΠ (35.000 παγιομηχανήματα) Κρατικά Λαχεία IBC - Διεθνές Κέντρο Ραδιοτηλεόρασης Ολυμπιακών Αγώνων (2η δόση) ΔΕΠΑ ΔΕΣΦΑ Κασσιόπη ΟΠΑΠ (πώληση 33%) Πώληση/Επαναμίσθωση 28 κτιρίων ΕΛΠΕ Αστέρας Βουλιαγμένης ΛΑΡΚΟ Αφάντου Περιφερειακά Αεροδρόμια ΕΛΤΑ Αποθηκευτικός χώρος Ν.Καβάλα	Κρατικά Λαχεία - απόδοση δικαιωμάτων Πώληση ΕΥΑΘ Παραχώρηση Εγνατίας Οδού Πώληση ΕΥΔΑΠ Αξιοποίηση Ελληνικού Αεροδρομίων Πώληση Περιφερειακών Αεροδρομίων Αξιοποίηση ΟΛΠ, ΟΛΘ και περιφερ. λιμένων Αξιοποίηση Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (επέκταση της άδειας και πώληση ποσοστού ΕΔ) Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας Πώληση 17% ΔΕΗ Αξιοποίηση Μαρινών Πώληση δικαιωμάτων ψηφιακού μερίσματος	Κρατικά Λαχεία - απόδοση δικαιωμάτων Παραχώρηση Εγνατίας Οδού Αξιοποίηση Ελληνικού Αεροδρομίων Αξιοποίηση ΟΛΠ, ΟΛΘ και περιφερειακών λιμένων Αξιοποίηση Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (επέκταση της άδειας και πώληση ποσοστού ΕΔ) Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας Αξιοποίηση Μαρινών Αξιοποίηση αδειών κινητής τηλεφωνίας	Κρατικά Λαχεία - απόδοση δικαιωμάτων Παραχώρηση Εγνατίας Οδού Αξιοποίηση Ελληνικού Αεροδρομίων Αξιοποίηση ΟΛΠ, ΟΛΘ και περιφ. λιμένων Αξιοποίηση Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (επέκταση της άδειας και πώληση ποσοστού ΕΔ) Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας Αξιοποίηση Μαρινών Αξιοποίηση αδειών κινητής τηλεφωνίας Διάθεση μετοχών από ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών
Συν.έσοδα: 2.557 εκ.ευρώ	Συν.έσοδα: 2.347 εκ.ευρώ	Συν.έσοδα: 1.141 εκ.ευρώ	Συν.έσοδα: 3.441 εκ.ευρώ

Πηγές: Νόμος 4093/2012 "Εγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 – Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016» Υπουργείο Οικονομικών, Ενημερωτικό Σημείωμα για το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015, Αθήνα, 09/06/2011

1.2.1.3 Μέθοδοι και διαδικασίες υλοποίησης

Το τεχνικό και διαδικαστικό κομμάτι της αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου περιλαμβάνει τις εξής μεθόδους, οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν συνδυαστικά²⁹:

- (i) Πώληση (άμεση/έμμεση)
- (ii) Σύσταση εμπράγματων δικαιωμάτων
- (iii) Μεταβίβαση εμπράγματων δικαιωμάτων
- (iv) Εκμίσθωση
- (v) Παραχώρηση χρήσης/εκμετάλλευσης
- (vi) Ανάθεση διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων
- (vii) Εισφορά περιουσιακών στοιχείων σε ΑΕ και πώληση των μετοχών
- (viii) Τιτλοποίηση απαιτήσεων

Όσον αφορά τις περιπτώσεις πώλησης, η έκταση και ο βαθμός αποκρατικοποίησης-ιδιωτικοποίησης των περιουσιακών στοιχείων, αντιστοιχούν σε τρεις δυνατές επιλογές³⁰:

- (i) πλήρης ιδιωτικοποίηση
- (ii) μειωθητική συμμετοχή κράτους (<34%) σε συνδυασμό με συμφωνία μετόχων
- (iii) συμμετοχή κράτους μεγαλύτερη του 34% σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων

Τα βασικά στάδια της διαδικασίας περιλαμβάνουν τη μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ), την αποτίμηση της αξίας τους (με τη συνεργασία εξωτερικών συμβούλων), τη νομική και τεχνική προετοιμασία καθώς και ενδεχόμενη εξυγίανση/αναδιάρθρωσή τους πριν την τελική τοποθέτηση στην αγορά. Αντικειμενικό κριτήριο στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων ιδιωτικοποίησης αποτελεί η οικονομικά συμφερότερη προσφορά³¹.

²⁹ Ν.3986/2011, άρθρ.5.

³⁰ Ministry of Finance, *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*, Athens, April 2011, σελ.22.

³¹ Hellenic Republic Asset Development Fund, *Asset Development Plan 3.0*, όπ., σελ.17.

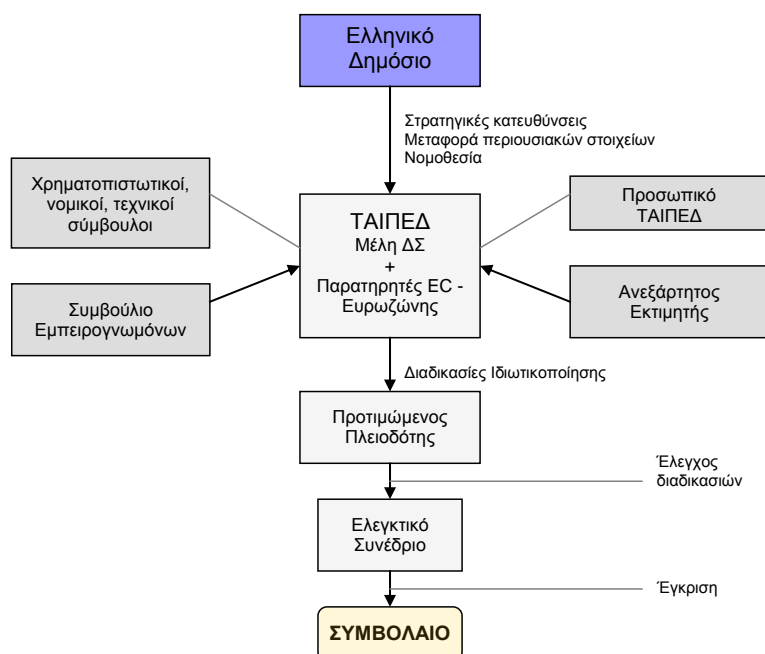

1.2.1.4 Δομές, όργανα και εμπλεκόμενοι φορείς

Κεντρικό και συντονιστικό ρόλο στη διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής του προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας έχει το Υπουργείο Οικονομικών και οι επιμέρους δομές συντονισμού και παρακολούθησης, όπως η Διυπουργική Επιτροπή Αναδιρθώσεων και Αποκρατικοποιήσεων (ΔΕΑΑ) και η Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας (ΓΓΔΠ). Η βασική αρμοδιότητα εκτέλεσης και προώθησης συνολικά του προγράμματος αξιοποίησης της περιουσίας του κράτους ανήκει στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ), το οποίο αποτελεί ΑΕ με μόνο μέτοχο το Ελληνικό Δημόσιο και η λειτουργία του διέπεται από τις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου³².

Διάγραμμα 1

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΩΝ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΔΟΜΕΣ, ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

*Πηγή: Hellenic Republic Asset Development Fund,
Asset Development Plan 3.0, Athens, Nov.2012*

³² <http://www.hradf.com/gr/the-fund>.

1.2.2 Εναλλακτικά Σχέδια και Προτάσεις

Μετά από τη συνοπτική περιγραφή του υλοποιούμενου προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας, στη συνέχεια παρατίθενται οι εναλλακτικές προτάσεις οι οποίες διατυπώθηκαν στο δημόσιο διάλογο αναφορικά με την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας ως εργαλείο εξόδου από την κρίση. Όπως και οι εφαρμοζόμενες πολιτικές, κοινούς κεντρικούς στόχους του συνόλου των σχεδίων αποτελούν η μείωση του δημόσιου χρέους και η ανάπτυξη της οικονομίας. Ωστόσο, τα κριτήρια, οι μέθοδοι και οι διαδικασίες υλοποίησης αντιστοιχούν σε διαφορετικές επιλογές, οι οποίες στη συνέχεια περιγράφονται με κωδικοποιημένο τρόπο, υπό μορφή προτάσεων πολιτικής, συναρτήσει του βαθμού αποκρατικοποίησης και της ισορροπίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στον έλεγχο και την ιδιοκτησία των περιουσιακών στοιχείων του κράτους.

1.2.2.1 Ελληνικοί και Διεθνείς Οργανισμοί

Οι γενικές κατευθύνσεις και οι πιέσεις για τον περιορισμό του κράτους και την ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα εντοπίζονται σε Εκθέσεις και Συστάσεις τις οποίες απηύθυναν στην Ελλάδα Διεθνείς Οργανισμοί και Οργανώσεις όπως ο ΟΟΣΑ και το ΔΝΤ ήδη από τις αρχές του 1990³³. Ιδιαίτερη έμφαση δίδοταν στο ζήτημα της (πλήρους) ιδιωτικοποίησης, το οποίο ήταν άμεσα συνδεδεμένο με ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και με την απελευθέρωση των αγορών. Πέραν των ιδεολογικών επιρροών και καταβολών αυτών των φορέων, οι οποίοι ανέκαθεν προέβαλαν την ανάγκη μεταρρυθμίσεων με σκοπό ένα πιο περιορισμένο και αποτελεσματικό κρατικό σχήμα, η οικονομική κρίση ενίσχυσε τις εν λόγω τάσεις, οι οποίες επανέρχονται με επιτακτικότερο χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, στα κείμενα τα οποία ακολούθησαν το ξέσπασμα της κρίσης, η

³³ Βλ. για παράδειγμα OECD Economic Surveys: Greece 1991, OECD: Paris · IMF (1996), *Greece - Recent Economic Developments and Selected Issues*, IMF Staff Country Report No. 96/121, Washington, D.C., November · Joumard I., Mylonas P. (1999), *Reforming Greece's Public Enterprises*, *OECD Observer*, Vol. A, 1999 · Vamvakidis A. (2003), *Country Study - Greece*, *IMF Research Bulletin*, December 2003, σελ.8-9 · IMF (2005), *Country Report: Greece - Staff Report No. 06/4 for the 2005 Article IV Consultation*, Washington, D.C., November.

έμφαση εντοπίζεται στην ανάγκη επιτάχυνσης των μεταρρυθμίσεων (ιδιωτικοποιήσεις - δημόσια περιουσία) και της παράλληλης προώθησης διαρθρωτικών αλλαγών στο κράτος και την οικονομία, με σαφή αναφορά στο στόχο μείωσης του χρέους και στην οικονομική μεγέθυνση³⁴. Σημαντική προϋπόθεση για την ανάκαμψη της χώρας θεωρείται η παράλληλη εφαρμογή μιας δέσμης αλληλεξαρτώμενων μέτρων, όπως ο εξορθολογισμός του τρόπου διοίκησης, της οικονομικής απόδοσης και των κρατικών ενισχύσεων στις ΔΕΚΟ και κυρίως η απελευθέρωση των κλειστών τομέων και αγορών³⁵.

1.2.2.2 Πολιτικά Κόμματα

Οι θέσεις των πολιτικών κομμάτων απέναντι στο ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων εμφανίζουν σημαντικές διαφορές και αντιθέσεις. Στο ένα άκρο βρίσκονται οι ένθερμοι υποστηρικτές των ολικών και ευρείας κλίμακας ιδιωτικοποιήσεων, όπως η ΔΡΑΣΗ, η οποία προτείνει τη μαζική πώληση/αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας και των εταιρικών συμμετοχών του Δημοσίου³⁶. Σε μικρότερο βαθμό, αλλά σαφώς υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων, τάσσονται τα κόμματα φιλελεύθερου προσανατολισμού, όπως η Νέα Δημοκρατία, η οποία υποστηρίζει γενικώς τις μεγάλης κλίμακας και γρήγορες αποκρατικοποιήσεις³⁷ στο πλαίσιο της πάγιας θέσης της «ενάντια στο μεγάλο κράτος³⁸». Στο Ευρωπαϊκό επίπεδο, σχετική είναι η θέση της Συμμαχίας των Φιλελευθέρων και Δημοκρατών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ALDE), η οποία προτείνει μια πιο συγκεκριμένη προσέγγιση όσον αφορά την αξιοποίηση των ιδιωτικοποιήσεων ως εργαλείου εξόδου από την κρίση και συγκεκριμένες

³⁴ IMF (2010), *Greece: Stand-By Arrangement - Review Under the Emergency Financing Mechanism*, IMF Country Report No. 10/217, Washington, D.C., July · OECD (2011), *Economic Surveys: Greece 2011, Overview*, OECD: Paris.

³⁵ OECD (2011), *Economic Surveys: Greece 2011*, όπ.

³⁶ ΔΡΑΣΗ, *Οι θέσεις της Δράσης για την Οικονομία - 2ο τακτικό Συνέδριο* (ημ.δημοσίευσης: 28-01-2012, ημ.ανάκτησης: 13/01/2013. Διαθέσιμο σε: <http://www.drassi.gr/index.php?id=165>).

³⁷ Πηγές: Νέα Δημοκρατία: *Το Εθνικό Σχέδιο Εξόδου από την Κρίση*, παρουσίαση από τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας, κ.Α.Σαμαρά στο ΕΒΕΑ (ημ. δημοσίευσης 31/05/2012, ημ. ανάκτησης 07/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.nd.gr>).

³⁸ Συνέντευξη Α. Σαμαρά στην *Washington Post*, 15/09/2012 (ημ. ανάκτησης 26/03/2013, διαθέσιμο σε: http://www.nd.gr/web/12001/press/-/journal_content/56_INSTANCE_Rb5c/36615/1048096).

διασφαλίσεις έναντι ενδεχόμενης υποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων³⁹. Ο ΛΑΟΣ δεν είναι αντίθετος σε ορισμένες «επιλεκτικές» ιδιωτικοποιήσεις, παρότι θεωρεί «ξεπούλημα» τους όρους ιδιωτικοποίησης του Μνημονίου. Στο επίκεντρο των θέσεων του βρίσκονται ο εκσυγχρονισμός των ΔΕΚΟ και η αξιοποίηση των κληροδοτημάτων και της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου, διασφαλίζοντας τον κρατικό έλεγχο σε στρατηγικούς τομείς και στις εθνικές πλουτοπαραγωγικές πηγές⁴⁰.

Το ΠΑΣΟΚ, παρότι αναγνωρίζει την ανάγκη των αποκρατικοποιήσεων και της τήρησης των δεσμεύσεων τις οποίες ανέλαβε η χώρα στο πλαίσιο των Μνημονίων και των δανειακών συμφωνιών, υιοθετεί μια πιο μετριοπαθή -και σε κάποιες περιπτώσεις ασαφή- στάση, θέτοντας ορισμένες ελάχιστες εγγυήσεις παρέμβασης του κράτους σε τομείς και επιχειρήσεις στρατηγικής σημασίας⁴¹. Έμφαση δίδεται στον αναπτυξιακό και όχι στον ταμειακό χαρακτήρα του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, το οποίο συνδέεται άμεσα με το προτεινόμενο «Νέο Παραγωγικό Μοντέλο» της χώρας⁴². Το κόμμα των ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ προτείνει τη σύσταση μιας Επενδυτικής Τράπεζας για τη διαχείριση της περιουσίας του Δημοσίου, υποστηρίζοντας την κατοχύρωση δικαιωμάτων καταστατικού ελέγχου στις στρατηγικής σημασίας δραστηριότητες⁴³. Οι ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ θέτουν ως κριτήριο για τις ιδιωτικοποιήσεις τον χαρακτήρα «συλλογικού αγαθού» των υπηρεσιών και των δραστηριοτήτων (φυσικοί πόροι, χρήσεις γης, δίκτυα κοινής ωφέλειας, κ.λπ.) και

³⁹ Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται η πλήρης ιδιωτικοποίηση των ΔΕΚΟ και η απελευθέρωση των κλειστών τομέων, με παράλληλη προσαρμογή της αποτίμησης των προς πώληση περιουσιακών στοιχείων συναρτήσει (και) της μελλοντικής τους αξίας και την τροποποίηση της ρήτρας χρησιμοποίησης των εσόδων των αποκρατικοποιήσεων αποκλειστικά για την κάλυψη του δημόσιου χρέους με τη διοχέτευση ενός ποσοστού των εσόδων (25%) σε επενδυτικές - αναπτυξιακές δραστηριότητες [Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE) (2011), Greece 2012 - The Way Out of the Crisis, 21 June (ημ.ανάκτησης: 26/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.alde.eu/>)].

⁴⁰ ΛΑΟΣ, *Οι 30 Προτάσεις του ΛΑΟΣ για Έξοδο από την Κρίση* (ημ.δημοσίευσης: 11/07/2011, ημ.ανάκτησης: 25/06/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.eklogika.gr/page/greekcrisis/laos-protaseis-krisi>) · ΛΑΟΣ, *Βασικές Θέσεις και Βασικές Προγραμματικές Κατευθύνσεις*, εκλογές 2012, (ημ.ανάκτησης: 25/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.laostv.gr/files/pdf/laos_bpk.pdf).

⁴¹ ΠΑΣΟΚ, *12+1 Σημεία για την Εθνική Ανασυγκρότηση*, ημ. Δημοσίευσης : 25/04/2012 ΠΑΣΟΚ-Οι θέσεις μας: *Το Εθνικό Παραγωγικό Μοντέλο* (ημ. δημοσίευσης: 02/06/2012, ημ. ανάκτησης: 07/06/2012. Διαθέσιμα σε: <http://www.pasok.gr>)

⁴² Ομιλία Ευ. Βενιζέλου σε εκδήλωση για την παρουσίαση των προγραμματικών δεσμεύσεων «Το Εθνικό Σχέδιο Ανασυγκρότησης - Η στρατηγική της Αυτοδύναμης Ελλάδας» (ημ.δημοσίευσης 07/02/2013, ημ. ανάκτησης: 26/03/2013. Διαθέσιμο σε: <http://www.pasok.gr/speeches/item/173.html>).

⁴³ Κυβερνητικό Πρόγραμμα Κινήματος ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ - Συγκεντρωτικό Οικονομικό Πρόγραμμα (διαθέσιμο σε: <http://anexartitoiellines.gr>).

εκτιμούν ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, οι εισπρακτικοί στόχοι που περιλαμβάνει το εφαρμοζόμενο πρόγραμμα είναι αφενός ανέφικτοι, αφετέρου αναποτελεσματικοί⁴⁴.

Τα κόμματα του αριστερού άξονα διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο προσέγγισης και αντιμετώπισης του ζητήματος της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Η θέση της ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ⁴⁵ υποστηρίζει την (κατά περίπτωση) αναδιάρθρωση, εξυγίανση και αποκρατικοποίηση των επιχειρήσεων του Δημοσίου για τις οποίες δεν υπάρχει λόγος να βρίσκονται στον έλεγχό του και την αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας μέσω πρακτικών σύναψης πολυετών συμβάσεων με ιδιώτες. Ωστόσο, προτάσσεται η ανάγκη διαφύλαξης του δημόσιου συμφέροντος μέσω κρατικού ελέγχου των βασικών υποδομών και των φυσικών πόρων. Από την πλευρά του ΣΥΡΙΖΑ⁴⁶, προτείνεται η άμεση διακοπή του υλοποιούμενου προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και η σταδιακή επαναφορά του δημόσιου ελέγχου των τομέων και των επιχειρήσεων στρατηγικής σημασίας. Η έμφαση τοποθετείται στη (δημόσια) αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων της χώρας, με βασικό ρόλο για το Ελληνικό Δημόσιο. Επίσης, προτείνονται συνδυαστικά μέτρα ενίσχυσης άλλων τομέων μέσω των (κερδοφόρων) ΔΕΚΟ, όπως η αξιοποίησή τους για την εξυπηρέτηση των αναγκών των ταμείων κοινωνικής ασφάλισης. Στο άκρο των πολιτικών απόψεων βρίσκεται το ΚΚΕ, το οποίο είναι σταθερά και ριζικά αντίθετο σε οποιαδήποτε προοπτική αποκρατικοποίησης δημόσιων οργανισμών ή απελευθέρωσης δραστηριοτήτων⁴⁷. Στο ίδιο πλαίσιο, ωστόσο από διαφορετική αφετηρία, κινούνται οι

⁴⁴ Οικολόγοι Πράσινοι, *Πρόγραμμα - Εκλογές 2012. Κρίση - Διαρθρωτικές Αλλαγές*, (ημ. ανάκτησης 26/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://blog.ecogreens.gr/programma/krisi/diarthrwitikes-allages/>).

⁴⁵ Πηγές: Δημοκρατική Αριστερά, *Για τη Διέξοδο από την Κρίση. Οι Προτάσεις της Δημοκρατικής Αριστεράς* (ημ. δημοσίευσης: 26/01/2012, ημ. ανάκτησης: 25/06/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.dimokratikiaristera.gr/oi-theseis-mas/oikonomia>) · Δημοκρατική Αριστερά, *Σημεία Προγραμματικής Σύγκλισης* (ημ. δημοσίευσης: 06/07/2012, ημ. ανάκτησης: 25/03/2013. Διαθέσιμο σε: <http://www.dimokratikiaristera.gr/home/simeia-programmatikis-syngklisis>).

⁴⁶ ΣΥ.ΡΙΖ.Α, *Το Επικαιροποιημένο Εκλογικό Πρόγραμμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α - Τα Βασικά Στοιχεία του Προγράμματος* (παρουσίαση Α.Τσίπρας) · ΣΥ.ΡΙΖ.Α, *Το Επικαιροποιημένο Εκλογικό Πρόγραμμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α - Το Πρόγραμμα για την Οικονομία* (παρουσίαση Γ.Δραγασάκης) (ημ. δημοσίευσης 06/06/2012, ημ. ανάκτησης 07/06/2012) · Ομιλία Α.Τσίπρα σε ΔΕΘ, Βελιδίειο Συνεδριακό Κέντρο, 15/9/2012 (διαθέσιμα σε <http://www.syriza.gr>).

⁴⁷ ΚΚΕ, *Βασικές Προγραμματικές Κατευθύνσεις και Στόχοι Πάλης* (Μάιος 1996) · ΚΚΕ, *Κείμενο του Τμήματος Οικονομίας ΚΕ ΚΚΕ: Οι εξελίξεις στις ΔΕΚΟ* (ημ. δημοσίευσης 01/10/08, ημ. ανάκτησης 06/06/2012) · ΚΚΕ, *Η Καπιταλιστική Αναδιάρθρωση στον Τομέα της Ηλεκτρικής Ενέργειας* (ημ. δημοσίευσης 02/10/08, ημ. ανάκτησης 06/06/2012. Διαθέσιμα σε <http://www.kke.gr/>).

θέσεις της ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ, η οποία στηρίζει ως γενική θέση την εθνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος και κρίσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων⁴⁸.

Πίνακας 4

ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

ΑΓΟΡΑ					→	ΚΡΑΤΟΣ
Πλήρεις - άμεσες ιδιωτικοποιήσεις και απελευθέρωση αγορών	Ιδιωτικοποιήσεις υπό όρους σε στρατηγικούς τομείς - Αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας	Επιλεκτική ιδιωτικοποίηση με κριτήρια «συλλογικού αγαθού»	Κατά περίπτωση αναδιάρθρωση/ αποκρατικοποίηση ΔΕΚΟ - Αξιοποίηση περιουσίας	Δημόσιος έλεγχος στρατηγικών τομέων - Δημόσια αξιοποίηση περιουσίας		Κρατικός έλεγχος ΔΕΚΟ - Δημόσιας περιουσίας
ΔΡΑΣΗ	ΛΑΟΣ	ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΠΡΑΣΙΝΟΙ	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ	ΣΥΡΙΖΑ	ΚΚΕ	
ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	ΠΑΣΟΚ					
ΑΛΔΕ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ					ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ

1.2.2.3 Ομάδες Συμφερόντων

Ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ), στο πλαίσιο των γενικών και πάγιων θέσεων του σχετικά με την ανάγκη περιορισμού του δημόσιου τομέα και της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία, είναι υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων, οι οποίες εκτιμάται ότι μπορούν να συνεισφέρουν στην προσέλκυση και εισροή ξένων κεφαλαίων και στην πραγματοποίηση επενδύσεων⁴⁹. Η Ελληνική Ένωση Επιχειρηματιών (Ε.Ε.Ν.Ε) δίνει έμφαση στα αναπτυξιακά μέτρα εξόδου από την κρίση, προτείνοντας την αναβάθμιση των θεσμικών οργάνων (Γραμματεία Αποκρατικοποιήσεων), την απλούστευση των διαδικασιών αποκρατικοποίησης και την ενδεχόμενη ανταλλαγή των χρεών της χώρας προς τους πιστωτές με περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου⁵⁰.

⁴⁸ ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ, Πολιτικές Θέσεις (ημ.ανάκτησης: 26/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/thesis>).

⁴⁹ McKinsey & Company (2011), *Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά. Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά. Προσδιορίζοντας το Νέο Μοντέλο Ανάπτυξης*, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2011.

⁵⁰ Ελληνική Ένωση Επιχειρηματιών (Ε.Ε.Ν.Ε), *Θέσεις της Ελληνικής Ένωσης Επιχειρηματιών για την Οικονομία*, Αθήνα, 18 Απριλίου 2011 (ημ.ανάκτησης 29/05/2012, διαθέσιμο σε: http://www.eene.gr/theseis_EENE_gia_tin_oikonomia.pdf).

Αρκετά Επιμελητήρια και λοιποί φορείς υποστηρίζουν την ανάγκη άμεσης υλοποίησης του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της ιδιωτικής περιουσίας του Δημοσίου, με έμφαση στο αναπτυξιακό σκέλος της αξιοποίησης δημόσιας γης και υποδομών⁵¹. Προς αυτήν την κατεύθυνση, προτείνεται να τεθούν σε εφαρμογή μέτρα τα οποία δεν αφορούν άμεση πώληση περιουσιακών στοιχείων, αλλά αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, όπως ο θεσμός της «Επιφάνειας» και οι Συμφωνίες Παραχώρησης⁵². Σε περίπτωση απόκλισης του προγράμματος από τους επιδιωκόμενους στόχους (μετά το 2014), προκρίνεται ως εναλλακτική λύση η μεταφορά - εξαγορά των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου από ενιαίο οργανισμό (για παράδειγμα την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας), ο οποίος θα αναλάβει την αξιοποίηση ή/και πώλησή τους και την κάλυψη του δημόσιου χρέους από τα εισπραχθέντα.

Οι μελέτες του IOBE⁵³ προσεγγίζουν τις ιδιωτικοποιήσεις ως βασική προϋπόθεση επιτυχίας του προγράμματος εξόδου από την κρίση, προκρίνοντας την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και αποκρατικοποιήσεων «ευρέως φάσματος». Η αξιοποίηση της κρατικής ακίνητης περιουσίας θεωρείται μοχλός ανάκαμψης και παράλληλα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας στην προσπάθεια μείωσης του δημόσιου χρέους. Η Ελληνική Εταιρεία Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ) υιοθετεί επίσης καταρχήν θετική στάση απέναντι στις ιδιωτικοποιήσεις και περιλαμβάνει στα προτεινόμενα μέτρα την παράλληλη απελευθέρωση των κλειστών αγορών, την εξυγίανση, τον εκσυγχρονισμό και την αξιολόγηση της «κοινωνικής συνεισφοράς» των ΔΕΚΟ⁵⁴.

Από την πλευρά των οργανώσεων των εργαζομένων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα (ΑΔΕΔΥ, ΓΣΕΕ), έχει διατυπωθεί σαφώς η αντίθεσή τους απέναντι στις

⁵¹ IOBE, Boston Consulting Group (BCG), ΕΕΔΕ και (7) Επιμελητήρια, *10 Δέσμες Δράσεων Καταλύτες για την Ανάκαμψη*, όπ, σελ.9-10.

⁵² Βλ. παρακάτω, κεφ.1.2.2.4.

⁵³ IOBE, *Η Ελληνική Οικονομία*, Τριμηνιαία Έκθεση, αρ. Τεύχους 64, Αθήνα, Ιούλιος 2011 (ημ.ανάκτησης: 24/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.iobe.gr/media/elloik/IOBEGreek_econ_02_11.pdf) · IOBE, *Τα Οικονομικά Διλήμματα της Χώρας*, Αθήνα, 16 Μαΐου 2012 (ημ.ανάκτησης: 26/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.iobe.gr/media/Hmerides/iobeoikonomikadilimatatisxoras.pdf>).

⁵⁴ ΕΕΔΕ, *Η Ελλάδα Μπροστά! Ένα Χρόνο Μετά*. Θέσεις της Ελληνικής Εταιρίας Διοικήσεως Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ) για την αντιμετώπιση της Οικονομικής Κρίσης και για την ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας, Αθήνα, Μάρτιος 2012 (ημ.ανάκτησης 23/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.eede.gr/pdf/EEDE_theseis.pdf).

προωθούμενες ιδιωτικοποιήσεις. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν εκφράσει επανειλημμένως την έντονη αμφισβήτησή τους τόσο για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας σε δημοσιονομικούς όρους όσο και για την αναπτυξιακή προοπτική των εφαρμοζόμενων πολιτικών, καθώς εκτιμούν ότι αποτελούν «εκποίηση» της δημόσιας περιουσίας⁵⁵. Αντίστοιχες επιφυλάξεις όσον αφορά τη δημοσιονομική και αναπτυξιακή αποτελεσματικότητα των ιδιωτικοποιήσεων διατυπώνονται και από την πλευρά του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ⁵⁶ (ΙΝΕ – ΓΣΕΕ), καθώς και από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΟΕΕ). Το ΟΕΕ⁵⁷ υποστηρίζει ειδικότερα το δημόσιο έλεγχο του τραπεζικού συστήματος, το οποίο δύναται να λειτουργήσει ως μηχανισμός διασφάλισης στις συνθήκες της κρίσης. Προτείνεται επίσης η αξιοποίηση των λιμένων και του σιδηροδρομικού δικτύου και η ίδρυση Δημόσιας Τράπεζας για τη διαχείριση της κρατικής περιουσίας και του δημόσιου χρέους.

Τέλος, ορισμένοι φορείς και οργανωμένες ομάδες προσεγγίζουν το ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων συναρτήσκει της γενικότερης στάσης τους απέναντι στις πολιτικές του Μνημονίου. Για παράδειγμα, το ΕΒΕΑ⁵⁸, σταθερό στη θέση του περί ανάγκης επιτάχυνσης των διαδικασιών αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της κρατικής περιουσίας, τάσσεται υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων, ωστόσο επισημαίνει τους κινδύνους «ξεπουλήματος» και διατυπώνει επιφυλάξεις για τη δυνατότητα της πλήρους αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων υπό τις δεδομένες συνθήκες. Η έμφαση δίδεται στο αναπτυξιακό (επενδύσεις – ανταγωνιστικότητα) και όχι στο εισπρακτικό σκέλος της διαδικασίας. Η ΕΣΕΕ, παρότι γενικώς θεωρεί αναγκαία την

⁵⁵ Βλ. Δελτία Τύπου και θέσεις ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ. Ενδεικτικά: Συνέντευξη Τύπου ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ σε 12^ο Συνέδριο Συνομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Συνδικάτων «Κινητοποίηση για την Κοινωνική Ευρώπη», Αθήνα, 13/05/2011 · Smith H., «Greece begins €50bn privatisation drive. Greek officials begin appointing advisers for fire-sale of state assets intended to raise €50bn by 2015», *The Guardian*, 01/08/2011 (ημ.ανάκτησης: 24/03/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/01/greece-50bn-privatisation-drive>).

⁵⁶ ΙΝΕ – ΓΣΕΕ, *Η Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση 2011, Αθήνα, Αύγουστος 2011 (διαθέσιμο σε: http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH_13.pdf).

⁵⁷ Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, *Οι Θέσεις του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας για Έξοδο από την Οικονομική Κρίση*, (ημ.ανάκτησης: 26/03/2012, διαθέσιμο σε: http://www.oe-e.gr/oe_e_krisi.htm) · ΟΕΕ, *Κρατικός Προϋπολογισμός 2011 - Θέσεις του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας*, Αθήνα, Δεκέμβριος 2010.

⁵⁸ ΕΒΕΑ, *Υπόμνημα ΕΒΕΑ προς τον πρωθυπουργό & τους πολιτικούς αρχηγούς των κομμάτων του ελληνικού κοινοβουλίου. Οι θέσεις του ΕΒΕΑ για την Οικονομία*, (ημ.ανάκτησης: 26/06/2012) (διαθέσιμο σε: http://www.acci.gr/acci/Home/EBEA_President_Proposal/tabid/788/ItemID/2302/View/Details/language/el-GR/Default.aspx).

αναθεώρηση σημαντικού μέρους των πολιτικών του Μνημονίου, αναγνωρίζει την υποχρέωση υλοποίησης του συμφωνηθέντος προγράμματος⁵⁹. Ωστόσο, εκτιμά ότι οι συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές και ότι απαιτείται προηγούμενη αναδιάρθρωση των προς αποκρατικοποίηση επιχειρήσεων⁶⁰.

1.2.2.4 Στοχευμένα Σχέδια

Η συζήτηση όσον αφορά το ζήτημα της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας ως μηχανισμού ανάκαμψης από την οικονομική κρίση περιλαμβάνει ορισμένες προτάσεις με πιο στοχευμένο περιεχόμενο, οι οποίες κατατέθηκαν στο πλαίσιο του δημόσιου διαλόγου από μη-θεσμικούς ή/και ανεξάρτητους φορείς. Τα εν λόγω σχέδια εμφανίζονται πιο επεξεργασμένα και αναλυτικότερα σε τεχνικό επίπεδο, ενώ ορισμένα εξ αυτών έχουν πρωτότυπο ή και περισσότερο συγκρουσιακό χαρακτήρα από ό,τι οι επίσημες πολιτικές και οι θέσεις των οργανωμένων συμφερόντων.

Μια από τις πιο ακραίες προτάσεις, η οποία προκάλεσε αντιδράσεις και δέχθηκε σημαντική κριτική, αποτελεί το σχέδιο το οποίο εκπόνησε η Γερμανική εταιρεία συμβούλων Roland Berger («Eureka»). Κεντρική ιδέα του «Eureka» είναι η άμεση μεταβίβαση του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων του κράτους σε ξένο φορέα, αρμόδιο για τη συνολική διαχείριση των διαδικασιών πώλησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Σε συναφές πλαίσιο κινείται το σχέδιο «Αρχιμήδης» (πρωτοβουλία ΚΑΠΠΑ⁶¹), το οποίο, παρότι εμφανίζει ορισμένες διαφοροποιήσεις από το σχέδιο «Eureka», υιοθετεί την ίδια λογική της ευρείας κλίμακας ιδιωτικοποιήσεων μέσω ενιαίας διαχείρισης από ανεξάρτητο φορέα. Λιγότερο ακραίες προσεγγίσεις του ζητήματος της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας έχουν διατυπωθεί στο πλαίσιο σχεδίων και προτάσεων συνεργασίας δημόσιου – ιδιωτικού τομέα, χωρίς παραχώρηση κυριότητας, όπως ο θεσμός της «Επιφάνειας» και οι Συμβάσεις Παραχώρησης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, δεν προβλέπεται πώληση, αλλά μακροχρόνια μίσθωση των περιουσιακών στοιχείων του κράτους σε ιδιώτες χωρίς

⁵⁹ ΕΣΕΕ – INEMY, *Οι 10 προτάσεις της ΕΣΕΕ για τη Φορολογία των ΜΜΕ και το εξάμηνο πάγωμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων υπερχρεωμένων νοικοκυριών και επιχειρήσεων*, Αθήνα, 25/06/2012 (ημ.ανάκτησης 27/06/2012) (Διαθέσιμο σε: <http://www.esee.gr/>).

⁶⁰ ΕΣΕΕ, «Εκτός στόχων οι αποκρατικοποιήσεις μετά και από τις τεράστιες απώλειες στην χρηματιστηριακή αγορά», Δελτίο Τύπου, Αθήνα, 18 Αυγούστου 2011.

⁶¹ Κρατική Ακίνητη Περιουσία Προστασία και Αξιοποίηση.

μεταβίβαση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Ενδιάμεσες και πιο «ήπιες» λύσεις αποτελούν επίσης η δημιουργία Στρατηγικών Ταμείων Ανάπτυξης και Κρατικών Επενδυτικών Ταμείων, οι οποίες δίνουν έμφαση στην αναπτυξιακή διάσταση της διαδικασίας και στην ενεργό συμμετοχή των ιδιωτών μέσω συμπράξεων και συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Στη συνέχεια παρατίθενται κωδικοποιημένα τα βασικά σημεία των ανωτέρω σχεδίων, τα οποία, σε συνδυασμό με τις προσεγγίσεις που ήδη περιγράφηκαν, θα αποτελέσουν τη βάση της συζήτησης για τη γενική αποτίμηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των εναλλακτικών τρόπων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας (κεφ.2).

(i) Σχέδιο «Eureka»⁶²

- Η βασική ιδέα: Τα περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου πωλούνται σε Ευρωπαϊκό οργανισμό, ο οποίος αναλαμβάνει την πώληση ή και την αναδιάρθρωσή τους⁶³. Με τα έσοδα από την αρχική πώληση επαναγοράζονται τα Ελληνικά κρατικά ομόλογα από την ΕΚΤ και το EFSF.
- Στόχοι - αναμενόμενα οφέλη: Η αξιοποίηση των εσόδων από την πώληση των περιουσιακών στοιχείων οδηγεί σε μακροπρόθεσμα και ευρύτερα διαρθρωτικού χαρακτήρα οφέλη σε όρους μείωσης του χρέους, αύξησης των ρυθμών μεγέθυνσης - ανάπτυξης και σταθεροποίησης της Ελληνικής οικονομίας. Παράλληλα, περιορίζεται ο κίνδυνος εξάπλωσης της κρίσης στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ.

⁶² Πηγές: Roland Berger, *EUREKA project – Hellenic Recovery Plan*, Roland Berger Strategy Consultants, Frankfurt, Sept. 2011 · Roche F., «Le plan secret allemande pour sauver la Grèce», *La Tribune*, 28/09/2012 (ημ.ανάκτησης: 11/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.latribune.fr/actualites/economie/international/20110928trib000652367/le-plan-secret-allemand-pour-sauver-la-grece-.html>) · “Eureka”, the ‘secret’ plan for the rescue of Greece, *stopcartel.net*, 02/10/2011 (ημ.ανάκτησης 06/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.stopcartel.net/2011/10/02/ECONOMY/%E2%80%9CEureka%E2%80%9D_the_'secret'_plan_for_the_rescue_of_Greece/906.html) · Krall M., «Απόλυτα ρεαλιστικό το “Eureka”», συνέντευξη στην εφημερίδα Express, 24/20/2011 (ημ.ανάκτησης: 11/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.express.gr/news/finance/529930oz_20111024529930.php3) · Krall M., συνέντευξη στην εκπομπή Νέοι Φάκελοι, 18/10/2011 (διαθέσιμο σε: <http://folders.skai.gr/main/theme?id=252&locale=en>) · Krall M. (Eureka Plan, Roland Berger) συνέντευξη σε SBC TV, 17/11/2010 (διαθέσιμο σε: <http://www.youtube.com/watch?v=Ng5oHOsTMSY>).

⁶³ Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά ο Markus Krall, στέλεχος της Roland Berger και βασικός εμπνευστής του σχεδίου, η κεντρική ιδέα συνοψίζεται ως εξής: «Αγοράζουμε ένα σπίτι, το ανακαινίζουμε και μετά το πουλάμε» (Krall M., «Απόλυτα ρεαλιστικό το “Eureka”», όπ.).

➤ Στάδια υλοποίησης - διαδικασία:

- Συγκέντρωση και κατηγοριοποίηση των προς πώληση περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου σε μια κεντρική δομή υπό τη μορφή (μητρικής) Εταιρείας Συμμετοχών (Holding Company).
- Πώληση της Εταιρείας σε θεσμό της ΕΕ έναντι 125 δισ. ευρώ και αξιοποίηση του ποσού για την επαναγορά Ελληνικών ομολόγων από την ΕΚΤ, τις χώρες της Ευρωζώνης και τον Μηχανισμό Στήριξης (EFSF). Η κίνηση αυτή εκτιμάται ότι θα επιφέρει μείωση του δημόσιου χρέους από 145% σε 88% του ΑΕΠ.
- Ανάλυση από Ευρωπαϊκό οργανισμό της πώλησης των περιουσιακών στοιχείων μέχρι το 2025 με τη συνεργασία και την παροχή τεχνογνωσίας από τον ιδιωτικό τομέα (PPPs).
- Εφαρμογή προγράμματος εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης των περιουσιακών στοιχείων ύψους 20 δισ. ευρώ (με συμμετοχή των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων), με αναμενόμενη ώθηση 8% του ΑΕΠ στην οικονομία. Εκτιμάται αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης (10%) και των φορολογικών εσόδων (4% του ΑΕΠ) και βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας (μείωση επιτοκίων), η οποία θα καταστήσει ικανή την αποπληρωμή του χρέους σε ποσοστό 1% του ΑΕΠ ετησίως.

(ii) Σχέδιο «Αρχιμήδης»⁶⁴

- Η βασική ιδέα: Η δημιουργία ενός διευρυμένου χαρτοφυλακίου της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου (μετοχές, γη, υποδομές, δικαιώματα, κ.λπ.), το οποίο θα διαχειρίζεται μια επενδυτική εταιρεία. Σε αυτήν θα περιέλθουν τα στοιχεία τα οποία πρόκειται να ιδιωτικοποιηθούν (ΤΑΙΠΕΔ) και στοιχεία που δεν προβλέπεται να ιδιωτικοποιηθούν αλλά επιδιώκεται η αύξηση της αξίας τους. Μέτοχος της εταιρείας θα είναι Ευρωπαϊκός οργανισμός, για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή κάποια θυγατρική του EFSF.

---

⁶⁴ Πηγές: Stournaras, Y., Panagiotidis, Y., *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal (Arhimidis)*, Δεκέμβριος 2011. Διαθέσιμο σε: http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/RealEstate_Conference_Dec11_Stournaras_Panagi%CE%BFtidis.pdf «Η πρόταση της πρωτοβουλίας ΚΑΠΠΑ για τη μείωση του δημόσιου χρέους», *energia.gr*, 02/11/2011 (http://www.energia.gr/article.asp?art_id=51402).

- Στόχοι - αναμενόμενα οφέλη: η άμεση άντληση ποσών που θα συμβάλουν στη μείωση του δημόσιου χρέους και στη δημιουργία ευνοϊκών αναπτυξιακών και επενδυτικών προοπτικών.
- Στάδια υλοποίησης - διαδικασίες:
  - Καταγραφή και συγκέντρωση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου (2-3 μήνες) και διαχωρισμός σε 4 (3 + 1) κατηγορίες:
    - στοιχεία προς άμεση ιδιωτικοποίηση (1-6 χρόνια)
    - στοιχεία προς ιδιωτικοποίηση με περιορισμούς (3-10 χρόνια)
    - στοιχεία για εμπλουτισμό του χαρτοφυλακίου (δεν προορίζονται για ιδιωτικοποίηση) (4-12 χρόνια)
    - στοιχεία που ήδη διακρατούνται από τους δανειστές
  - Μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων σε μια ενιαία εταιρεία με μοναδικό μέτοχο Ευρωπαϊκό φορέα (ΕΙΒ/θυγατρική του EFSF).
  - Άμεση εκταμίευση 75 δισ. για την επαναγορά Ελληνικών ομολόγων, την αποπληρωμή του χρέους και την αναθέρμανση της οικονομίας.
  - Αποτίμηση της περιουσίας του κράτους από Έλληνες και ξένους εκτιμητές (12-18 μήνες).
  - Αποδέσμευση στοιχείων της κατηγορίας 3 μέχρι το ποσό των 150 δισ. και απόδοση των υπόλοιπων 75 δισ. στο Ελληνικό κράτος.
  - Παράλληλη υλοποίηση του ήδη σχεδιασθέντος προγράμματος μέσω του ΤΑΠΕΔ για τα στοιχεία της κατηγορίας 1.

(iii) Θεσμός «Επιφάνειας»⁶⁵

- Η βασική ιδέα: Το Δημόσιο παρέχει εμπράγματα δικαιώματα (όχι πώληση) σε φυσικά και νομικά πρόσωπα για την κατασκευή κτισμάτων, επί και υπό το έδαφος δημόσιων κτημάτων, δίνοντας τα πλεονεκτήματα της κυριότητας στον αντισυμβαλλόμενο επενδυτή («επιφανειούχος»). Ο επενδυτής μπορεί να χρησιμοποιήσει τα παρεχόμενα δικαιώματα μέσω διαφορετικών

⁶⁵ Πηγές: Νόμοι 3986/2011 και 4092/2012 · Εισήγηση Χ.Παμπούκη σε Συνεδρίαση Υπουργικού Συμβουλίου 13.3.2011 (Πηγή: ΤΑ ΝΕΑ, 15.3.2011) · Στρατήγηγς Σ., «Αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας με την «επιφάνεια», ομιλία στην εκδήλωση «Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας» όπ · Στουρνάρας Γ. (2012), Δημοσιονομική προσαρμογή, ανταγωνιστικότητα, ρευστότητα και οικονομική ανάπτυξη, όπ. Περάκης Ε., Η μερική (επαν)εισαγωγή του εμπράγματος δικαιώματος της επιφάνειας (Ν 3986/2011), *Εφαρμογές Αστικού Δικαίου*, Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2012.

δραστηριοτήτων και κατασκευών. Η περίοδος εκμετάλλευσης αφορά συμβατικά καθορισμένο χρόνο (συνολική διάρκεια 80-100 έτη), μετά την πάροδο του οποίου, η πλήρης κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων επανέρχεται στο Ελληνικό Δημόσιο, μαζί με όποιες κατασκευές και προσθήκες συνέβαλε ο επενδυτής. Τα αναμενόμενα οφέλη εντοπίζονται σε όρους (προ)καταβολής των αντιτίμων για τα δικαιώματα εκμετάλλευσης και στα κτίσματα που περιέρχονται στο κράτος μετά την περίοδο εκμετάλλευσης.

(iv) Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης⁶⁶

- Η βασική ιδέα: Δημιουργία ενός αναπτυξιακού Ταμείου, στο οποίο θα περιέλθουν τα περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου (κινητές αξίες, ακίνητα περιουσιακά στοιχεία, δικαιώματα εκμετάλλευσης). Οι κοινές/μετατρέψιμες μετοχές του Ταμείου σταδιακά θα φύγουν από την κυριότητα του Δημοσίου και θα διατεθούν στους Έλληνες πολίτες, στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης, σε στρατηγικούς επενδυτές και στο ευρύ επενδυτικό κοινό. Προβλέπεται αυξημένος ρόλος ιδιωτών μέσω του μοντέλου «*συνεπένδυσης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα*».
- Χαρακτηριστικά:
  - Ίδρυση ΕΣΤΑ υπό νομική μορφή ΑΕ Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου ειδικού τύπου με επταμελές ΔΣ (3 μέλη Δημόσιο, 4 από ΓΣ προνομιούχων μετόχων).
  - Ίδρυση θυγατρικών ΕΣΤΑ (Εταιρείες Ειδικού Σκοπού - SPVs) και μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων Δημοσίου, Ταμείων, ΔΕΚΟ, ΟΤΑ (κατηγοριοποίηση ανά θυγατρική).
  - Έλεγχος ΕΕΣ από sovereign funds/στρατηγικούς επενδυτές ή εταιρείες private equity (διαχείριση από τον ιδιωτικό τομέα).
  - Σύσταση ξεχωριστών επενδυτικών επιτροπών στις ΕΕΣ και ανάθεση της διαχείρισης και της προετοιμασίας των επενδυτικών προτάσεων σε ανεξάρτητη επιτροπή (Επιχείρηση Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών του Δημοσίου - ΕΠΕΥ).

⁶⁶ Βερροϊόπουλος Δ., Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης, κεφ.4 Τριμηνιαία Έκθεση IOBE «Η Ελληνική Οικονομία», τεύχος 63, Μάρτιος 2011 · Βερροϊόπουλος Δ., «Μια εναλλακτική πρόταση στο σχέδιο Eureka: οι Έλληνες μέτοχοι της δημόσιας περιουσίας», *capital.gr*, 22/02/2012 (ημ.ανάκτησης: 25/03/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.capital.gr/Articles.asp?id=1417885>).

➤ Διαδικασίες:

- Μεταβίβαση μετοχών στο Δημόσιο και σε φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα ως αντάλλαγμα των εισφερόμενων περιουσιακών στοιχείων.
- Διάθεση των μετοχών μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης σε θεσμικούς και ιδιώτες επενδυτές (Έλληνες και ξένους).
- Έκδοση (νέων) μετοχών μέσω αύξησης κεφαλαίου (μηχανισμός χρηματοδότησης).
- Εισαγωγή του ΕΣΤΑ στο Χρηματιστήριο με προοπτική άντλησης νέων κεφαλαίων.
- Παράλληλη δυνατότητα αξιοποίησης των αδιάθετων προνομιούχων μετοχών ως «ενέχυρο» για την έκδοση κρατικών/ευρωπαϊκών ομολόγων.

(ν) **Κρατικά Επενδυτικά Ταμεία**⁶⁷ (Sovereign Wealth Funds)

- Η βασική ιδέα: Συγκέντρωση και μεταφορά περιουσιακών στοιχείων του κράτους (πρόσοδοι, φυσικοί πόροι, κινητής/ακίνητη περιουσία) σε ένα Ταμείο εθνικής κλίμακας (Ταμείο Εθνικής Ανασυγκρότησης). Η δημόσια περιουσία θα αξιοποιηθεί μέσω συμπράξεων με Έλληνες ή ξένους επενδυτές χωρίς εκχώρηση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, αλλά με δέσμευση για την αναμενόμενη προστιθέμενη αξία που θα δημιουργήσει η χρήση στην οικονομία.
- Χαρακτηριστικά - διαδικασίες:
  - Συγκρότηση ΔΣ με γνώμη Βουλής (τουλάχιστον 2/3) και αυστηροί κανόνες λογοδοσίας (τριμηνιαία ενημέρωση Κοινοβουλίου).
  - Ο επενδυτής δεν αποκτά ιδιοκτησιακά δικαιώματα, αλλά λειτουργεί ως «χρήστης» για την προβλεπόμενη διάρκεια της επένδυσης.
  - Δεν υφίσταται επιβάρυνση εν είδει ενοικίων ή απόδοσης δικαιωμάτων χρήσης, αλλά προβλέπεται υποχρέωση όσον αφορά την προβλεπόμενη θετική απόδοση της επένδυσης στην οικονομία («προστιθέμενη αξία»).

---

⁶⁷ Σκορδάς Θ., «Η απάντηση της Ελλάδας στο σχέδιο «Εύρηκα», *Έθνος*, 24.10.2012 (ημ.ανάκτησης: 25/03/2012, διαθέσιμο σε: <http://ethnosnews.gr/tag/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/page/216/>).

(vi) Συμφωνίες/Συμβάσεις Παραχώρησης

Οι Συμφωνίες Παραχώρησης έχουν κυρίως εφαρμογή στην αξιοποίηση των υποδομών του Ελληνικού Δημοσίου (αυτοκινητόδρομοι, αεροδρόμια, λιμάνια, μαρίνες, τουριστικές εγκαταστάσεις, κ.λπ.). Η βασική ιδέα συνίσταται στην εκχώρηση των δικαιωμάτων χρήσης και εκμετάλλευσης συγκεκριμένων έργων στους φορείς που αναλαμβάνουν την εκτέλεσή τους. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται γενικώς οι συμπράξεις δημόσιου - ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ), οι οποίες ωστόσο διαφοροποιούνται σε ορισμένα σημεία.

(vii) Λοιπές Προτάσεις

Πέραν των στοχευμένων σχεδίων που περιγράφηκαν παραπάνω, στο δημόσιο διάλογο έχουν διατυπωθεί επιμέρους εναλλακτικές προτάσεις, οι οποίες αποτελούν εν πολλοίς διαφοροποιημένες εκδοχές των βασικών μεθόδων ή εξειδίκευση ορισμένων πτυχών τους. Ενδεικτικά, αναφέρεται η δυνατότητα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας μέσω της έκδοσης ομολόγων μακράς διάρκειας για τα διαθέσιμα περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου βάσει των αποδόσεων εκμετάλλευσης⁶⁸. Επίσης, η παραχώρηση σε Εταιρείες Ειδικού Σκοπού των μελλοντικών εισπράξεων από τις συμβάσεις παραχώρησης βασικών υποδομών (αεροδρόμια, λιμένες, οδικοί άξονες, κ.λπ.), οι οποίες θα λειτουργήσουν ως διασφάλιση για την ανάληψη επενδύσεων μέσω ιδιωτικής πρωτοβουλίας ή ΣΔΙΤ, με χαμηλά επιτόκια και συμφέροντες όρους δανεισμού, τις οποίες θα διαχειρίζονται Ευρωπαϊκοί οργανισμοί (π.χ. η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων)⁶⁹.

1.3 Ανακεφαλαίωση

Η επισκόπηση των σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στο πλαίσιο της προσπάθειας αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης ανέδειξε την ποικιλία και τον συχνά αντιφατικό ή/και αντισταθμιστικό χαρακτήρα των προτεινόμενων μέτρων. Η διαφορετικότητα των απόψεων απέναντι στο ζήτημα της συμβολής (ή μη) των

⁶⁸ Μάρδας Δ., «Μέτρα πολιτικής και πρακτικές λύσεις», εισήγηση σε Συνέδριο Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας «Προτάσεις Εξόδου απ' την Οικονομική Κρίση», 7/12/2011 (ημ.ανάκτησης: 29/07/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.oe-e.gr/oe/images/stories/Mardas.pdf>).

⁶⁹ Στουρνάρας Γ. (2012), Δημοσιονομική προσαρμογή, ανταγωνιστικότητα, ρευστότητα και οικονομική ανάπτυξη, όπ.

μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην υπέρβαση της κρίσης είναι εμφανής, καθώς εκκινούν από διαφορετικές παραδοχές, προβλέπουν διαφορετικές διαδικασίες εφαρμογής και καταλήγουν σε διαφοροποιημένα αποτελέσματα. Με κριτήριο προσδιορισμού το καθεστώς των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και ελέγχου από το δημόσιο ή/και τον ιδιωτικό τομέα, το ειδικότερο περιεχόμενο των σχεδίων αποκαλύπτει τη σημαντική απόκλιση όσον αφορά όχι μόνο τις τεχνικές και πρακτικές προδιαγραφές, αλλά και τη βαθύτερη λογική που διέπει την τεκμηρίωσή τους.

Ωστόσο, παρά τις διαφορές, ενδιαφέρον εμφανίζει η διαπίστωση της κοινής αφετηρίας σχεδόν του συνόλου των προτάσεων που παρατέθηκαν παραπάνω. Με αναφορά τις δυνατότητες συμβολής των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην προσπάθεια αντιμετώπισης των αιτιών και των συνεπειών της οικονομικής κρίσης, κεντρικούς στόχους αποτελούν εν προκειμένω η μείωση του δημόσιου χρέους και η αναμενόμενη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη. Σε αυτήν τη βάση, στο επόμενο κεφάλαιο επιχειρείται η συγκριτική αξιολόγηση των υφιστάμενων προτάσεων, με σκοπό την διερεύνηση των δυνατών και των αδύναμων σημείων τους ως εργαλείων πολιτικής και εν συνεχεία, των αντίστοιχων δυνατοτήτων απόδοσης στα δεδομένα της οικονομικής κρίσης.

Πίνακας 5

**ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ:
ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ & ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ - ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ**

ΣΧΕΔΙΟ	ΧΡΟΝΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ
Πρόγρ. Αποκρατικοποιήσεων (ΤΑΙΠΕΔ)	πέραν του 2020	Έσοδα 50 δισ. ευρώ	Ετήσια ώθηση έως 1% ΑΕΠ
«Eureka» project	μέχρι το 2025	Έσοδα 125 δισ. ευρώ Μείωση χρέους: 145% → 88%	Ωθηση 8% ΑΕΠ Μεγέθυνση 10%
Σχέδιο «Αρχιμήδης»	12-15 χρόνια	Έσοδα 150 δισ. ευρώ (75 + 75) Μείωση χρέους 50-60%	(Χωρίς συγκεκριμένες τιμές)
Κρατ. Επενδυτικά Ταμεία	μεσο/μακροπρόθεσμος ορίζοντας	30 δισ. ευρώ ετησίως	
Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης		-	
Θεσμός «Επιφάνειας» Συμφωνίες Παραχώρησης	μακροπρόθεσμος ορίζοντας (<100 χρ.)	Περιοδική απόδοση ή/και προείσπραξη εσόδων	

2. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ & ΣΧΕΔΙΩΝ

Τα σχέδια και οι μέθοδοι διαχείρισης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας που αναλύθηκαν παραπάνω εμφανίζουν αυτοτελώς και συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, τα οποία επηρεάζουν την καταλληλότητα και την αποτελεσματικότητά τους ως εργαλεία πολιτικής. Με σημείο αναφοράς το βασικό στόχο της παρούσας μελέτης, δηλαδή τη διερεύνηση της δυνατότητας συμβολής των πρακτικών αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην προσπάθεια εξόδου από την οικονομική κρίση, στα κεφάλαια που ακολουθούν επιχειρείται η συγκριτική αποτίμηση των δυνατών και των αδύναμων σημείων των εναλλακτικών σχεδίων και προτάσεων (κεφ.2.1 - 2.2) και η συνολική θεώρηση των ομοιοτήτων και των διαφορών που παρουσιάζουν όσον αφορά τη λογική, τη στόχευση, τα μέσα και τα αναμενόμενα αποτελέσματα (κεφ.2.3). Η αξιολόγηση ακολουθεί τη γενική κατηγοριοποίηση των προτάσεων στον άξονα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, συναρτήσει της έντασης της ιδιωτικοποίησης και των διαφορετικών μεθόδων αξιοποίησης της κρατικής περιουσίας.

2.1 Καταλληλότητα και συγκριτικά πλεονεκτήματα

Βάσει των κοινών χαρακτηριστικών τα οποία εντοπίζονται στο σύνολο των σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, μπορούν να εξαχθούν καταρχάς ορισμένα γενικά συμπεράσματα όσον αφορά τα δυνατά σημεία και την πιθανή συμβολή τους στην προσπάθεια εξόδου από την κρίση. Με αναφορά τις γενικές προτάσεις πολιτικής όπως εμφανίζονται στις εκθέσεις των Ελληνικών και διεθνών Οργανισμών, στις θέσεις των πολιτικών κομμάτων και των ομάδων συμφερόντων που τάσσονται υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων, ως σημαντικό πλεονέκτημα προβάλλεται ο συνδυασμός των μέτρων με ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, ιδίως με την απελευθέρωση των αγορών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Σε επίπεδο ειδικότερων προτάσεων, τα σχέδια που προβλέπουν την άμεση και ολική μεταφορά ή (μετα)πώληση των περιουσιακών στοιχείων του Ελληνικού Δημοσίου σε ενιαίο φορέα αξιοποίησης (ΔΡΑΣΗ, σχέδια «Eureka», «Αρχιμήδης»), εμφανίζουν ως βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα την άμεση και σημαντική εισροή πόρων στα κρατικά ταμεία. Τα έσοδα αυτά αναμένεται να επιδράσουν θετικά στο δημοσιονομικό πυρήνα της κρίσης καθώς υποστηρίζεται ότι μπορούν να καλύψουν σημαντικό μέρος του χρέους

και των δανειακών υποχρεώσεων και να απομακρύνουν τον κίνδυνο χρεοκοπίας. Παράλληλα, αποφεύγεται ο κίνδυνος εμπλοκής και καθυστέρησης της διαδικασίας λόγω πολιτικών-κομματικών παρεμβάσεων. Η διαχείριση των στοιχείων και των διαδικασιών από έναν ενιαίο φορέα μπορεί επίσης να επιφέρει σημαντικό όφελος μέσω καλύτερου συντονισμού και επίτευξης οικονομιών κλίμακας, πλεονέκτημα το οποίο εμφανίζουν και αντίστοιχες προτάσεις φορέων, ομάδων συμφερόντων και κομμάτων όπως εντοπίζονται στις θέσεις του IOBE, της ΕΕΔΕ και αρκετών Επιμελητηρίων⁷⁰, στο πρόγραμμα των Ανεξάρτητων Ελλήνων και ως ένα βαθμό στο εφαρμοζόμενο πρόγραμμα μέσω του ΤΑΙΠΕΔ.

Τα σχέδια τα οποία περιλαμβάνουν πιο «ήπια» μέτρα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, για παράδειγμα μέσω της δημιουργίας Κρατικών/Στρατηγικών Επενδυτικών Ταμείων, της σύναψης Συμβάσεων Παραχώρησης και του θεσμού της «Επιφάνειας», εμφανίζουν ως βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα το ότι συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη και τη δημοσιονομική προσαρμογή της χώρας, χωρίς να εκχωρούνται ιδιοκτησιακά δικαιώματα στους επενδυτές. Στις περιπτώσεις αυτές, τα περιουσιακά στοιχεία επιστρέφουν στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου, επαυξημένα μάλιστα με τις κατασκευές των ιδιωτών. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργούνται πολλαπλασιαστικά οφέλη και προστιθέμενη αξία για την οικονομία και αναπτύσσονται πόλοι επενδύσεων και ανάπτυξης, χωρίς να υφίσταται απώλεια κυριότητας. Στην ουσία, υποστηρίζεται ότι αυτές οι προτάσεις, παρότι απαιτούν χρόνο για να αποδώσουν, εμφανίζουν πιο βιώσιμο χαρακτήρα και διασφαλίζουν καλύτερους όρους μακροχρόνιας αξιοποίησης του εθνικού φυσικού και οικονομικού κεφαλαίου της χώρας. Σε αυτούς τους λόγους στηρίζονται οι θέσεις αρκετών φορέων, κομμάτων, ομάδων, κ.λπ. που εξετάστηκαν παραπάνω, οι οποίες δίνουν έμφαση στην αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας μέσω λιγότερο ριζοσπαστικών πρακτικών από ό,τι η πλήρης και μαζική ιδιωτικοποίηση ή/και πώληση περιουσιακών στοιχείων. Η καταλληλότητα και η πιθανότητα επιτυχίας των μέτρων αυτού του τύπου ενισχύεται επίσης δεδομένου του διαθέσιμου και σχετικά αναξιοποίητου πλούτου που διαθέτει η χώρα. Παράλληλα, τα μέτρα έχουν καλύτερες πιθανότητες πολιτικής και κοινωνικής αποδοχής από τις άμεσες και ολικές αποκρατικοποιήσεις.

---

⁷⁰ IOBE, Boston Consulting Group (BCG), ΕΕΔΕ και (7) Επιμελητήρια, *10 Δέσμες Δράσεων Καταλύτες για την Ανάκαμψη*, όπ.

Πίνακας 6

**ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ:
ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ**

Άμεσες - ευρείας κλίμακας ιδιωτικοποιήσεις	Αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας χωρίς εκχώρηση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων
Σύνδεση με ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις	Πολλαπλασιαστικά οφέλη και προστιθέμενη αξία για την οικονομία
Άμεση εισροή εσόδων	Δεν πωλείται δημόσια περιουσία
Άμεση μείωση δημόσιου χρέους	Βιώσιμος χαρακτήρας - διασφάλιση εθνικών κεφαλαίων
Απεμπλοκή από πολιτικές παρεμβάσεις	Καλύτερες πιθανότητες κοινωνικής και πολιτικής συναίνεσης

2.2 Εφικτό των μέτρων: Αδυναμίες και προβλήματα

Στην πλευρά των σχεδίων που προτείνουν άμεσες και ριζικές ιδιωτικοποιήσεις μέσω της απευθείας πώλησης περιουσιακών στοιχείων, σημαντική αδυναμία αποτελεί ο κίνδυνος υποτίμησης της παρούσας αξίας της περιουσίας του κράτους και η αδυναμία διασφάλισης μακροπρόθεσμων αποδόσεων σε συνδυασμό με την απώλεια μελλοντικών εσόδων. Ένα επιπλέον αδύναμο σημείο των προτάσεων αυτών έγκειται στην αμφίβολη διασφάλιση των εθνικών συμφερόντων και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας. Ο κίνδυνος αυτός είναι ιδιαίτερος ορατός στην περίπτωση του σχεδίου «Eureka», που η διαχείριση των Ελληνικών περιουσιακών στοιχείων προβλέπεται να γίνει από ξένη εταιρεία. Περαιτέρω, συναρτήσει του βασικού διακυβεύματος «εισπράξεις ή επενδύσεις», ο ταμειακός στόχος φαίνεται να υπερέχει της αναπτυξιακής διάστασης και της ανάγκης συνδυασμού των ιδιωτικοποιήσεων με ευρύτερες διαρθρωτικές αλλαγές. Στο ίδιο πλαίσιο, η εκχώρηση υποδομών και δραστηριοτήτων στρατηγικής σημασίας σε ιδιώτες επενδυτές ενέχει τον κίνδυνο απώλειας δημόσιας εξουσίας και περιορίζει τις δυνατότητες άσκησης αυτόνομης αναπτυξιακής πολιτικής. Παράλληλα, η απώλεια δημόσιου ελέγχου σε κρίσιμα πεδία και λειτουργίες (επικοινωνίες, μεταφορές, κ.λπ.) εγείρει ζητήματα ασφάλειας και αποδυνάμωσης κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Γενικότερη αδυναμία των σχεδίων «Eureka» και «Αρχιμήδης» αποτελεί το έλλειμμα δημοκρατικής νομιμοποίησης και η αμφίβολη διασφάλιση της διαφάνειας των διαδικασιών και της λογοδοσίας των οργάνων διαχείρισης. Αντίστοιχα, ασαφείς

εμφανίζονται οι εγγυήσεις όσον αφορά την αποφυγή κερδοσκοπικών πρακτικών, στο βαθμό που ο φορέας διαχείρισης δεν υπόκειται σε διαδικασίες δημόσιου ελέγχου. Ιδιαίτερα το σχέδιο «Eureka» έχει δεχθεί σημαντική κριτική ως προς το ότι φαίνεται να διασφαλίζει και να προωθεί κυρίως τα συμφέροντα των δανειστών της Ελλάδας και των μετόχων της εταιρείας, ενώ όλο το βάρος το αναλαμβάνει η χώρα. Υπό αυτήν την οπτική, παράλληλα με τη δυσκολία αποδοχής από το πολιτικό σύστημα και τους Έλληνες πολίτες, τίθεται ζήτημα εθνικής αξιοπρέπειας, ενώ από αρκετές πλευρές έχει παραλληλιστεί με το αποτυχημένο παράδειγμα της Treuhand⁷¹.

Στην πλευρά των σχεδίων που προβλέπουν μερική αποκρατικοποίηση ή αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας με δημόσιο έλεγχο, βασική αδυναμία αποτελεί η μακροχρόνια απόδοση και τα κόστη προετοιμασίας και παρακολούθησης. Το ξεκαθάρισμά των ιδιοκτησιακών τίτλων και των όρων χρήσης και εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου απαιτεί επεξεργασία και προπαρασκευή, ενώ είναι πιθανό να εμφανιστούν εμπλοκές και προβλήματα διαδικαστικού και νομικού χαρακτήρα, όσο η δημοσιονομική πίεση εντείνεται. Όσον αφορά ειδικότερα τις προτάσεις σύστασης Επενδυτικών ή Αναπτυξιακών Ταμείων υπό τη μορφή μητρικής - θυγατρικών εταιρειών, η οργάνωση και λειτουργία αυτών των δομών ενέχει σημαντικό διοικητικό και λειτουργικό κόστος και το σχήμα κινδυνεύει από πληθωρισμό διαδικασιών και δομών.

Ως γενική διαπίστωση, υπό μια λιγότερο τεχνική οπτική, συνολικά τα σχέδια αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, με εξαίρεση ορισμένες ρήτρες διασφάλισης κρατικής παρέμβασης σε τομείς στρατηγικής σημασίας, τείνουν να περιθωριοποιούν τις κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις των μέτρων και συχνά εστιάζουν δυσανάλογα στην ταμειακή επίπτωση. Ιδίως τα σχέδια τα οποία έχουν εκπονηθεί από εταιρείες συμβούλων και ιδιωτικές εταιρείες, παραπέμπουν σε κατά βάση τεχν(οκρα)τικές – οικονομικές αναγνώσεις του ζητήματος της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, ενώ συχνά εμφανίζουν μια αποσυνδεδεμένη εικόνα των

---

⁷¹ Finch J., «Greek sell-off Threat to Sovereignty», *The Guardian*, 03/07/2011 (ημ.ανάκτησης: 28/04/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.guardian.co.uk/business/2011/jul/03/greece-bailout-privatisation-junker-treuhand>) ` Bastian J., «Is 'Greece Inc' ready for Privatization? Lessons learned from the German Treuhandanstalt», *Kathimerini*, 25/07/2011 (ημ. ανάκτησης: 11/03/2013, διαθέσιμο σε: http://www.ekathimerini.com/4dcgi/ w_articles_wsite3_1_25/07/2011_399793).

πολιτικών από το ευρύτερο κοινωνικό και ιδεολογικό πλαίσιο διαμόρφωσης και εφαρμογής τους.

Πίνακας 7	
ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	
Άμεσες - ευρείας κλίμακας ιδιωτικοποιήσεις	Αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας χωρίς εκχώρηση ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων
Υποτίμηση αξίας περιουσιακών στοιχείων - κίνδυνος κερδοσκοπίας	Μακροχρόνια απόδοση
Υπερίσχυση ταμειακού στόχου έναντι αναπτυξιακής διάστασης	Κόστη προετοιμασίας και παρακολούθησης
Ζητήματα εθνικής κυριαρχίας, αυτονομίας άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής, ασφάλειας, κυριαρχικών δικαιωμάτων	Τεχνικές και διαδικαστικές δυσκολίες
Έλλειμμα δημοκρατικής νομιμοποίησης Αμφίβολη διασφάλιση διαφάνειας - λογοδοσίας	Πληθωρισμός δομών - διαδικασιών
Δυσκολία κοινωνικής και πολιτικής αποδοχής	Τεχνοκρατικός χαρακτήρας - σε ορισμένες περιπτώσεις υποβάθμιση κοινωνικών και πολιτικών διαστάσεων
Υποβάθμιση κοινωνικών - πολιτικών διαστάσεων	

Τα επιμέρους σημεία και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των εναλλακτικών σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στα δεδομένα της κρίσης παρουσιάζονται σε πιο αναλυτική βάση, κατηγοριοποιημένα και κωδικοποιημένα, στον Πίνακα 8. Πηγές της σχετικής καταγραφής αποτελούν το σύνολο των διατυπωμένων προτάσεων όπως προβάλλονται από τους εμπνευστές και τους υποστηρικτές τους (βλ. παραπομπές κεφ.1.2.1), ο διατυπωμένος αντίλογος και η κριτική που έχει ασκηθεί.

Πίνακας 8

ΣΧΕΔΙΑ ΑΠΟΚΡΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Α. ΓΕΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ		ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
ΠΛΗΡΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ «ΗΠΙΑ» ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΗΜ. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	Άμεσες και ευρείας κλίμακας ιδιωτικοποιήσεις (φιλελεύθερα κόμματα, ΣΕΒ, «Eureka», «Αρχιμήδης», κ.λπ.)	Άμεση εισροή πόρων στα δημόσια ταμεία Άμεση εξόφληση σημαντικού μέρους του χρέους Αποφυγή κινδύνου χρεοκοπίας της χώρας Περιορισμός πολιτικών-κομματικών παρεμβάσεων Μείωση «σπατάλης» δημόσιων φορέων	Χαμηλή χρηματιστηριακή αξία περιουσιακών στοιχείων και κίνδυνος κερδοσκοπίας Απώλεια μελλοντικών εσόδων Ζητήματα εθνικής κυριαρχίας - αυτόνομης αναπτυξιακής πολιτικής Πολιτικό κόστος και κοινωνική αναταραχή Έλλειμμα δημοκρατικής νομιμοποίησης Ζητήματα διαφάνειας και λογοδοσίας
	Ιδιωτικοποιήσεις και ενίσχυση ιδιωτικού τομέα (ΟΟΣΑ, ΔΝΤ, Επιμελητήρια, ΕΕΔΕ, φιλελεύθερα - κεντρώα κόμματα)	Συνδυασμός ιδιωτικοποιήσεων με ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις (απελευθέρωση αγορών, ενίσχυση ανταγωνιστικότητας) Οργανωμένο - συνολικό πλαίσιο μεταρρύθμισης κράτους	Έμφαση στο τεχνικό - οικονομικό σκέλος Υποβάθμιση πολιτικών - κοινωνικών διαστάσεων Ασαφής διασφάλιση εγγυήσεων ΕΔ
	Στρατηγικά - Επενδυτικά Ταμεία Ταμεία Ανάπτυξης, κ.λπ. (ΙΟΒΕ, ΕΕΔΕ, Επιμελητήρια, πολιτικά κόμματα)	Καλύτερος συντονισμός Επίτευξη οικονομικών κλίμακας Εποπτική εικόνα επενδυτών Συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα	Υψηλό κόστος διαχείρισης και διαδικασιών Πληθωρισμός διαδικασιών και δομών
	Μερική αποκρατικοποίηση ή/και αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας χωρίς μεταβίβαση ιδιοκτησίας (αριστερά κόμματα, ΟΕΕ, ΕΒΕΑ, ΑΔΕΔΥ, ΓΣΕΕ)	Σταθερή και βιώσιμη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη και τη δημοσιονομική προσαρμογή Διασφάλιση δικαιωμάτων κυριότητας ΕΔ Υπαγωγή διαδικασιών σε δημόσιο έλεγχο Αναβάθμιση υποδομών Πολλαπλασιαστικά οφέλη και προστιθέμενη αξία για την οικονομία Καλύτερες πιθανότητες πολιτικής και κοινωνικής αποδοχής	«Αργή» (μεσο/μακροπρόθεσμη) απόδοση Κόστη εποπτείας και διαχείρισης Διαδικαστικές - τεχνικές προϋποθέσεις Παθογένειες και δυσλειτουργίες του δημόσιου τομέα

B. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ & ΣΧΕΔΙΑ

	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ - ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
«Eureka» project	<p>Άμεση μείωση χρέους σε βιώσιμο πλαίσιο (από 145% σε 88%) - αποφυγή χρεοκοπίας</p> <p>Αποφυγή συστημικού κινδύνου, καθώς περιορίζεται η έκθεση της EKT και των τραπεζών χωρών της Ευρωζώνης στο χρέος της Ελλάδας</p> <p>Ανάληψη έργου από ανεξάρτητη εταιρεία - διασφάλιση τήρησης του χρονοδιαγράμματος</p> <p>Θετικές παράπλευρες συνέπειες: περιορισμός κερδοσκοπικών πρακτικών στην ευρωζώνη, περιορισμός διαφθοράς δημόσιου τομέα, βελτίωση ρευστότητας τραπεζών</p> <p>Δεν απαιτούνται πρόσθετα μέτρα λιτότητας για την αντιμετώπιση της κρίσης</p> <p>Αναπτυξιακή δυναμική και υποστήριξη ευρύτερων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων Βελτίωση παραγωγικότητας περιουσιακών στοιχείων</p> <p>Αποφυγή κινδύνου «fire sale» ιδιωτικοποίησης που θα υποτιμούσε την αξία των περιουσιακών στοιχείων και της σταδιακής ιδιωτικοποίησης, τα έσοδα της οποίας θα αντισταθμιζόνταν από το παράλληλα αυξανόμενο δημοσιονομικό βάρος</p> <p>Απόδοση ενδεχόμενων κερδών στο Ελληνικό Δημόσιο</p>	<p>Αμφίβολος εγγυήσεις διαφάνειας και αξιοκρατίας της διαδικασίας και της αποφυγής κερδοσκοπικών πρακτικών</p> <p>Προτεραιότητα στη διασφάλιση των συμφερόντων των δανειστών της Ελλάδας ενώ όλο το βάρος το αναλαμβάνει η χώρα</p> <p>Η αποτίμηση και η αξιοποίηση των στοιχείων δε διασφαλίζεται ότι θα γίνει με τον πιο ευνοϊκό για την Ελλάδα τρόπο</p> <p>Η εταιρεία ενδιαφέρεται πρωτίστως για το δικό της κέρδος και τα συμφέροντα των μετόχων της</p> <p>Απώλεια εθνικής κυριαρχίας και ζητήματα διαφάνειας - λογοδοσίας</p> <p>Η Ελλάδα αναλαμβάνει το (επιπλέον) κόστος σε περίπτωση μη επίτευξης των αναμενόμενων εσόδων</p> <p>Ανεπαρκής εκτίμηση της ευρωπαϊκής και διεθνούς διάσταση της κρίσης</p> <p>Κοινωνικές και πολιτικές αντιδράσεις και ζήτημα εθνικής αξιοπρέπειας</p> <p>Υποβάθμιση των κοινωνικών και πολιτικών διαστάσεων</p> <p>Ελλιπής γνώση Roland Berger των συνθηκών που επικρατούν στην Ελλάδα</p> <p>Αρνητικές αναφορές στο «αποτυχημένο» παράδειγμα της Treuhand</p>
Σχέδιο «Αρχιμήδης»	<p>Αποφυγή ενδεχομένου χρεοκοπίας της χώρας μέσω της άμεσης εισροής πόρων</p> <p>Θετική επίπτωση στις δημοσιονομικές παραμέτρους (χρέος, υποχρεώσεις τόκων)</p> <p>Διευρυνόμενο χαρτοφυλάκιο ακινήτων</p> <p>Άμβλυνση αβεβαιότητας και δημιουργία άμεσα θετικού κλίματος στις αγορές</p> <p>Προσέλκυση επενδύσεων και δημιουργία θέσεων εργασίας</p> <p>Συνολική εικόνα υποψηφίων αγοραστών για τα υπό διαπραγμάτευση περιουσιακά στοιχεία</p> <p>Αντιμετώπιση της πίεσης για την πραγματοποίηση ιδιωτικοποιήσεων «εκτάκτου ανάγκης» Σχετική εξασφάλιση εθνικών και οικονομικών συμφερόντων (δικαίωμα επαναγοράς)</p> <p>Το κράτος έχει δικαίωμα επανάκτησης των περιουσιακών στοιχείων εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος (12 έτη)</p> <p>Διαφοροποιημένη αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων («βαθμός ωριμότητας» 12-15 έτη)</p> <p>Συμμετοχή Ελλήνων και ξένων εμπειρογνομόνων</p> <p>Διάσωση του Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και των Ασφαλιστικών Ταμείων</p>	<p>Απώλεια εθνικής κυριαρχίας</p> <p>Υποτιμημένη αξία περιουσιακών στοιχείων («ξεπούλημα»)</p> <p>Χαμηλή παρούσα χρηματιστηριακή αξία στοιχείων Ελληνικού Δημοσίου</p> <p>Ενδεχόμενη απροθυμία συμμετοχής των Ευρωπαίων εταιρών</p> <p>Πιεστικό χρονοδιάγραμμα</p> <p>(Υπερ)αισιόδοξη εκτίμηση αναμενόμενων εσόδων</p> <p>Μακροπρόθεσμη απόδοση για τους συμμετέχοντες στην εταιρεία</p> <p>Οικονομικός - τεχνικός προσανατολισμός</p> <p>Υποβάθμιση πολιτικών και κοινωνικών συνεπειών</p> <p>Αδύναμη νομιμοποίηση – λογοδοσία φορέα διαχείρισης</p>

	Αναμενόμενη οικονομική μεγέθυνση που υπερβαίνει τις παρούσες προβλέψεις Δυνατότητα μελλοντικής αξιοποίησης ως «σχέδιο - πιλότος» για την ενωμένη Ευρώπη	
Θεσμός «Επιφάνειας»	Δεν πωλείται δημόσια περιουσία Διασφαλίζεται η κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων του κράτους Οι επενδύσεις καθίστανται ελκυστικότερες και λιγότερο κοστοβόρες για τους επενδυτές Μακροπρόθεσμα αυξάνεται η αξία των περιουσιακών στοιχείων του Ελληνικού Δημοσίου Διευκολύνει το δανεισμό και την άντληση κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις χωρίς να υπάρξει δέσμευση πόρων Μεγαλύτερη ελευθερία χρήσης δικαιούχων από ό,τι στις μισθώσεις Χαμηλότερο κόστος συγκριτικά με την πλήρη κυριότητα Φορολογικά πλεονεκτήματα - φορολογική σταθερότητα επένδυσης Θετικές επιπτώσεις στον αστικό ιστό μέσω δυνατότητας αλλαγής χρήσης των κατασκευών Γνωστή και επιτυχημένη πρακτική διεθνώς	Μακροπρόθεσμη απόδοση Σημαντική απαιτούμενη τεχνική - νομική προετοιμασία Κόστος παρακολούθησης Κίνδυνος πιθανής επιβάρυνσης κτισμάτων με εμπράγματα δικαιώματα από τον επιφανειούχο Ασαφές καθεστώς για τα κληροδοτήματα
Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης	Ωθηση αναπτυξιακής δυναμικής μέσω διαδικασιών «fast track» Ανάληψη παράλληλων επενδυτικών κινήσεων με πολλαπλασιαστικά θετικά αποτελέσματα Συνολικός συντονισμός επενδυτικών έργων - προστιθέμενη αξία για την οικονομία Δημιουργία πεδίου για ευρύτερη αξιοποίηση χρηματοοικονομικών προϊόντων δανεισμού Δυνατότητα συνδυαστικής άντλησης κεφαλαίων (θεσμικοί, στρατηγικοί, ιδιώτες επενδυτές) Θετική επίδραση στα spreads και στην πορεία ανάκαμψης της οικονομίας Άμεση εισροή εσόδων στο κράτος Καλύτερες πιθανότητες πολιτικής και κοινωνικής αποδοχής Συμμετοχή Ελλήνων πολιτών στη δημόσια περιουσία	Μακροπρόθεσμος ορίζοντας απόδοσης Αμφίβολη (άμεση) αντίδραση αγοράς Πληθωρισμός δομών και επιτροπών Προβλήματα ελέγχου και συντονισμού Διαδικαστικά κόστη λόγω μεγέθους χαρτοφυλακίου Ζητήματα πολιτικών παρεμβάσεων – ανεξαρτησίας Ταμείου
Κρατικά Επενδυτικά Ταμεία	Δεν εκχωρούνται ιδιοκτησιακά δικαιώματα στον αγοραστή αλλά λειτουργεί ως «χρήστης» Στο τέλος της περιόδου αξιοποίησης τα στοιχεία επιστρέφουν στο κράτος Έμφαση στην προστιθέμενη αξία της επένδυσης (τεχνογνωσία, θέσεις εργασίας, κ.λπ.) Αναβάθμιση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του κράτους Λογοδοσία – έλεγχος δραστηριότητας Ταμείου από Κοινοβούλιο	Μακροπρόθεσμος ορίζοντας απόδοσης Δυσκολία αποτίμησης προστιθέμενης αξίας των επενδύσεων Ζητήματα πολιτικών παρεμβάσεων – ανεξαρτησίας Ταμείου Κόστος αναδιάρθρωσης - συντήρησης - προβολής περιουσιακών στοιχείων

2.3 Γενική Αποτίμηση: Ομοιότητες και διαφορές

Τα σχέδια αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας τα οποία περιγράφηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια εμφανίζουν ορισμένα κοινά σημεία αλλά και σημαντικές διαφορές. Το κοινό πεδίο, πέραν του στόχου μείωσης του χρέους και της αναπτυξιακής ώθησης, περιλαμβάνει καταρχάς σε τεχνικούς όρους το γενικώς μεσο/μακροπρόθεσμο ορίζοντα εφαρμογής, απόδοσης και ολοκλήρωσης των προτεινόμενων μέτρων. Κοινό σημείο αρκετών προτάσεων αποτελεί επίσης η έμφαση στην ύπαρξη ενός κεντρικού μηχανισμού συντονισμού και υλοποίησης της διαδικασίας, ωστόσο με διαφορετική νομική μορφή και διοίκηση (ΤΑΙΠΕΔ, Ευρωπαϊκός θεσμός, Επενδυτικό/Στρατηγικό Ταμείο, Ταμείο Εθνικής Ανασυγκρότησης, ΑΕ, Sovereign Funds, κ.λπ.). Επιπλέον, η πλειοψηφία των σχεδίων προβλέπει σημαντική εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα, ιδίως στο αναπτυξιακό και χρηματοδοτικό σκέλος των υλοποιούμενων έργων, αλλά και τη συμμετοχή Ευρωπαϊκών οργανισμών. Σημαντικές επιμέρους ομοιότητες εντοπίζονται στον τρόπο διασφάλισης των δικαιωμάτων του Ελληνικού Δημοσίου σε στρατηγικούς τομείς και της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, ιδίως στα σχέδια που υποστηρίζονται από εθνικούς φορείς.

Σημεία διαφοροποίησης των προτάσεων παρατηρούνται καταρχάς όσον αφορά το βέλτιστο βαθμό αποκρατικοποίησης (μερική ή ολική), τα κριτήρια και τις μεθόδους υλοποίησης των πολιτικών και την εκχώρηση ή μη ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων του Ελληνικού Δημοσίου. Επίσης, ποικιλία εμφανίζουν οι προβλέψεις για τα αποφασιστικά όργανα, τις εμπλεκόμενες δομές και συνολικά τον τρόπο διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων του κράτους όσον αφορά τα όρια των αρμοδιοτήτων μεταξύ δημόσιου - ιδιωτικού τομέα και πολιτικών - οικονομικών διαδικασιών. Ορισμένες προτάσεις προβλέπουν την ενδιάμεση αναδιάρθρωση και εξυγίανση των περιουσιακών στοιχείων, ενώ άλλες θεωρούν σκοπιμότερη την απευθείας τοποθέτησή τους στην αγορά. Τα ειδικότερα δικαιώματα ελέγχου ή επαναγοράς των προς αξιοποίηση στοιχείων από το κράτος αντιστοιχούν επίσης σε διαφορετικές προβλέψεις στα εναλλακτικά σχέδια. Αντίστοιχα διαμορφώνονται οι ρήτρες διασφάλισης των εθνικών συμφερόντων και του δημόσιου έλεγχου τομέων και δραστηριοτήτων στρατηγικής σημασίας, συναρτήσει του βαθμού και της μεθόδου αποκρατικοποίησης αλλά και των συμπληρωματικών προβλέψεων όσον αφορά τις διαδικασίες απελευθέρωσης και ρύθμισης των κλειστών αγορών.

Ως γενικότερη διαπίστωση, αρκετά διαφορετική είναι η στάθμιση και η σχετική βαρύτητα των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών συνεπειών των εναλλακτικών απόψεων και σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και των αντίστοιχων επιπτώσεων σε όρους αποτελεσμάτων πολιτικής. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ευθέως αντίστροφη σχέση του βαθμού ιδιωτικοποίησης με τη βαρύτητα και τη συμπερίληψη των κοινωνικών και πολιτικών κριτηρίων στις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Αντίστοιχα, η ένταση της ιδιωτικοποίησης συνδέεται αναλογικά με την αυξημένη σημασία των δημοσιονομικών και τεχνικών παραμέτρων των προγραμμάτων. Στην τελευταία περίπτωση, τα αναμενόμενα αποτελέσματα εμφανίζονται άμεσα σε όρους συνεισφοράς στη δημοσιονομική προσαρμογή, ενώ στην περίπτωση των «ήπιων» μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, οι άμεσες επιπτώσεις είναι μικρότερης κλίμακας και συνήθως απαιτούν μεγαλύτερο διάστημα για να αποδώσουν το σύνολο των (αναπτυξιακών και δημοσιονομικών) πλεονεκτημάτων τους. Ωστόσο, η συνολική απόδοση σε βάθος χρόνου εκτιμάται σημαντικά υψηλότερη από την αντίστοιχη βραχυπρόθεσμη εισροή εσόδων που δημιουργούν οι πρακτικές ολικής εκχώρησης και πώλησης περιουσιακών στοιχείων. Στις σχετικές αποφάσεις, ο παράγοντας χρόνος σταθμίζει με διαφορετικό τρόπο το άμεσο και το μακροπρόθεσμο όφελος ή κόστος των πολιτικών.

3. ΣΥΝΘΕΣΗ & ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΣΥΜΒΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται μια συνολική εκτίμηση των προοπτικών των υπό μελέτη σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στο πλαίσιο της προσπάθειας εξόδου από την οικονομική κρίση. Το κεφ.3.1 επιχειρεί μια συνοπτική αξιολόγηση της μέχρι τώρα πορείας του εφαρμοζόμενου προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας. Στη συνέχεια, αντιπαραβάλλονται οι αντίστοιχες δυνατότητες απόδοσης των εναλλακτικών τρόπων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, με σκοπό την αναζήτηση των παραγόντων που ενισχύουν ή περιορίζουν την αποτελεσματικότητά τους ως εργαλεία πολιτικής (κεφ.3.2). Βάσει αυτής της αποτίμησης και των επιμέρους πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που παρουσιάστηκαν αναλυτικά παραπάνω (κεφ.2), στο κεφ.3.3 διατυπώνονται και προτείνονται σε ενδεικτικό πλαίσιο ορισμένες πρακτικές κατευθύνσεις και προϋποθέσεις, υπό τις οποίες οι μέθοδοι αξιοποίησης της δημόσιας

περιουσίας θα μπορούσαν να λειτουργήσουν προς την κατεύθυνση της εξόδου της χώρας από την κρίση.

3.1 Η πορεία εφαρμογής των πολιτικών

Η πορεία του εφαρμοζόμενου προγράμματος Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας εμφανίζει εν γένει χαμηλή απόδοση, ενώ παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις των αποτελεσμάτων από τους προβλεπόμενους στόχους. Η μέχρι τώρα εικόνα του προγράμματος χαρακτηρίζεται από καθυστερήσεις, σημαντικά διαδικαστικά και ουσιαστικά προβλήματα και αποκλίσεις από την τήρηση του χρονοδιαγράμματος⁷², καθιστώντας αμφίβολη όχι μόνο την αποτελεσματικότητα, αλλά και τη σκοπιμότητά του όσον αφορά τις προοπτικές επίτευξης των δημοσιονομικών και των αναπτυξιακών στόχων. Οι αποκρατικοποιήσεις αφορούν λίγες περιπτώσεις και προχωρούν με αργό ρυθμό⁷³, ενώ παρατηρούνται καθυστερήσεις και συχνές μεταθέσεις των προγραμματισμένων προκηρήξεων/διαγωνισμών⁷⁴. Πρακτικά, η διαδικασία εμφάνισε σημαντική επιβράδυνση από το Δεκέμβριο του 2011, εξαιτίας της γενικότερης αστάθειας και της αβεβαιότητας που επικράτησε στη χώρα (εθνικές εκλογές, σενάρια εξόδου της χώρας

---

⁷² IOBE, *Η Ελληνική Οικονομία*, 2/12, Τριμηνιαία Έκθεση, αρ. τεύχους 68, Ιούλιος 2012, σελ.99-100 · European Commission (2012), *Assessment of the 2012 National Reform Programme and Stability Programme for Greece, Brussels*, όπ., p. 8 · European Commission (2012), *The Second Economic Adjustment Programme for Greece, (First Review)*, Occasional Papers 123, December, Brussels, σελ. 33 · Memorandum of Economic and Financial Policies, March 2012, p. 108 · European Commission 2012, *Growth for Greece*, COM (2012) Strasbourg, 18.4.2012: 30- 31 · *The Bank of Greece Report on Monetary Policy 2011-2012*, p. 63-64 · Στουρνάρας Γ. (2012), Δημοσιονομική προσαρμογή, ανταγωνιστικότητα, ρευστότητα και οικονομική ανάπτυξη, *Κοινωνικός Σύνδεσμος*, ημ.δημοσίευσης: 4/4/2012 (διαθέσιμο σε: <http://www.koinonikossyndesmos.org>).

⁷³ Eurobank Research (2012), *Greece MacroMonitor, 1st Review of Greece's new Bailout Programme: Where do we stand and what is at stake?*, Eurobank, Athens, September 16th · IOBE (2012), *Τα Οικονομικά Διλήμματα της Χώρας*, Αθήνα, 16 Μαΐου · Στουρνάρας Γ. (2012), Δημοσιονομική προσαρμογή, ανταγωνιστικότητα, ρευστότητα και οικονομική ανάπτυξη, όπ. · Stournaras Y., Vassiliadis M., Ventouris N. (2012), *Recent Economic Developments and Economic Policy Options for Greece*, in: Anastasakis O., Singh D. *Reforming Greece: Sisyphean Task or Herculean Challenge*, SEESOC, Oxford, σελ.70.

⁷⁴ Βλ. Εκθέσεις και Ενημερωτικά Δελτία ΤΑΙΠΕΔ (www.bradf.com).

από την ONE, κ.λπ.)⁷⁵, ενώ σχετικά πρόσφατα παρατηρούνται προσπάθειες αναθέρμανσης και επιτάχυνσης των διαδικασιών⁷⁶.

Όσον αφορά το δημοσιονομικό σκέλος, είναι γενικά αποδεκτό ότι ο αρχικός στόχος των 50 δισ. ήταν αφενός υπερβολικά αισιόδοξος⁷⁷ και η εκτίμηση έγινε με εν πολλοίς ασαφή (ή και αυθαίρετα) κριτήρια, υπό την πίεση της δημοσιονομικών αναγκών⁷⁸. Οι μέχρι στιγμής εισροές από τις αποκρατικοποιήσεις είναι αρκετά χαμηλότερες από τις προβλεπόμενες (1,6 δισ. ευρώ συνολικά την τριετία της κρίσης⁷⁹) και προέρχονται κυρίως από την πώληση του 10% του ΟΤΕ, την εκχώρηση των δικαιωμάτων φάσματος και την επέκταση του μονοπωλίου του ΟΠΑΠ⁸⁰. Δεδομένης της απόκλισης των αποτελεσμάτων από τους στόχους και τις δυσκολίες στην υλοποίηση του προγράμματος, το σκέλος των εισπράξεων υπέστη αναθεωρήσεις, με παράλληλη επιμήκυνση της περιόδου επίτευξης πέραν του 2020. Ως εκ τούτου, το εφαρμοζόμενο πρόγραμμα δεν έχει αποδώσει τα αναμενόμενα αναπτυξιακά και δημοσιονομικά οφέλη, ενώ είναι αμφίβολο το εάν και σε ποιο βαθμό τα μέχρι στιγμής έσοδα έχουν συμβάλει στη δημοσιονομική προσαρμογή, θέτοντας εν αμφιβόλω την αποτελεσματικότητά του ως εργαλείο εξόδου από την κρίση.

3.2 Προσδιοριστικοί παράγοντες στη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας

Οι δυνατότητες απόδοσης των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις συνθήκες της κρίσης συναντούν εμπόδια και περιορισμούς που οφείλονται σε

⁷⁵ Malkoutzis N., «Greece's next task: Raise €15 Billion in Privatizations», *Bloomberg Businessweek*, 11/07/2012 (ημ.ανάκτησης: 18/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.businessweek.com/articles/2012-07-11/greeces-next-task-raising-15-billion-euros-through-privatizations>) · European Commission (2012), *The Second Economic Adjustment Programme for Greece*, First Review (December), όπ., σελ.33.

⁷⁶ Βλ. για παράδειγμα τις διαδικασίες που αφορούν την πώληση ακινήτων στο εξωτερικό, την αξιοποίηση των Περιφερειακών Αεροδρομίων και των Τουριστικών Λιμένων, των Ξενία, κ.α. (αναλυτικά σε <http://www.hrdf.com>).

⁷⁷ European Commission (2011), Task Force for Greece, *First Quarterly Report*, όπ. σελ. 20 · Reuters, «EU's Rehn doubts Greece privatization target», *Reuters.com* (ημ.δημοσίευσης 23/05/2011, ημ.ανάκτησης: 01/07/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.reuters.com/article/2011/05/23/us-eurozone-greece-privatisations-idUSTRE74M20L20110523>).

⁷⁸ Πρακτικά, το ποσό των 50 δισ. ευρώ αντιστοιχούσε στο ποσό που υπολειπόταν για την επίτευξη των συνολικών δημοσιονομικών στόχων του Προγράμματος Προσαρμογής (Προσωπικές συνεντεύξεις).

⁷⁹ Smith H., «Greek Reforms hit new Setback as Privatization Chief Resigns», *The Guardian*, 10/03/2013 (ημ.ανάκτησης: 20/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.guardian.co.uk/world/2013/mar/10/greek-reforms-setback-privatisation-chief-resigns>).

⁸⁰ Ταπραντζής Α., Ιδιωτικοποιήσεις, όπ.

συνδυασμό προσδιοριστικών παραγόντων (κεφ.3.2.1). Παράλληλα, ωστόσο, δημιουργούνται ορισμένες ευνοϊκές προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας, ενώ τα επιμέρους σημεία κριτικής επιδέχονται αντילόγου (κεφ.3.2.2). Στη συνέχεια παρατίθενται κατηγοριοποιημένοι οι βασικοί παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την απόδοση και την αποτελεσματικότητα των πρακτικών διαχείρισης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, υπό τους περιορισμούς και ενδεχομένως τις ευκαιρίες που δημιουργεί η κρίση.

3.2.1 Εμπόδια και περιορισμοί

3.2.1.1 Πολιτικοί - κοινωνικοί λόγοι

Η πρακτική εφαρμογή των πολιτικών αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας δε συνοδεύεται από ουσιαστική κοινωνική και πολιτική συναίνεση, καθώς οι σχετικές αποφάσεις νομιμοποιούνται κυρίως από το επιχείρημα των «έκτακτων συνθηκών». Ένας σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας αφορά παράλληλα το πολιτικό κόστος και το ρίσκο λήψης και υλοποίησης των ιδιωτικοποιήσεων⁸¹, αλλά και την αμφίβολη αξιοπιστία των πολιτικών που θα τις εφαρμόσουν. Παρότι η κοινή γνώμη εμφανίζεται περισσότερο δεκτική στην ανάγκη υλοποίησης μεταρρυθμίσεων και δείχνει μικρότερη ανοχή στην αναποτελεσματικότητα και τις δυσλειτουργίες του δημόσιου τομέα, τα κοινωνικά αντανακλαστικά παραμένουν από επιφυλακτικά έως αντίθετα απέναντι στο ζήτημα των ιδιωτικοποιήσεων, ιδίως με τον τρόπο που αυτές επιχειρούνται στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης και των δεσμεύσεων των Μνημονίων. Αυτή η αντίδραση οφείλεται εν μέρει σε ιδεολογικούς παράγοντες, αλλά και σε πιο συγκεκριμένους λόγους, πέραν των δεδομένων της κρίσης, όπως η συχνή αδυναμία διάκρισης μεταξύ των μεθόδων πώλησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας όσον αφορά τους

---

⁸¹ The Economist, «Greece and the euro: The abuses of austerity. A new plan to cut Greece's debt looks doomed to fail», *The Economist*, 30/06/2011 (ημ.ανάκτησης: 29/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.economist.com/node/18897415>) · The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece's privatisation plan is too fast», όπ. · Visvizi A. (2012), *The Crisis in Greece and the IMF Rescue Package: Determinants and Pitfalls, Acta Oeconomica*, vol.62. (1), pp.33-34 · Μάνος Σ. «Η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου», ομιλία στην εκδήλωση «Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας», (Οργάνωση: ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια), Αθήνα 21.02.2012 · Perriguer E., «Pourquoi est-il si difficile de privatiser en Grèce?», *La Tribune*, 26/07/2012 (ημ. ανάκτησης 13/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.latribune.fr/actualites/economie/union-europeenne/20120725trib000710892/pourquoi-est-il-si-difficile-de-privatiser-en-grece-.html>).

όρους ελέγχου και την εκχώρηση ή μη ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων από το κράτος στην αγορά.

Σημαντικός παράγοντας είναι επίσης η έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς και τους πολιτικούς οι οποίοι θα αναλάβουν την υλοποίηση των μέτρων, τα οποία είναι πιθανό να καταλήξουν σε «ξεπούλημα». Ανάλογοι φόβοι έχουν διατυπωθεί όσον αφορά το ενδεχόμενο τα περιουσιακά στοιχεία του κράτους να περιέλθουν στην ιδιοκτησία ισχυρών ιδιωτικών συμφερόντων μέσω αδιαφανών συμφωνιών⁸², αναπαράγοντας τα φαινόμενα διαφθοράς, πελατειακών σχέσεων και επιμεριστικών πρακτικών. Το ζήτημα του κοινωνικού και πολιτικού κόστους είναι κρίσιμο, ενώ οι μέχρι τώρα ενδείξεις δείχνουν ασαφή πολιτική κατεύθυνση και διατήρηση των άτυπων πολιτικών-κομματικών παρεμβάσεων και εμπλοκών⁸³. Από την αντίστροφη οπτική, σημαντικές είναι επίσης οι αντιστάσεις από επιμέρους ομάδες συμφερόντων, οι οποίες βλέπουν τις μεταρρυθμίσεις ως απειλή για τις (πελατειακού τύπου) σχέσεις και τα αδικαιολόγητα προνόμια τα οποία είχαν εγκαθιδρύσει στο προηγούμενο καθεστώς⁸⁴.

Η πιθανότητες αποδοχής των πολιτικών αποδυναμώνονται περαιτέρω από τις αβέβαιες συνθήκες υλοποίησης, καθώς το κόστος των μέτρων είναι άμεσο και συγκεκριμένο (π.χ. περικοπές μισθών-προσωπικού, αυξήσεις τιμών), ενώ το όφελος

⁸² Alderman, L., «Privatizing Greece, Slowly but Not Surely», *The New York Times*, 17/11/2012 (ημ. ανάκτησης: 26/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.nytimes.com/2012/11/18/business/privatizing-greece-slowly-but-not-surely.html?pagewanted=all&r=0>).

⁸³ Το ζήτημα του πολιτικού κόστους και της αποσύνδεσης της διαδικασίας από πολιτικές πιέσεις επιχειρήθηκε ως ένα βαθμό να λυθεί με τη μεταβίβαση των βασικών αρμοδιοτήτων και των περιουσιακών στοιχείων στο ΤΑΙΠΕΔ [Memorandum of Economic and Financial Policies (March 2012, σελ. 109) (December 2012, σελ.11)]. Ωστόσο, παρότι τυπικά κατοχυρώνεται η ανεξαρτησία του Ταμείου, στην πράξη δε διαθέτει την απαιτούμενη αυτονομία και συχνά υπονομεύονται το κύρος και η αξιοπιστία του. Οι διαδοχικές αλλαγές και αντικαταστάσεις της διοίκησης του Ταμείου αντανakλούν την πολιτική αστάθεια και πρακτικά δυσχεραίνουν την ομαλή εξέλιξη του προγράμματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση «παγώματος» των διαδικασιών ιδιωτικοποίησης κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου Μαΐου-Ιουνίου 2012 [Βλ. Επιστολή Παραίτησης Κ.Μητρόπουλου από τη διοίκηση του ΤΑΙΠΕΔ, Αθήνα, 19 Ιουλίου 2012 και σχετική συνέντευξη του ίδιου: «Ο φόβος του πολιτικού κόστους πάγωσε τις αποκρατικοποιήσεις» όπ.. Βλ. επίσης IMF (2012), *Greece: Request for Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility*, IMF Country Report No. 12/57, Washington, D.C., March 2012, σελ.31-32 (ημ.ανάκτησης 20/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2012/cr1257.pdf>) ` European Commission (2012), *The Second Economic Adjustment Programme for Greece*, όπ., σελ.33].

⁸⁴ Μακρυδημήτρης Α., «Μεταρρυθμίσεις στη Δημόσια Διοίκηση», εισήγηση σε κύκλο συναντήσεων Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αριστείας Jean Monnet, Αθήνα, 11.06.2012 ` Καζάκος Π., «Σχέδια εξόδου από την κρίση», εισήγηση σε κύκλο συναντήσεων Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αριστείας Jean Monnet, Αθήνα, 14.05.2012.

εμφανίζεται διάχυτο και μακροπρόθεσμο⁸⁵. Η ασαφής και συνήθως ασύμμετρη κατανομή των θετικών και των αρνητικών συνεπειών επιτείνει αυτές τις αντιδράσεις. Η ιδιωτικοποίηση είναι πιθανό να οδηγήσει στην άνιση αναδιανομή του κόστους προς όφελος μιας μικρής μερίδας των πελατών των αποκρατικοποιημένων επιχειρήσεων και συγκεκριμένων ιδιωτικών συμφερόντων και όχι του κοινωνικού συνόλου⁸⁶. Η απόκλιση αυτή δημιουργεί ανασφάλεια και κοινωνική δυσφορία και καθιστά δύσκολη την επίτευξη της απαιτούμενης συναίνεσης για τις ασκούμενες πολιτικές.

Τέλος, σημαντικό πολιτικό διακύβευμα αποτελεί το ζήτημα της αξιοπιστίας και της νομιμοποίησης των πολιτικών αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας⁸⁷, καθώς και οι εγγυήσεις λογοδοσίας και δημοκρατικού ελέγχου⁸⁸. Η υποχώρηση των πολιτικών διαδικασιών και η εκχώρηση δραστηριοτήτων και δικαιωμάτων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα ενέχει επίσης πολλαπλούς κινδύνους όσον αφορά τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος και την ισορροπημένη στάθμιση των κοινωνικών και οικονομικών παραμέτρων⁸⁹. Ειδικότερο σημείο τριβής αποτελούν οι ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες των ιδιωτικοποιήσεων σε όρους αποδυνάμωσης κυριαρχικών δικαιωμάτων και δυνατοτήτων άσκησης αυτόνομης αναπτυξιακής πολιτικής, ιδίως στην περίπτωση της πλήρους αποκρατικοποίησης βασικών υποδομών και δικτύων⁹⁰. Στο ίδιο πλαίσιο, η αλλαγή

⁸⁵ The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece's privatisation plan is too fast», όπ.

⁸⁶ Lampropoulou M. (2010), Public Utilities Reform in Greece: Privatization, Market Liberalization and Implications for Citizens as Consumers, *Greek Politics Specialist Group Working Papers*, WP04, January (διαθέσιμο σε:

http://www.gpsg.org.uk/docs/GPSG_Working_Paper_04.pdf) · Τσακαλώτος Ε., «Οι ιδιωτικοποιήσεις ως αναδιανομή του εισοδήματος και του ρίσκου», *REDNotebook.gr*, 22/06/2011 (ημ.ανάκτησης: 26/03/2013, διαθέσιμο σε:

<http://www.rednotebook.gr/details.php?id=2723>).

⁸⁷ Τσάνης Α. (2011), *Κριτική Ανάλυση της Συνταγματικότητας και της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας των Ιδιωτικοποιήσεων στο πλαίσιο της Οικονομικής Κρίσης*, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα · Frangakis M. (2012), «The Selling Off of People's Commons – The Case of Greece» (ημ. δημοσίευσης 28/06/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.zeitschrift-luxemburg.de/?p=2216>) · Σπουρδαλάκης Μ., «Μεταρρυθμίσεις στο πολιτικό σύστημα», εισήγηση σε κύκλο συναντήσεων Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αριστείας Jean Monnet, Αθήνα, 06.06.2012.

⁸⁸ Afouxenidis A., Lampropoulou M. (2012), Questions of Democracy and Accountability. State Reform and Privatization Policies in Greece, *2nd Annual International Conference on Political Science, Sociology and International Relations*, Bali, Indonesia, Sept. · Τσακαλώτος Ε., «Ιδιωτικοποιήσεις και Δημοκρατία», *tvxs.gr*, όπ.

⁸⁹ Καραμανώφ Μ. (2011), *Τα Όρια των Ιδιωτικοποιήσεων. Βιώσιμο Κράτος και Δημόσια Κτήση*, Αθήνα: Π.Κυριακίδης.

⁹⁰ ΕΒΕΑ, *Υπόμνημα ΕΒΕΑ προς τον πρωθυπουργό & τους πολιτικούς αρχηγούς των κομμάτων του ελληνικού κοινοβουλίου. Οι θέσεις του ΕΒΕΑ για την Οικονομία*, όπ. · Rosa Luxemburg Foundation (2011), *Greece: 20 Popular Fallacies Concerning the Debt Crisis*, July 9, 2011,

των όρων ιδιοκτησίας και ελέγχου των τελευταίων ενέχει τον κίνδυνο αλλοίωσης της φύσης και του κοινωνικού χαρακτήρα των παρεχόμενων υπηρεσιών, αναπροσδιορίζοντας την ισορροπία μεταξύ της κοινωνικής και της οικονομικής αποτελεσματικότητας των ιδιωτικοποιούμενων φορέων.

3.2.1.2 Τεχνικές - διαδικαστικές δυσκολίες

Πέραν του ζητήματος του κοινωνικού και πολιτικού κόστους, σημαντικές τεχνικές και διαδικαστικές εμπλοκές δημιουργούν καθυστερήσεις και περιορίζουν την απόδοση των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Η εφαρμογή των σχεδίων προσκρούει καταρχάς σε σημαντικά διοικητικά και νομικά εμπόδια, τα οποία αφορούν τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα και τους όρους διαχείρισης και εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων του κράτους. Αυτά σχετίζονται με τους τίτλους ιδιοκτησίας, νομικά ζητήματα, το καθεστώς μεταβίβασης, τους κανόνες χωρικού σχεδιασμού και χρήσης γης, τους όρους δόμησης, ενδεχόμενα χρέη, την ανεξέλεγκτη οικιστική ανάπτυξη, τα καταπατηθέντα στοιχεία, αλλά και τον κατακερματισμό των αρμόδιων δομών⁹¹. Εξαιτίας αυτών των παραγόντων, η αξιοποίηση σημαντικού μέρους του χαρτοφυλακίου της κρατικής περιουσίας καθίσταται δύσκολη και σε ορισμένες περιπτώσεις πρακτικά αδύνατη.

Προβλήματα εντοπίζονται επίσης όσον αφορά την καταγραφή και την ταξινόμηση των περιουσιακών στοιχείων (εξαιρετικά μεγάλη κατανομή), την αξιοπιστία των μεθόδων αποτίμησης της αξίας τους, καθώς και επιμέρους νομικά - γραφειοκρατικά κωλύματα⁹². Η έλλειψη ενός συνολικού στρατηγικού σχεδίου επιτείνει αυτές τις δυστοκίες και καθυστερεί τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης και

σελ.13 (διαθέσιμο σε:

http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publicationen/Broschur_Pleite-Griechen_eng.pdf) · Weisbrot M., Montecino J.A. (2012), More Pain, No Gain for Greece: Is the Euro Worth the Costs of Pro - Cyclical Fiscal Policy and Internal Devaluation?, όπ. · Finch J., «Greek sell-off Threat to Sovereignty», όπ.

⁹¹ Stourmaras Y., Panagiotidis Y., *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal (Arhimidis)*, όπ. · Giannakourou G., Balla E. (2012), «Privatizing” Urban Planning in Greece? Current Trends & Future Prospects, International Conference - Platform of Experts on Planning Law, Lisbon, October · Alderman L., «Privatizing Greece, Slowly but Not Surely», *The New York Times*, 17/11/2012, όπ. · European Commission (2012), *The Second Economic Adjustment Programme for Greece*, όπ., σελ.33.

⁹² Welfens P. (2011), From the transatlantic banking crisis to the euro crisis?, *International Economics and Economic Policy*, vol. 7 (1), σελ.24-25 · Ταπραντζής Α., *Ιδιωτικοποιήσεις*, όπ.

αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων⁹³. Για να φανεί το μέγεθος του προβλήματος, σημειώνεται ότι περίπου το 22,75% των ακινήτων του Ελληνικού Δημοσίου εκτιμάται ότι είναι άγνωστα στο κράτος, σημαντικό μέρος αυτών είναι καταπατημένα, ενώ σε πολλές περιπτώσεις αγνοούνται βασικά χαρακτηριστικά των περιουσιακών στοιχείων που έχει στην κατοχή του το Ελληνικό Δημόσιο, όπως το μέγεθος και η λειτουργία τους⁹⁴.

3.2.1.3 Οικονομικές παράμετροι

Βασικό εμπόδιο στην προσπάθεια αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας για τη βελτίωση των δημοσιονομικών και αναπτυξιακών προοπτικών αποτελεί η υποτιμημένη παρούσα αξία των περιουσιακών στοιχείων, το αρνητικό οικονομικό κλίμα και η διεθνώς υποβαθμισμένη εικόνα της χώρας⁹⁵. Η καθυστέρηση στην εφαρμογή των μέτρων, η έλλειψη ρευστότητας και η μειωμένη εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών στις προοπτικές της Ελληνικής οικονομίας, οδηγούν στη μείωση της ζήτησης και της αξίας των προς αξιοποίηση στοιχείων⁹⁶. Παράλληλα, αποτελούν παράγοντες αβεβαιότητας για τους επενδυτές, οι οποίοι, ενώ υπάρχει σχετικό ενδιαφέρον, προσανατολίζονται προς περισσότερο ασφαλείς επενδυτικές λύσεις, όπως η αγορά ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου⁹⁷. Ως εκ τούτου, στις παρούσες συνθήκες, αποτελεί γενική εκτίμηση ότι είναι δύσκολο να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή τιμή για τη διαπραγμάτευση της περιουσίας του Δημοσίου, ενώ πιθανός είναι

⁹³ Stournaras, Y., Panagiotidis, Y., *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal (Arhimidis)*, όπ.

⁹⁴ Ενδεικτικά, σημειώνεται ότι ενώ το Ελληνικό Δημόσιο θα έπρεπε να εισπράττει περίπου 125 δις. ευρώ από τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία διαθέτει, αυτά έχουν πολύ χαμηλή απόδοση, καθώς στην πράξη δε συγκεντρώνει ούτε το ¼ των οφειλομένων (Ταπραντζής Α., *Ιδιωτικοποιήσεις*, όπ.).

⁹⁵ The Economist, «Greece and the euro: The abuses of austerity. A new plan to cut Greece's debt looks doomed to fail», όπ. · IOBE (2011), *Greece as Europe's Energy Highway: Natural Gas Pipeline Projects Going Through Greece*, Study team: Stournaras Y., Danchev S., Paratsiokas N., Athens, IOBE, November 2011, σελ.28-29 · Stournaras, Y., Panagiotidis, Y., *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal (Arhimidis)*, όπ. · Kallianiotis, I.N. (2012), *Greece's Imposed Privatization (Denationalization) and its Effects on Individuals' Utility and Social Welfare*, όπ.

⁹⁶ ΕΒΕΑ, *Υπόμνημα ΕΒΕΑ προς τον πρωθυπουργό & τους πολιτικούς αρχηγούς των κομμάτων του ελληνικού κοινοβουλίου. Οι θέσεις του ΕΒΕΑ για την οικονομία*, όπ. · Skaperdas S. (2011), *Seven Myths about the Greek Debt Crisis*, σελ.13 (διαθέσιμο σε:

<http://www.socsci.uci.edu/~sskaperd/SkaperdasMythsWP1011.pdf>) · Tridimas T., «The case for selling state-owned assets», συνέντευξη σε Athens News, (C. Papachlimintzos), 05/12/2011 (ημ.ανάκτησης: 01/07/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.athensnews.gr/issue/13472/51118>).

⁹⁷ Ταπραντζής Α., *Ιδιωτικοποιήσεις*, όπ.

ο κίνδυνος εκμετάλλευσης της οικονομικής κατάστασης της χώρας για πρακτικές κερδοσκοπίας⁹⁸.

Περαιτέρω, ακόμα και στην περίπτωση που επιτευχθούν οι αναμενόμενες εισπράξεις, έχουν διατυπωθεί επιφυλάξεις όσον αφορά την ικανότητα του ποσού να καταστήσει το χρέος βιώσιμο και να λύσει το οικονομικό και δημοσιονομικό πρόβλημα⁹⁹. Πέραν αυτού, ορατός είναι ο κίνδυνος ανάπτυξης αντισταθμιστικών επιπτώσεων, οι οποίες σε βάθος χρόνου οδηγούν στα αντίθετα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, οι βεβαιωμένες αποκρατικοποιήσεις κερδοφόρων οργανισμών είναι πιθανό να λειτουργήσουν μακροχρόνια προς την αντίθετη κατεύθυνση, επιφέροντας μεγαλύτερο κόστος εξαιτίας της απώλειας των κερδών που θα απέδιδαν στο κράτος εφόσον παρέμεναν στην ιδιοκτησία του¹⁰⁰. Στο ίδιο πλαίσιο, αμφίβολη είναι η συμβολή των εσόδων από τις αποκρατικοποιήσεις στη βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών και στην ανάπτυξη, εφόσον δε συνδυαστούν με ευρύτερα μέτρα διαρθρωτικού χαρακτήρα. Ένας από τους βασικούς κινδύνους αποτελεί το ενδεχόμενο μετάβασης από ένα κρατικό σε ένα ιδιωτικό μονοπώλιο, εξαιτίας των ανεπαρκειών του ρυθμιστικού πλαισίου και της ελλιπούς προετοιμασίας των μεταρρυθμίσεων.

Από την πλευρά των ιδιωτών επενδυτών, σημαντικά εμπόδια θεωρούνται οι όροι των συλλογικών συμβάσεων και των εργασιακών σχέσεων στις ΔΕΚΟ και η παρούσα οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων, ιδίως των λιγότερο κερδοφόρων ή ζημιογόνων¹⁰¹. Σε συνδυασμό με τη διαφορετική λογική του ιδιωτικού τομέα, το υφιστάμενο καθεστώς των ΔΕΚΟ δημιουργεί αντικίνητρα για τους υποψήφιους αγοραστές ή στρατηγικούς επενδυτές. Ιδίως στην περίπτωση που η ιδιωτικοποίηση είναι μερική, το εργασιακό ζήτημα, οι αντιδράσεις των συνδικάτων και οι όροι

⁹⁸ Rosa Luxemburg Foundation (2011), *Greece: 20 Popular Fallacies Concerning the Debt Crisis*, όπ. ` Ταπραντζής Α., Ιδιωτικοποιήσεις, όπ.

⁹⁹ Darvas Z. (2011), *Debt restructuring in the euro area: a necessary but manageable evil?*, *Working Papers 1104*, Department of Mathematical Economics and Economic Analysis, Corvinus University of Budapest, σελ.5-6, 13 ` Frangakis M. (2012), *The Selling Off of People's Commons – The Case of Greece*, όπ. ` Kallianiotis, I.N. (2012), *Greece's Imposed Privatization (Denationalization) and its Effects on Individuals' Utility and Social Welfare*, όπ.
¹⁰⁰ Τσακαλώτος Ε., «Ιδιωτικοποιήσεις και Δημοκρατία», *tvxs.gr*, 07/10/2012 (ημ.ανάκτησης: 19/12/2012, διαθέσιμο σε: <http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/idiotikopoiiseis-kai-dimokratia-toy-eykleidi-tsakalotoy>).

¹⁰¹ Skaperdas S. (2011), *Seven Myths about the Greek Debt Crisis*, όπ. ` ΕΒΕΑ, *Υπόμνημα ΕΒΕΑ προς τον πρωθυπουργό & τους πολιτικούς αρχηγούς των κομμάτων του ελληνικού κοινοβουλίου. Οι θέσεις του Ε.Β.Ε.Α. για την οικονομία*, όπ. ` Hope K., Atkins R., «Greeks face tough path to privatization», *Financial Times*, 30/06/2011 (ημ.ανάκτησης 01/07/2012) (διαθέσιμο σε: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/6a1c866a-a33f-11e0-8d6d-00144feabdc0.html#axzz1zI45RDPx>).

παρέμβασης του κράτους στη διοίκηση των επιχειρήσεων συνιστούν παράγοντες αβεβαιότητας¹⁰². Βέβαια, πέραν των επιμέρους περιπτώσεων, στον πυρήνα αυτών των ζητημάτων βρίσκεται πρακτικά η διαφορετική θεώρηση των κοινωνικο-πολιτικών και των οικονομικών παραμέτρων λειτουργίας των επιχειρήσεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, η οποία σαφώς υπερβαίνει τα στενά οικονομικά διακυβεύματα της τρέχουσας κρίσης. Στα εμπόδια προστίθενται επίσης τα συχνά αδικαιολόγητα προνόμια και οι επιλεκτικές ρυθμίσεις που αντανάκλουν βασικές στρεβλώσεις της λειτουργίας αρκετών φορέων του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα, η άρση των οποίων συνεπάγεται συγκρούσεις με ισχυρά και παγιωμένα συμφέροντα.

3.2.1.4 Ο παράγοντας χρόνος και οι ειδικότερες συνθήκες εφαρμογής

Στα βασικά αδύναμα σημεία των σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας περιλαμβάνεται το ασφυκτικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, το οποίο διαμορφώνεται υπό την πίεση των δημοσιονομικών αναγκών για την άμεση άντληση εσόδων¹⁰³. Αμφιβολίες για την αποτελεσματικότητα των μέτρων δημιουργεί επίσης το γεγονός ότι οι ισχυρές και κερδοφόρες ΔΕΚΟ μετοχοποιήθηκαν και αποκρατικοποιήθηκαν την περίοδο 1996-2000 και από τις υφιστάμενες επιχειρήσεις ελάχιστες έχουν υψηλή χρηματιστηριακή αξία (ΔΕΗ, ΟΠΑΠ), ενώ η προς αξιοποίηση περιουσία (γη) είναι επίσης περιορισμένη¹⁰⁴. Υπό αυτές τις συνθήκες, υπάρχει ο κίνδυνος τα βραχυπρόθεσμα έσοδα από μεμονωμένες αποκρατικοποιήσεις να εξανεμιστούν στο επίπεδο των συγκριτικά πολύ μεγαλύτερων δημοσιονομικών αναγκών και εξελίξεων («*lost in the barrel*»)¹⁰⁵.

¹⁰² The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece's privatisation plan is too fast», όπ. ἴ Hope K., Atkins R., «Greeks face tough path to privatization», όπ. ἴ Visvizi A. (2012), The Crisis in Greece and the IMF Rescue Package: Determinants and Pitfalls, *Acta Oeconomica*, vol.62. (1), σελ.33-35 ἴ Βουρλούμης Π., Ομιλία στην εκδήλωση «Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας», όπ.

¹⁰³ The Economist, «Greece and the euro: The abuses of austerity. A new plan to cut Greece's debt looks doomed to fail», όπ. ἴ The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece's privatisation plan is too fast», όπ. ἴ Tridimas T., «The case for selling state-owned assets», όπ. ἴ Stournaras, Y., Panagiotidis, Y., *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal (Arhimidis)*, όπ.

¹⁰⁴ Σταθάκης Γ., εισήγηση σε Ημερίδα Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας «Η επόμενη μέρα της Ελληνικής Οικονομίας», Αθήνα, 9 Ιουλίου 2011, Πρακτικά: σελ.21-22 ἴ Panayotakis C., «The Privatization Mirage», *The NYTimes Examiner*, 19/11/2012 (ημ.ανάκτησης: 22/02/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.nytexaminer.com/2012/11/the-privatization-mirage/>).

¹⁰⁵ Stournaras Y., Panagiotidis Y., *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal (Arhimidis)*, όπ.

Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί επίσης η πρακτική των ιδιωτικοποιήσεων που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα τις προηγούμενες δεκαετίες. Οι πολιτικές μετοχοποίησης και αποκρατικοποίησης δεν ήταν προσανατολισμένες στην αναζήτηση στρατηγικών επενδυτών, αλλά στην πώληση μεριδίων του μετοχικού κεφαλαίου των ΔΕΚΟ με σκοπό την είσπραξη εσόδων¹⁰⁶. Δεδομένου ότι βασικό ζητούμενο αποτελεί η ανάπτυξη του ανταγωνισμού και όχι η μετάβαση από ένα δημόσιο σε ένα ιδιωτικό μονοπώλιο¹⁰⁷, η αδυναμία διασφάλισης ανταγωνιστικών συνθηκών και συγκρότησης ενός αποτελεσματικού ρυθμιστικού πλαισίου που να εγγυάται το δημόσιο συμφέρον, συνιστούν έναν ακόμα ανασταλτικό παράγοντα για την απόδοση των πολιτικών. Συχνά δε, η βεβιασμένη προσαρμογή και ενσωμάτωση των νόμων δε συμβαδίζει με επαρκή προετοιμασία και με τον εξοπλισμό των θεσμών με τους αναγκαίους πόρους προκειμένου να ασκήσουν το ρυθμιστικό τους έργο. Παράλληλα, δημιουργούνται άμεσα και έμμεσα κόστη συντονισμού, ρύθμισης, ελέγχου, διοίκησης, κ.λπ.¹⁰⁸. Στα στενά περιθώρια χρόνου και τις σχετικά περιορισμένες επιλογές των εναλλακτικών μέσω πολιτικής, προστίθεται το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος αφορά την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας, η οποία απαιτεί προετοιμασία και αναμένεται να επιφέρει ορατά αποτελέσματα σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα¹⁰⁹. Ως εκ τούτου, οι αντίστοιχες μέθοδοι δεν εμφανίζουν αυτοτελώς άμεση χρησιμότητα για τη βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών.

3.2.2 Ευκαιρίες και αντίλογος

Απέναντι στα εμπόδια και στην κριτική η οποία έχει ασκηθεί στο δημόσιο διάλογο όσον αφορά τη χρησιμότητα και την ενδεχόμενη συμβολή των μεθόδων αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην αναπτυξιακή και δημοσιονομική προσαρμογή, υπάρχουν ορισμένα αντεπιχειρήματα. Καταρχάς, παρατηρείται σχετική μεταστροφή της κοινής γνώμης και των κοινωνικών και

¹⁰⁶ Παλάσκας Θ., Παρουσίαση συμπερασμάτων ειδικής μελέτης IOBE (2004) «Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων» (Θ.Παλάσκας, Λ.Πεχλιβάνος, Χ.Στοφόρος), Αίγλη Ζαπτείου, 21 Ιανουαρίου 2004.

¹⁰⁷ Αθανασόπουλος Τ., «Η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου ως μοχλός Οικονομικής Ανάπτυξης και Κοινωνικής Ευημερίας», εισήγηση σε 2ο Ελληνο-Κινεζικό Επιχειρηματικό Συνέδριο, Αθήνα, 18/09/2012 (διαθέσιμο σε: <http://www.blod.gr/lectures/Pages/viewlecture.aspx?LectureID=555#>).

¹⁰⁸ Bastian J., «Is 'Greece Inc' ready for Privatization? Lessons learned from the German Treuhandanstalt», όπ.

¹⁰⁹ Alderman L., «Privatizing Greece, Slowly but Not Surely», *The New York Times*, 17/11/2012, όπ.

πολιτικών πεποιθήσεων¹¹⁰, καθώς η εξυγίανση του δημόσιου τομέα η καλύτερη αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του κράτους εμφανίζονται πλέον ως αντικειμενική ανάγκη. Η δεκτικότητα της κοινής γνώμης σε αντίστοιχες πολιτικές είναι σαφώς υψηλότερη από ό,τι τα προηγούμενα χρόνια και, ως γενικότερο πολιτικό διακύβευμα, το ζήτημα της αναθεώρησης των ορίων και των λειτουργιών του δημόσιου τομέα έχει ωριμάσει τόσο στο πολιτικό όσο και στο κοινωνικό επίπεδο. Το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος περιλαμβάνει μέτρα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας (συμπράξεις, μισθώσεις, παραχωρήσεις, κ.λπ.) και όχι αμιγώς πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων, συμβάλλει στην ενίσχυση της σχετικής αποδοχής.

Η προσέγγιση της κρίσης ως «ευκαιρίας» συναρτάται επίσης με την παράλληλη εισαγωγή ορισμένων αναγκαίων μέτρων, τα οποία υπό άλλες συνθήκες θα ήταν δύσκολο να εφαρμοστούν (για παράδειγμα η αναδιάρθρωση και εξυγίανση των ζημιωγόνων ΔΕΚΟ)¹¹¹. Με τον τρόπο αυτό, οι πολιτικές αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας θα μπορούσαν να ενταχθούν στη συνολική προσπάθεια ολοκλήρωσης κρίσιμων μεταρρυθμίσεων, η ταχύτερη υλοποίηση των οποίων ευνοείται από την πίεση της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, η απόδοση και οι επιπτώσεις των διαφορετικών μεθόδων αποκρατικοποίησης ή αξιοποίησης διαφέρουν κατά περίπτωση. Παράλληλα, αντιστοιχούν σε διαφορετικό βαθμό συνεργειών αλλά και σχετικής αποτελεσματικότητας σε σχέση με άλλα μέσα πολιτικής. Παραδείγματος χάριν, έχει υποστηριχθεί ότι η αξιοποίηση της περιουσίας του Δημοσίου αποτελεί αποτελεσματικότερη μέθοδο για τη μείωση του χρέους σε μακροχρόνια βάση σε σύγκριση με άλλα δημοσιονομικά μέσα στα οποία φαίνεται να δίνει βαρύτητα η εφαρμοζόμενη οικονομική πολιτική¹¹².

Παράλληλα, από ορισμένους μελετητές προτείνεται ότι, παρά τις σημαντικές δυσκολίες, η κρίση ασκεί (και) ευνοϊκή επίδραση στο περιβάλλον εφαρμογής των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, δημιουργώντας ευκαιρίες εκμετάλλευσης αναξιοποίητων δυνατοτήτων. Εν προκειμένω, έχει υποστηριχθεί ότι, ανεξαρτήτως της οικονομικής συγκυρίας, η Ελλάδα παρουσιάζει αυτοτελώς σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης αλλά και

---

¹¹⁰ Smith H., «Greece begins €50bn privatisation drive. Greek officials begin appointing advisers for fire-sale of state assets intended to raise €50bn by 2015», *The Guardian*, 01/08/2011 · Ταπραντζής Α, *Ιδιωτικοποιήσεις*, όπ.

¹¹¹ Christodoulakis N. (2010), *Crisis, Threats and Ways Out for the Greek Economy*, *Cyprus Economic Policy Review*, Vol. 4 (1), σελ.95.

¹¹² IOBE, *Η Ελληνική Οικονομία*, 2/12, Τριμηνιαία Έκθεση, κεφ.4, όπ.

της ποιότητας των περιουσιακών στοιχείων που διαθέτει¹¹³, πολλά εκ των οποίων παρέμεναν επί χρόνια ανενεργά. Αυτό το ανεκμετάλλευτο πεδίο αποτελεί δυνατό σημείο για την προσέλκυση επενδύσεων και την ανάπτυξη της δημόσιας περιουσίας, η οποία δεν έχει αξιοποιηθεί επαρκώς μέχρι τώρα. Υπό αυτήν την οπτική, η κρίση λειτουργεί ως κίνητρο για την κινητοποίηση και την αξιοποίηση ανενεργών πόρων και δυνατοτήτων της οικονομίας.

Όσον αφορά τα επιμέρους σημεία κριτικής που αναφέρθηκαν παραπάνω (κεφ.3.2.1), στο πεδίο του δημόσιου διαλόγου έχει αναπτυχθεί αντίλογος από την πλευρά των υποστηρικτών των αντίστοιχων προτάσεων και έχουν διατυπωθεί συγκεκριμένοι τρόποι αντιμετώπισης των αδυναμιών. Σχετικά με την υπόθεση της υποτιμημένης παρούσας χρηματιστηριακής αξίας των περιουσιακών στοιχείων του κράτους, έχει υποστηριχθεί ότι παρότι ο κίνδυνος απαξίωσης της δημόσιας περιουσίας είναι υπαρκτός, ωστόσο η πραγματοποίηση ορισμένων γρήγορων ιδιωτικοποιήσεων (έστω και σε χαμηλότερο τίμημα από το βέλτιστο), εφόσον βελτιώσουν τα δημοσιονομικά μεγέθη, δύνανται να συμβάλλουν στην αναστροφή του αρνητικού κλίματος¹¹⁴. Έχει επίσης προταθεί ότι μέρος του διαφυγόντος κέρδους μπορεί να ισοσταθμιστεί μέσω της επαναγοράς κρατικών ομολόγων με τα έσοδα των αποκρατικοποιήσεων από τη δευτερογενή αγορά, σε τιμές σημαντικά χαμηλότερες από τις ονομαστικές¹¹⁵. Εναλλακτική λύση αποτελεί η διασφάλιση ορισμένου ποσοστού υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου σε περίπτωση που η χρηματιστηριακή αξία επανέλθει (πάνω από ένα ορισμένο σημείο) ή η συμμετοχή στα μελλοντικά έσοδα μέσω της απόδοσης ενός ποσοστού από τα κέρδη των ιδιωτικοποιημένων εταιρειών¹¹⁶ (για παράδειγμα, στην περίπτωση των κρατικών λαχείων και των λιμανιών).

Οι υποστηρικτές των άμεσων ιδιωτικοποιήσεων αντικρούουν την πιθανή αντιστάθμιση βραχυπρόθεσμων-μακροπρόθεσμων εισροών, με το επιχείρημα ότι οι παρούσες συνθήκες καθιστούν πιο εύκολη τη συντομότερη αποπληρωμή του χρέους,

¹¹³ Bahas M., Gramatidis Y. & Partners, Newsletter - Privatizations (ημ. ανάκτησης: 01/03/2013, διαθέσιμο σε: http://bahagram.com/newsletters/Newsletter_Privatizations.pdf)
Μητρόπουλος Κ., «Ο φόβος του πολιτικού κόστους πάγωσε τις αποκρατικοποιήσεις». όπ.

¹¹⁴ Ταπραντζής Α., Ιδιωτικοποιήσεις, όπ.

¹¹⁵ IOBE, «Η Ελληνική Οικονομία», Τριμηνιαία Έκθεση, αρ. Τεύχους 64, Αθήνα, Ιούλιος 2011, σελ.12 (ημ.ανάκτησης: 24/06/2012) (διαθέσιμο σε: http://www.iobe.gr/media/elloik/IOBEGreek_econ_02_11.pdf).

¹¹⁶ Tridimas T., «The case for selling state-owned assets», όπ. Σταϊκούρας Χ., «Η αναγκαιότητα αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου», *Η Καθημερινή – The Economist*, 28/04/2011 (ημ.ανάκτησης: 08/04/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.cstaikouras.gr/2011/04/arthro-stin-idiki-ekdosi-tis-efimeridas-i-kathimerini-the-economist-i-anagkeotita-axiopiisis-tis-periousias-tou-dimosiou>).

από ό,τι σε μελλοντικό χρόνο που το ποσό αυτό θα έχει αυξηθεί εξαιτίας των υψηλών τόκων¹¹⁷. Ως προς τη σκοπιμότητα πώλησης περιουσιακών στοιχείων σε χαμηλότερο της πραγματικής αξίας τίμημα, έχει επίσης προταχθεί η αντικειμενική ανάγκη πώλησης των χρόνια προβληματικών επιχειρήσεων (εφόσον ούτως ή άλλως δεν αποδίδουν) αλλά και η μεταστροφή των συνθηκών της αγοράς, οι οποίες καθιστούν δύσκολη την ανάκτηση της αρχικής τους αξίας¹¹⁸. Από αυτήν την άποψη, το επιχείρημα της (μη) μεγιστοποίησης των κερδών από ενδεχόμενη πώληση κρατικών φορέων σε τιμή χαμηλότερη της πραγματικής αντικρούεται από το αντίστοιχο της ελαχιστοποίησης του κόστους διατήρησης της λειτουργίας τους, προϋποθέτοντας βέβαια ότι έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες εξυγίανσης και βελτίωσης της απόδοσής τους.

Τέλος, ως αντικειμενικός παράγοντας ο οποίος φαίνεται να ευνοεί τις πολιτικές ιδιωτικοποίησης, εμφανίζεται ο παράγοντας της ΕΕ και οι κανόνες που επιβάλλει η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς. Η λειτουργία της κοινής αγοράς προϋποθέτει την απελευθέρωση πεδίων δραστηριότητας που ελέγχονταν από το κράτος, όπως των δικτύων επικοινωνιών, ενέργειας και μεταφορών. Σε αυτούς τους τομείς, γενικός κανόνας καθίσταται ο ανταγωνισμός και απαγορεύονται οι κρατικές επιδοτήσεις, θέτοντας εκ των πραγμάτων ζήτημα ασυμβατότητας του μοντέλου της κρατικομονοπωλιακής επιχείρησης με τις προϋποθέσεις της οικονομικής ολοκλήρωσης της ΕΕ. Η ανάγκη αποκρατικοποίησης τοποθετείται με αυτόν τον τρόπο σε φαινομενικά αντικειμενική και επομένως πιο δύσκολα αμφισβητήσιμη βάση, ως εξωτερική δέσμευση της χώρας.

3.3 Κατευθύνσεις πολιτικής και πρακτικές λύσεις

Η επισκόπηση των βασικών σημείων των εφαρμοζόμενων πολιτικών και των εναλλακτικών σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας κατέδειξε ως ένα βαθμό τις προϋποθέσεις και τις συνθήκες υπό τις οποίες η αποτελεσματική διαχείριση της δημόσιας περιουσίας θα μπορούσε να λειτουργήσει ως εργαλείο εξόδου από την οικονομική κρίση. Παράλληλα, επισημάνθηκαν τα σημαντικά εμπόδια στα οποία προσκρούει η πρακτική εφαρμογή των μέτρων, ιδίως υπό την πίεση και τους

¹¹⁷ Barker G., «The case for selling state-owned assets», όπ.

¹¹⁸ Λυμπεράκη Α., «Ιδιωτικοποιήσεις αντί για μεταρρυθμίσεις;», *Έθνος*, 11/07/2012 (διαθέσιμο σε: <http://www.drassi.gr/index.php?id=2460>) · Καραβάνας Γ., «Ιδιωτικοποιήσεις: οφέλη και κίνδυνο» (ημ.δημοσίευσης: 12/02/2013, ημ.ανάκτησης: 28/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://gkaravanas.wordpress.com>).

περιορισμούς της παρούσας συγκυρίας. Στο παρόν κεφάλαιο, αφού παρουσιαστούν ορισμένοι συστημικοί παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την απόδοση και τις προοπτικές των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας (κεφ.3.2.1), διατυπώνεται ενδεικτικά μια δέσμη προτάσεων για την αξιοποίηση των διαθέσιμων μέσων στα δεδομένα της κρίσης (κεφ.3.2.2).

3.3.1 Διαστάσεις της κρίσης: διεθνές - ευρωπαϊκό πλαίσιο

Πέραν των ειδικότερων συνθηκών εφαρμογής, τα αποτελέσματα και η απόδοση των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας εξαρτώνται από παράγοντες οι οποίοι υπερβαίνουν το εθνικό πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο. Η πρώτη καθοριστική παράμετρος είναι η επίδραση των εξελίξεων στο Ευρωπαϊκό Επίπεδο και των πολιτικών στήριξης που θα υιοθετήσει συνολικά η ΕΕ για τις οικονομίες του Ευρωπαϊκού Νότου, στις οποίες εξαπλώνονται σταδιακά οι συνέπειες της δημοσιονομικής κρίσης. Η δεύτερη κρίσιμη μεταβλητή αφορά το διεθνές οικονομικό περιβάλλον και θα εξαρτηθεί από τον τρόπο διαμόρφωσης της διεθνούς οικονομικής συγκυρίας, η οποία ως ένα βαθμό πυροδότησε την Ευρωπαϊκή και την Ελληνική κρίση και επηρεάζει άμεσα την εξέλιξή τους. Σαφώς, σε συνθήκες γενικευμένης ύφεσης, η αποτελεσματικότητα των πολιτικών και των μέτρων περιορίζεται σημαντικά.

Αναγκαίος είναι επίσης ο προσδιορισμός της θέσης της Ελλάδας στην εικόνα της ευρύτερης δυναμικής των ιδιωτικοποιήσεων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Οι διεθνείς τάσεις αντανακλούν εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες όσον αφορά τις προοπτικές και τα αναμενόμενα έσοδα των ιδιωτικοποιήσεων, με την Ελλάδα να εμφανίζεται μεταξύ των χωρών με τις μεγαλύτερες αποκλίσεις¹¹⁹. Λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος του εγχειρήματος, συγκριτικά και με τις υπόλοιπες χώρες του Ευρωπαϊκού νότου¹²⁰, οι πιθανότητες επιτυχίας εμφανίζονται μάλλον ισχνές. Υπό αυτήν την οπτική, η ερμηνεία των ενδεχόμενων αποκλίσεων των πολιτικών αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας από τους προδιαγεγραμμένους στόχους, οφείλει να λαμβάνει υπόψιν, πέρα από τα αυτοτελή πλεονεκτήματα και

¹¹⁹ Privatization Barometer (2011), *The PB Report 2011: Financial Crises and Declining Privatization*, Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM) - KPMG, Milano - Italy (διαθέσιμο σε: http://www.feem.it/userfiles/attach/20127271253594PB_Annual_Report_2011.pdf).

¹²⁰ Smith H., «Greece embarks on a firesale», *The Guardian*, 19/09/2012 (ημ.ανάκτησης: 24/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/19/debt-ridden-greece-firesale>).

μειονεκτήματα των εναλλακτικών μεθόδων, τη συστημική και υπερεθνική διάσταση της κρίσης.

3.3.2 Προϋποθέσεις απόδοσης και προτάσεις πολιτικής

Με σημείο αναφοράς την προηγηθείσα οριζόντια ανάλυση των εφαρμοζόμενων πολιτικών και των εναλλακτικών σχεδίων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, τελικό ζητούμενο της μελέτης αποτελεί ο εντοπισμός των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας θα μπορούσε να συμβάλει στην προσπάθεια εξόδου της χώρας από την κρίση. Η απάντηση έχει εν πολλοίς σκιαγραφηθεί μέσω της καταγραφής των δυνητικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των προτάσεων, όπως αναδείχθηκαν από τις διαφορετικές όψεις της υποστήριξης και της ασκούμενης κριτικής. Συναρτήσει των αυτών ευρημάτων, στη συνέχεια παρατίθενται σε ενδεικτικό πλαίσιο ορισμένες γενικές και ειδικές κατευθύνσεις πολιτικής με πρακτικό περιεχόμενο.

3.3.2.1. Γενικές κατευθύνσεις

Οι μέθοδοι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας είναι σκόπιμο να συνδυάζονται με ορισμένες βασικές ρήτρες οι οποίες αφορούν τις κοινωνικές, οικονομικές και οργανωτικές συνθήκες του περιβάλλοντος εφαρμογής¹²¹. Πρακτικά, αυτές περιλαμβάνουν την ποιότητα λειτουργίας των θεσμών και συνολικά τις διαδικασίες διαμόρφωσης και υλοποίησης των δημόσιων πολιτικών. Εν προκειμένω, η αποτελεσματική εφαρμογή των όποιων ρυθμίσεων προϋποθέτει την παράλληλη προώθηση ενός πλέγματος κανόνων το οποίο να διασφαλίζει:

- Σαφή προσδιορισμό των ορίων των αποκρατικοποιήσεων, δηλαδή ποιες δραστηριότητες δύνανται να εκχωρηθούν (εν όλω ή εν μέρει) στον ιδιωτικό τομέα, διαχωρίζοντας τις αμιγώς επιχειρησιακές από τις κοινωφελείς λειτουργίες.

---

¹²¹ Βλ. (ενδεικτικά): Kikeri S., Nellis J., Shirley M. (1992), *Privatization: Eight Lessons from Experience*, World Bank Policy Views from the Country Economics Department, Outreach # 3, Washington DC, USA · Harris C. (2003), *Private Participation in Infrastructure in Developing Countries Trends, Impacts and Policy Lessons*, *World Bank Working Paper No.5*, The World Bank, Washington, D.C. · OECD (2003), *La Privatisation des Entreprises Publiques. Panorama des Politiques et des Pratiques dans les pays de l'OCDE*, OCDE · The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece's privatisation plan is too fast», όπ.

- Ενσωμάτωση των πολιτικών αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας σε ένα συνολικό σχέδιο πολιτικής και συνδυασμό με παράλληλες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.
- Διασφάλιση ουσιαστικού δημόσιου ελέγχου για τις λειτουργίες οι οποίες παραμένουν στη σφαίρα του κράτους και καταπολέμηση των πρακτικών υπονόμευσης του δημόσιου συμφέροντος από επιμέρους συμφέροντα.
- Ποιοτικούς και αποτελεσματικούς θεσμούς και σταθερό κανονιστικό πλαίσιο.
- Σταθερές συνθήκες στην κοινωνία και την οικονομία.
- Ανάπτυξη υγιούς ανταγωνιστικού και ρυθμιστικού πλαισίου, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος στρεβλώσεων και μονοπωλιακών πρακτικών.
- Βελτίωση των διαδικασιών οργάνωσης, προγραμματισμού και παρακολούθησης των δημόσιων πολιτικών.
- Ολοκληρωμένη εφαρμογή των αποφάσεων και των νόμων, χωρίς εξαιρέσεις και επιλεκτικές ρυθμίσεις.
- Αποσύνδεση (στο μέτρο του δυνατού) των πολιτικών από το πλαίσιο εκτάκτου ανάγκης και επαρκή προετοιμασία των ρυθμίσεων.
- Ισορροπημένη στάθμιση των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων και άμβλυνση του αμιγώς δημοσιονομικού και τεχνοκρατικού χαρακτήρα των μέτρων.
- Αναλογική και δίκαιη κατανομή του οφέλους και του κόστους των πολιτικών και εξασφάλιση κοινωνικής και πολιτικής συναίνεσης.
- Διαφάνεια των διαδικασιών και αποσύνδεση των αποφάσεων από το πολιτικό κόστος και επιμέρους ομάδες συμφερόντων.

3.3.2.2. Ειδικότερες προϋποθέσεις

Πέραν των γενικών κατευθύνσεων, η πίεση της οικονομικής κρίσης και οι δεδομένες συνθήκες εφαρμογής των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας απαιτούν την υιοθέτηση περισσότερο στοχευμένων μέτρων, λαμβάνοντας επίσης υπόψιν τις Ελληνικές ιδιαιτερότητες. Ιδίως στις περιπτώσεις που προβλέπεται μερική ή ολική μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων και λειτουργιών στον ιδιωτικό τομέα και όχι αξιοποίηση με διατήρηση κάποιας μορφής δημόσιου ελέγχου, απαιτούνται

πρόσθετες εγγυήσεις, πέραν των τεχνικών προδιαγραφών. Απαραίτητη είναι επίσης η διασφάλιση των τυπικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων εφαρμογής των μέτρων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Ορισμένες βασικές προϋποθέσεις, οι οποίες συνοψίζονται στον Πίνακα 9, περιλαμβάνουν¹²²:

(i) Τεχνικές - διαδικαστικές προϋποθέσεις:

- Την άμεση και πλήρη καταγραφή της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου και την οργάνωση του περιεχομένου του χαρτοφυλακίου.
- Την αναδιάρθρωση, εξυγίανση και αναβάθμιση των περιουσιακών στοιχείων.
- Το ξεκαθάρισμα των τίτλων ιδιοκτησίας και των δικαιωμάτων χρήσης και την αποκατάσταση των καταπατηθέντων στοιχείων.
- Την απλούστευση των διαδικασιών, την άρση των περιττών νομικών εμποδίων και την ολοκλήρωση του εθνικού κτηματολογίου.

(ii) Πολιτικές - οικονομικές προϋποθέσεις:

- Το συνδυασμό των πολιτικών αποκρατικοποίησης με το άνοιγμα κλειστών τομέων δραστηριότητας και τη διασφάλιση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού.
- Τη σύσταση ισχυρών τομεακών ρυθμιστικών Αρχών για την προστασία των καταναλωτών σε τομείς που θα ανοίξουν στον ανταγωνισμό.
- Την εφαρμογή διαφανών, ανοικτών και αξιοκρατικών διαδικασιών και την αποκατάσταση της αρνητικής εικόνας της χώρας (διαφθορά, κ.λπ.).
- Την άσκηση ουσιαστικού πολιτικού-δημοκρατικού ελέγχου και την ελαχιστοποίηση των παρεμβάσεων κομματικού-πελατειακού τύπου.
- Τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των ιδιωτών (συν)επενδυτών, προς αποφυγή του ενδεχομένου υποβάθμισης των δραστηριοτήτων και των παρεχόμενων υπηρεσιών μετά την εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα.

---

¹²² Πηγές: The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece's privatisation plan is too fast», όπ. ΄ ΕΒΕΑ, *Υπόμνημα ΕΒΕΑ προς τον πρωθυπουργό & τους πολιτικούς αρχηγούς των κομμάτων του ελληνικού κοινοβουλίου. Οι θέσεις του ΕΒΕΑ για την οικονομία*, όπ. ΄ Tridimas T., «The case for selling state-owned assets», όπ. ΄ Adamantopoulos K., «The case for selling state-owned assets», συνέντευξη σε Athens News, (C. Papachlimintzos), 5/12/2011 (ημ.ανάκτησης: 01/07/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.athensnews.gr/issue/13472/51118>) ΄ Barker G., «The case for selling state-owned assets», όπ. ΄ Στουρνάρας Γ. (2012), Δημοσιονομική προσαρμογή, ανταγωνιστικότητα, ρευστότητα και οικονομική ανάπτυξη, όπ. ΄ Ταπραντζής Α., *Ιδιωτικοποιήσεις*, όπ. ΄ Αθανασόπουλος Τ., «Η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου ως μοχλός Οικονομικής Ανάπτυξης και Κοινωνικής Ευημερίας», όπ. Μέρος των προτάσεων απορρέουν επίσης από προσωπικές απόψεις.

- Την ενίσχυση και αποκατάσταση της ρευστότητας στην οικονομία για τη στήριξη και τη χρηματοδότηση των επενδυτικών και αναπτυξιακών έργων.
- Την αναθέρμανση και επιτάχυνση των διαδικασιών των δημόσιων επενδύσεων και των συγχρηματοδοτούμενων έργων.

(iv) Κοινωνικές προϋποθέσεις:

- Τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος και των δικαιωμάτων των πολιτών-καταναλωτών σε περίπτωση συνεργασίας ή μερικής/ολικής ανάληψης από τον ιδιωτικό τομέα της παροχής κρίσιμων αγαθών και υπηρεσιών, ιδίως σε τομείς δημόσιων/κοινοφελών δραστηριοτήτων.
- Τη μέριμνα για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και την εγγύηση βασικών παροχών για το σύνολο του πληθυσμού (π.χ. Καθολική Υπηρεσία).

(v) Γενικές προϋποθέσεις:

- Τη διαφοροποιημένη προσέγγιση και την υιοθέτηση στοχευμένων μέτρων, αναλόγως των ιδιαιτεροτήτων κάθε περίπτωσης (για παράδειγμα διάκριση ανάμεσα σε επιχειρησιακές/κοινοφελείς/στρατηγικές ΔΕΚΟ, ζημιογόνες/κερδοφόρες δραστηριότητες, μακροπρόθεσμα/βραχυπρόθεσμα έργα, κ.λπ.).
- Την εναρμόνιση των επενδύσεων και των χρήσεων των περιουσιακών στοιχείων με τον τοπικό χαρακτήρα και τις κοινωνικές, οικονομικές, γεωγραφικές κ.λπ. συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή.
- Την εστίαση σε πεδία τα οποία εμφανίζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, σε αναξιοποίητες δυνατότητες της οικονομίας και στην καλύτερη εκμετάλλευση των εθνικών πόρων.
- Την αξιοποίηση της εμπειρίας ξένων χωρών και επιτυχών παραδειγμάτων¹²³ και την αποφυγή λαθών που οδήγησαν σε αποτυχημένες ιδιωτικοποιήσεις.

---

¹²³ Για παράδειγμα, έχει υποστηριχθεί ότι η αξιοποίηση του αεροδρομίου του Ελληνικού θα μπορούσε να ακολουθήσει το παράδειγμα του Πριγκιπάτου του Μονακό (Μάρδας Δ., «Μέτρα πολιτικής και πρακτικές λύσεις», εισήγηση σε Συνέδριο Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας «Προτάσεις εξόδου από την Οικονομική Κρίση» 7/12/2011). Επίσης, η ανάπτυξη της τουριστικής αγοράς 2^{ης} κατοικίας να γίνει στο πρότυπο της Ισπανίας (Ταπραντζής Α., Ιδιωτικοποιήσεις, όπ.).

Πίνακας 9

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ & ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ - ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ	
			ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
<p>Διεθνές οικονομικό περιβάλλον</p> <p>Ευρωπαϊκό επίπεδο</p> <p>Εγχώριο πλαίσιο</p>	<p>Τεχνικές - διαδικαστικές δυσκολίες</p> <p>Πολιτικές - κοινωνικές διαστάσεις</p> <p>Οικονομικές παράμετροι</p> <p>Ο παράγοντας χρόνος</p> <p>Ειδικότερες συνθήκες εφαρμογής</p>	<p>Ευκαιρία εισαγωγής συνολικών μεταρρυθμίσεων</p> <p>Μεταστροφή κοινής γνώμης</p> <p>Συγκριτικά πλεονεκτήματα Ελλάδας</p> <p>Το περιβάλλον της ΕΕ - Εσωτερική Αγορά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Σαφή προσδιορισμός ορίων και σκοπιμότητας αποκρατικοποιήσεων • Ενσωμάτωση πολιτικών αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας σε ένα συνολικό σχέδιο πολιτικής • Συνδυασμός με παράλληλες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις • Σταθερό οικονομικό περιβάλλον • Ποιότητα θεσμών - κανονιστικού πλαισίου • Αποτελεσματικό ανταγωνιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο • Βελτίωση διαδικασιών οργάνωσης, προγραμματισμού και παρακολούθησης πολιτικών • Επαρκής προετοιμασία ρυθμίσεων • Ισορροπία κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων • Αναλογική και δίκαιη κατανομή του οφέλους και του κόστους • Κοινωνική και πολιτική συναίνεση • Διαφάνεια διαδικασιών και λογοδοσία • Αποσύνδεση των αποφάσεων από το πολιτικό κόστος και επιμέρους συμφέροντα 	<ul style="list-style-type: none"> • Καταγραφή και οργάνωση περιουσίας Ελληνικού Δημοσίου • Ξεκαθάρισμα τίτλων ιδιοκτησίας, δικαιωμάτων χρήσης, αποκατάσταση καταπατηθέντων, κ.λπ. • Σύσταση ισχυρών ρυθμιστικών Αρχών • Διασφάλιση αξιοπιστίας ιδιωτών (συν)επενδυτών • Διαφανείς και αξιοκρατικές διαδικασίες • Πολιτικός - δημοκρατικός έλεγχος • Ενίσχυση - αποκατάσταση ρευστότητας οικονομίας • Αναθέμανση δημόσιων επενδύσεων και συγχρηματοδοτούμενων έργων • Διασφάλιση δικαιωμάτων πολιτών-καταναλωτών • Μέριμνα για ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες και καθολική εγγύηση βασικών παροχών • Διαφοροποιημένη προσέγγιση και στοχευμένα μέτρα (διάκριση επιχειρησιακών/κοινοφελών λειτουργιών) • Εστίαση σε τομείς με συγκριτικά πλεονεκτήματα • Εναρμόνιση επενδύσεων/χρήσεων με κοινωνικές, οικονομικές, γεωγραφικές κ.λπ. συνθήκες • Αξιοποίηση προηγούμενης εμπειρίας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Ελληνική και Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση» του Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας Jean Monnet, η παρούσα εργασία διαπραγματεύτηκε το ζήτημα της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, με άξονα τις πολιτικές εξόδου της Ελλάδας από την οικονομική κρίση. Αντικείμενο μελέτης αποτέλεσαν οι πολιτικές και οι εναλλακτικές μέθοδοι αποκρατικοποίησης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, υπό την οπτική της ενδεχόμενης συμβολής τους στη βελτίωση των υφιστάμενων αναπτυξιακών και δημοσιονομικών μεγεθών. Η ανάλυση βασίστηκε στην χαρτογράφηση και τη συνθετική αποτύπωση των επιμέρους προτάσεων διαχείρισης της δημόσιας περιουσίας στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης, όπως έχουν διατυπωθεί και κατατεθεί στο επίπεδο του δημόσιου διαλόγου. Με σημείο αναφοράς την αναζήτηση και τη διερεύνηση των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του κράτους θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μοχλός ανάκαμψης από την κρίση, κύριο στόχο αποτέλεσε η εξαγωγή πρακτικών συμπερασμάτων και προτάσεων.

Ο χαρακτήρας της μελέτης ήταν τεχνικά προσανατολισμένος και στο επίκεντρο τέθηκαν τα εμπειρικά δεδομένα και οι πρακτικές διαστάσεις των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας. Η διαπραγμάτευση του ζητήματος έλαβε χώρα μέσω της καταγραφής των εναλλακτικών σχεδίων και προτάσεων (κεφ.1), της συγκριτικής αξιολόγησης (κεφ.2) και της διερεύνησης των δυνατοτήτων απόδοσής τους στις συνθήκες της κρίσης (κεφ.3). Η ανάλυση δεν επεκτάθηκε σε ζητήματα σκοπιμότητας ή αποτελεσματικότητας των ιδιωτικοποιήσεων σε πολιτική-ιδεολογική βάση, αλλά κάλυψε σε κυρίως περιγραφικό πλαίσιο τη δημόσια συζήτηση όσον αφορά το ζήτημα της αξιοποίησης της κρατικής περιουσίας, όπως προσδιορίζεται -και περιορίζεται- από τα δεδομένα της κρίσης. Το κέντρο βάρους ήταν η ανάδειξη των διακριτών απόψεων και προσεγγίσεων όσον αφορά το καθεστώς ιδιοκτησίας και τους όρους ελέγχου-εκμετάλλευσης της δημόσιας περιουσίας από το δημόσιο ή/και τον ιδιωτικό τομέα, υπό μια μάλλον τεχνική οπτική.

Η χαρτογράφηση και η ανάλυση των εναλλακτικών μεθόδων αξιοποίησης της περιουσίας του κράτους οδήγησε στην οριοθέτηση των διαθέσιμων επιλογών, οι οποίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πολιτικών, από την πλήρη και άμεση εκχώρηση περιουσιακών στοιχείων στον ιδιωτικό τομέα μέχρι τη μερική αποκρατικοποίηση και

την αξιοποίηση της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου χωρίς μεταφορά ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Πέραν των επιμέρους πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων, η συμβολή των υπό μελέτη σχεδίων στην προσπάθεια εξόδου από την κρίση κατέστη σαφές ότι εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από το συνολικό περιεχόμενο των προωθούμενων μεταρρυθμίσεων και τις ευρύτερες (κοινωνικές, πολιτικές, συστημικές, κ.λπ.) διαστάσεις της κρίσης. Σημαντικές παραμέτρους αποτελούν επίσης οι ιδιαιτερότητες της Ελληνικής περίπτωσης και τα δεδομένα που διαμορφώνει η διεθνής οικονομική συγκυρία, καθιστώντας αναγκαία τη διαφοροποιημένη προσέγγιση των πολιτικών και την προσαρμογή στις συγκεκριμένες συνθήκες εφαρμογής.

Βασικό εύρημα αποτέλεσε η διαπίστωση ότι το υλοποιούμενο πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων και Αξιοποίησης της Δημόσιας Περιουσίας εμφανίζει μέχρι στιγμής σημαντική απόκλιση από τους αναμενόμενους στόχους και, ως εκ τούτου, δεν αποδίδει επαρκώς ως εργαλείο εξόδου της χώρας από την κρίση. Παράλληλα, αποδείχθηκε ότι η εφαρμογή των διαφορετικών σχεδίων εξαρτάται από πλήθος παραγόντων και θα προσέκρουε θεωρητικά σε αντίστοιχα ή/και διαφορετικής φύσης προβλήματα. Πέραν των κοινωνικών και πολιτικών διακυβευμάτων που ενέχουν οι αποφάσεις εκχώρησης ή διατήρησης της περιουσίας του κράτους υπό δημόσιο, ιδιωτικό ή μεικτής φύσης έλεγχο, σημαντικούς ανασταλτικούς παράγοντες για την απόδοση του συνόλου των υπό μελέτη προτάσεων αποτελούν το δυσμενές οικονομικό κλίμα, η παρατεταμένη ύφεση, η πίεση χρόνου και η επιτακτική ανάγκη εισροής εσόδων στα κρατικά ταμεία. Σε συνδυασμό με επιμέρους αδυναμίες του Ελληνικού πολιτικοδιοικητικού συστήματος, όπως οι ανεπάρκειες στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των δημόσιων πολιτικών, η επικράτηση επιμεριστικών λογικών και συμφερόντων, η αμφίβολη αξιοπιστία των πολιτικών προσώπων και η έλλειψη βασικών τεχνικών μέσων (για παράδειγμα η απουσία ολοκληρωμένης καταγραφής της περιουσίας του κράτους), η διαδικασία εφαρμογής των όποιων ρυθμίσεων είναι πιθανό να εμφανίσει καθυστερήσεις και εμπλοκές, θέτοντας εν αμφιβόλω την αυτοτελή χρησιμότητά τους ως εργαλεία υπέρβασης της κρίσης. Ωστόσο, παρά τη γενικώς δυσμενή επίδραση, η πίεση της οικονομικής κρίσης φάνηκε ότι δημιουργεί ορισμένες ευκαιρίες για την εισαγωγή μεταρρυθμίσεων, οι οποίες αφορούν ευρύτερα το ρόλο και τη λειτουργία του δημόσιου τομέα και υπερβαίνουν την αμιγώς δημοσιονομική διάσταση των ιδιωτικοποιήσεων.

Διερευνώντας τις πρακτικές δυνατότητες συμβολής των εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην αντιμετώπιση της κρίσης, στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας κατηγοριοποιήθηκαν σε ενδεικτικό πλαίσιο ορισμένες γενικές και ειδικές προϋποθέσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για τη συγκρότηση πιο επεξεργασμένων προτάσεων πολιτικής. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η ανάγκη συνδυασμού των πολιτικών με ευρύτερες θεσμικές αλλαγές, η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού ρυθμιστικού και ανταγωνιστικού πλαισίου, η υλοποίηση των μέτρων μέσω διαφανών, ανοικτών και δημοκρατικών διαδικασιών, οι εγγυήσεις του δημόσιου συμφέροντος και η διασφάλιση κοινωνικής και πολιτικής συναίνεσης. Παράλληλα, επισημάνθηκαν επιμέρους αναγκαίες συνθήκες, όπως η πλήρης καταγραφή και οργάνωση των περιουσιακών στοιχείων του κράτους, η έμφαση σε τομείς με συγκριτικά πλεονεκτήματα, η σύσταση ισχυρών ρυθμιστικών Αρχών, η προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών-καταναλωτών και η μέριμνα για τη διασφάλιση ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων απέναντι στις πιθανές αρνητικές συνέπειες των πολιτικών. Ουσιαστικά, οι κατευθύνσεις αυτές αποτελούν απαντήσεις σε χρόνιες δυσλειτουργίες του πολιτικοδιοικητικού και οικονομικού συστήματος και επηρεάζουν συνολικά τις δυνατότητες απόδοσης των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, ανεξάρτητα από τα εκάστοτε όρια κράτους και αγοράς. Άλλωστε, είναι σαφές ότι, παρά την αμφίβολη αποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού, η μεταβίβαση πόρων και αρμοδιοτήτων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα δε διασφαλίζει αυτόχρονα την αποτελεσματικότερη αξιοποίησή τους.

Ως συμβολή στη συζήτηση για την οικονομική κρίση, η παρούσα μελέτη παρέχει μια λεπτομερή επισκόπηση των εναλλακτικών τρόπων διαχείρισης και αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κράτους, διερευνώντας παράλληλα τις δυνατότητες απόδοσής τους ως εργαλεία πολιτικής. Βασική διαπίστωση, η οποία απαντά και στην κεντρική υπόθεση εργασίας, αποτελεί η ύπαρξη δυνατοτήτων συμβολής των πρακτικών αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στην προσπάθεια ανάκαμψης από την οικονομική κρίση, ωστόσο υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και με τον όρο συνδυασμού με ευρύτερες εγγυήσεις και θεσμικές αλλαγές. Εν προκειμένω, η ουσιαστική χρησιμότητα των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας φάνηκε ότι δεν αφορά τόσο το άμεσο εισπρακτικό αποτέλεσμα, αλλά κυρίως τις διαρθρωτικές και αναπτυξιακές επιπτώσεις σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Ως εκ τούτου, από τη συγκριτική αξιολόγηση των διαθέσιμων επιλογών προκύπτει ότι, υπό τις παρούσες συνθήκες, καλύτερες προοπτικές απόδοσης εμφανίζει η λύση της οργανωμένης

διαχείρισης της κρατικής περιουσίας μέσω «ήπιων» πρακτικών σε βάθος χρόνου, από ό,τι η πραγματοποίηση αποσπασματικών και συχνά βεβιασμένων πωλήσεων περιουσιακών στοιχείων με κριτήριο το άμεσο ταμειακό αποτέλεσμα. Σε όρους δημόσιας πολιτικής, η θέση αυτή προτείνει την εστίαση στο σκέλος της «αξιοποίησης» και λιγότερο της «αποκρατικοποίησης», υπό τους όρους που περιγράφηκαν παραπάνω.

Πέραν της τεχνικής ανάγνωσης του ζητήματος της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και της εστιασμένης προσέγγισης της παρούσας εργασίας, η πρακτική εφαρμογή των μεθόδων που αναλύθηκαν προϋποθέτει τη συμπερίληψη περισσότερων παραμέτρων, ιδίως όσον αφορά τις κοινωνικές και τις πολιτικές προεκτάσεις των ιδιωτικοποιήσεων. Κρίσιμο ζήτημα παραμένει εν προκειμένω η εξισορρόπηση των κοινωνικών και των οικονομικών επιπτώσεων και σε ευρύτερο πλαίσιο οι εγγυήσεις του δημόσιου συμφέροντος κατά τη (μερική ή ολική) μεταβίβαση εξουσιών και αρμοδιοτήτων από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα¹²⁴. Σημείο τριβής αποτελεί επίσης η στάθμιση των βραχυπρόθεσμων δημοσιονομικών και των μακροπρόθεσμων αναπτυξιακών-διαρθρωτικών συνεπειών των μέτρων, αλλά και ο αντίκτυπος σε όρους βιωσιμότητας και διατήρησης των εθνικών κοινωνικών, οικονομικών, φυσικών, κ.λπ. πόρων. Σαφώς, η συζήτηση δεν εξαντλείται στις τεχνικές πτυχές των μεθόδων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας, ούτε στα κριτήρια της οικονομικά συμφερότερης προσφοράς και τα παραπάνω ερωτήματα, παρότι υπερβαίνουν τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, είναι σκόπιμο να αποτελέσουν πεδία για περαιτέρω έρευνα. Σε κάθε περίπτωση, οι μέθοδοι διαχείρισης και αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας -ή σε ευρύτερο πλαίσιο, η προβληματική των ιδιωτικοποιήσεων- παραμένει ένα διακύβευμα πρωτίστως *πολιτικής* φύσης.

* * *

---

¹²⁴ Βλ. Λαμπροπούλου Μ. (2011), *Μετασχηματισμοί του Δημόσιου Τομέα: Ιδιωτικοποίηση, Κοινή Ωφέλεια και Πολίτες*, διδακτορική διατριβή, ΕΚΠΑ, Αθήνα, Ιούνιος 2011.

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**(i) Θεσμικό Πλαίσιο**

- N. 3845/2010.** Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της Ελληνικής οικονομίας από τα κράτη - μέλη της Ζώνης του Ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, (ΦΕΚ 65/Α'/6.5.2010).
- N. 3965/2011,** Αναμόρφωση πλαισίου λειτουργίας Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους, Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, σύσταση Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ 113/Α'/18.05.2011).
- N. 3985/2011,** Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 (ΦΕΚ 151/Α'/01.06.2011).
- N.3986/2011,** Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 (Κεφ. Α': Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου) (ΦΕΚ 152/Α'/01.06.2011).
- N.4046/2012,** Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας (ΦΕΚ 28/Α'/14.02.2012).
- N.4093/2012,** Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του Ν.4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 (ΦΕΚ 222/Α'/12.11.2012).

Εκθέσεις - Πρακτικά Βουλής

Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου Τροποποίηση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του νόμου 3986/2011 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012- 2015» (Α'152), όπως ισχύει», της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατάργηση

ελάχιστου ποσοστού Ελληνικού Δημοσίου σε ΕΛΠΕ, ΔΕΗ, ΟΠΑΠ, ΟΔΙΕ, ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ, ΕΛΤΑ, Οργανισμό Λιμένος Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Αλεξανδρούπολης, Βόλου, Ελευσίνας, Ηγουμενίτσας, Ηρακλείου, Καβάλας, Κέρκυρας, Λαυρίου, Πατρών και Ραφήνας, καθώς και κατάργηση του άρθρου 11 του ν. 3631/2008 (Α'6)» και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις», Αθήνα 04/10/2012.

Πρακτικά Ολομέλειας, ΙΕ' Περίοδος Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, Σύνοδος Α', Συνεδρίαση ΝΕ', Τετάρτη 24 Οκτωβρίου 2012 (Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Οικονομικών: «Κύρωση της από 6 Σεπτεμβρίου 2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Τροποποίηση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του ν. 3986/2011 «Επείγοντα μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015» (Α'152), όπως ισχύει» (Α' 174), της από 7 Σεπτεμβρίου 2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατάργηση ελάχιστου ποσοστού Ελληνικού Δημοσίου σε ΕΛΠΕ, ΔΕΗ, ΟΠΑΠ, ΟΔΙΕ, ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ, ΕΛΤΑ, Οργανισμό Λιμένος Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Αλεξανδρούπολης, Βόλου, Ελευσίνας, Ηγουμενίτσας, Ηρακλείου, Καβάλας, Κέρκυρας, Λαυρίου, Πατρών και Ραφήνας, καθώς και κατάργηση του άρθρου 11 του ν. 3631/2008 (Α'6)» (Α'175) και άλλες διατάξεις».

(ii) Γενικά Σχέδια/Προγράμματα/Εκθέσεις

Center for Planning and Economic Research (2009), *Fiscal policy and the Economic Depression: the case of Greece*, Athens, July.

Eurobank Research (2012), *Greece MacroMonitor, 1st Review of Greece's new Bailout Programme: Where do we stand and what is at stake?*, Eurobank, Athens, September 16th.

European Commission (2010-2011), Directorate-General for Economic and Financial Affairs, *The Economic Adjustment Programme for Greece*, EUROPEAN ECONOMY, (Reviews 1-5) Occasional Papers: No. 61 (May 2010), No 68 (August 2010), No.72 (December 2010), No.77 (February 2011), No.82 (July 2011), No.87 (December 2011), Brussels.

European Commission (2011), Task Force for Greece, *First Quarterly Report* (November 2011).

- European Commission** (2012), *Assessment of the 2012 National Reform Programme and Stability Programme for Greece*, Brussels, 30.5.2012, SWD (2012) 307.
- European Commission** (2012), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank, *Growth for Greece*, COM(2012) 183, Strasbourg, 18.4.2012.
- European Commission** (2012), *Recommendation for a Council Recommendation on Greece's 2012 National Reform Programme*, SWD (2012), COM (2012) 307, Brussels, 30.5.2012.
- European Commission** (2012), Task Force for Greece, *Second Quarterly Report* (March 2012).
- European Commission** (2012), *The Second Economic Adjustment Programme for Greece*, Occasional Papers 94, March, Brussels.
- European Commission** (2012), *The Second Economic Adjustment Programme for Greece* (First Review), Occasional Papers 123, December, Brussels.
- Hellenic Republic Asset Development Fund**, *Asset Development Plan 3.0*, Athens, November 2012.
- Institute of International Finance** (2011), *The July 21, 2011 Support Package for Greece: Key Elements, Likely Impact and Benefits for Debt Sustainability*, IIF 22/09/2011.
- IMF** (1996), *Greece - Recent Economic Developments and Selected Issues*, IMF Staff Country Report No. 96/121, Washington, D.C., November.
- IMF** (2005), *Country Report: Greece - Staff Report No. 06/4 for the 2005 Article IV Consultation*, Washington, D.C., November.
- IMF** (2010), *Greece: Stand-By Arrangement - Review Under the Emergency Financing Mechanism*, IMF Country Report No. 10/217, Washington, D.C.
- IMF** (2011), *Greece Reviews under the Stand-By Arrangement* (IMF 2010-2011).
- IMF** (2012), *Greece: Request for Extended Arrangement under the Extended Fund Facility*, IMF Country Report No. 12/57, Washington, D.C., March 2012.
- IOBE** (Foundation for Economic & Industrial Research) (2011), *Greece as Europe's Energy Highway: Natural Gas Pipeline Projects Going Through Greece*, Study team: Stournaras Y., Danchev S., Paratsiokas N., Athens, IOBE, November 2011 (διαθέσιμο σε: <http://www.iobe.gr/media/meletes/ngpipelines.pdf>).

McKinsey & Company (2011), *Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά. Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά. Προσδιορίζοντας το Νέο Μοντέλο Ανάπτυξης*, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2011.

Memorandum of Economic & Financial Policies (2010), Greece, May 2010.

Memorandum of Economic & Financial Policies (2012a), Greece, March 2012.

Memorandum of Economic & Financial Policies (2012b), Greece, December 2012.

Memorandum of Understanding on Specific Economic Policy Conditionality (2010), Greece, May 2010.

Memorandum of Understanding on Specific Economic Policy Conditionality (2012), Greece, March 2012.

Ministry of Finance, *Hellenic National Reform Programme 2011-2014*, Athens, April 2011.

OECD (1991), *Economic Surveys: Greece 1991*, OECD: Paris.

OECD (2010), *Greece at a glance. Policies for a sustainable recovery*, May 2010.

OECD (2011), *Economic Surveys: Greece 2011, Overview*, OECD: Paris.

OECD (2012), *Economic Policy Reforms: Going for Growth 2012*, Greece-country note, February 2012.

Privatization Barometer (2011), *The PB Report 2011: Financial Crises and Declining Privatization*, Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM) - KPMG, Milano - Italy (διαθέσιμο σε: http://www.feem.it/userfiles/attach/20127271253594PB_Annual_Report_2011.pdf).

Rosa Luxemburg Foundation (2011), *Greece: 20 Popular Fallacies Concerning the Debt Crisis*, July 9, 2011 (διαθέσιμο σε: http://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publicationen/Broschur_Pleite-Griechen_eng.pdf).

Technical Memorandum of Understanding, Greece, December 21, 2012.

Αποφάσεις Διπυργικής Επιτροπής Αναδιαρθρώσεων & Αποκρατικοποιήσεων
<http://www.minfin.gr/portal/el/resource/section/special-secretariat-for-asset-privatization>.

IOBE, *Η Ελληνική Οικονομία* (κεφ.4: Η αποτίμηση των Μακροοικονομικών Επιπτώσεων από την Αξιοποίηση της Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου), Τριμηνιαία Έκθεση, αρ. τεύχους 68, Ιούλιος 2012.

Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015.

Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας Δημοσίου, *Quarter Reports* (1.6.2011-31.3.2012).

Τράπεζα της Ελλάδος (2011), *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2011*, Αθήνα, Απρίλιος 2011.

Υπουργείο Οικονομικών, «Αξιοποίηση της Δημόσιας Περιουσίας για την Ανάπτυξη και την Ποιότητα Ζωής», Παρουσίαση Υπουργού Οικονομικών σε Κοινή συνέντευξη Τύπου των συναρμόδιων Υπουργών για τις αποκρατικοποιήσεις και τη διαχείριση της δημόσιας περιουσίας, Αθήνα, 02/06/2010 (διαθέσιμο σε: <http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/f5/99/8e/f5998ee9c333aa063be93fbf1e796b2c1e414eff/application/pdf/apokratikopoiiseis.pdf>).

Υπουργείο Οικονομικών, Ενημερωτικό Σημείωμα για το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015, Αθήνα, 9 Ιουνίου 2011.

(iii) Στοιχευμένα Σχέδια & Προτάσεις

Roland Berger, *EUREKA project – Hellenic Recovery Plan*, Roland Berger Strategy Consultants, Frankfurt, Sept. 2011.

Stournaras, Y., Panagiotidis, Y., *Alternative Ways of State Property Utilization: A New Proposal (Arhimidis)*, Δεκέμβριος 2011 (διαθέσιμο σε: http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/RealEstate_Conference_Dec11_Stournaras_Panagi%CE%BFtidis.pdf).

Βερροϊόπουλος Δ., Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης, κεφ.4, Τριμηνιαία Έκθεση IOBE «Η Ελληνική Οικονομία», τεύχος 63, Μάρτιος 2011.

Βερροϊόπουλος Δ., Μια εναλλακτική πρόταση στο σχέδιο Eureka: οι Έλληνες μέτοχοι της δημόσιας περιουσίας, *capital.gr*, 22/02/2012 (ημ.ανάκτησης: 25/03/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.capital.gr/Articles.asp?id=1417885>).

IOBE, *Η Ελληνική Οικονομία* (κεφ.4: Ελληνικό Στρατηγικό Ταμείο Ανάπτυξης), Τριμηνιαία Έκθεση, αρ. Τεύχους 64, Αθήνα, Ιούλιος 2011 (ημ.ανάκτησης: 24/06/2012) (διαθέσιμο σε: http://www.iobe.gr/media/elloik/IOBEGreek_econ_02_11.pdf).

Στρατήγης Σ., «Αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας με την «επιφάνεια», ομιλία στην εκδήλωση «Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας» (Οργάνωση: ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια), Αθήνα 21.02.2012.

Σχέδιο «Αρχιμήδης» για την αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας, Πρωτοβουλία ΚΑΠΠΑ (Κρατική Ακίνητη Περιουσία Προστασία και Αξιοποίηση) (Οκτώβριος 2011).

(iv) Επιστημονικά Άρθρα/Δημοσιεύματα/Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Afouxenidis A., Lampropoulou M.** (2012), Questions of Democracy and Accountability. State Reform and Privatization Policies in Greece, *2nd Annual International Conference on Political Science, Sociology and International Relations*, Bali, Indonesia, 17 – 18 Sept 2012.
- Bauby P., Boual J.C.** (1994), *Pour une Citoyenneté Européenne, Quels Services Publics?* Paris: Les éditions de l'Atelier/Éditions Ouvrières.
- Chevallier J.** (2005), *Le Service Public*, Paris: Presses Universitaires de France.
- Christodoulakis N.** (2010), Crisis, Threats and Ways Out for the Greek Economy, *Cyprus Economic Policy Review*, Vol. 4 (1), pp.89-96.
- Darvas Z.** (2011), Debt Restructuring in the Euro Area: A Necessary but Manageable Evil?, *Working Papers 1104*, Department of Mathematical Economics and Economic Analysis, Corvinus University of Budapest.
- Frangakis M.** (2012), The Selling Off of People's Commons – The Case of Greece, ημ. δημοσίευσης 28/06/2012 (διαθέσιμο σε: <http://www.zeitschrift-luxemburg.de/?p=2216>)
- Giannakourou G., Balla E.** (2012), “Privatizing” Urban Planning in Greece? Current Trends & Future Prospects, *International Conference - Platform of Experts on Planning Law*, Lisbon, October.
- Harris C.** (2003), Private Participation in Infrastructure in Developing Countries Trends, Impacts and Policy Lessons, *World Bank Working Paper No.5*, The World Bank, Washington, D.C.
- Jobert B.** (1994), (Ed.), *Le tournant Néo-Libéral en Europe*, Paris: L'Harmattan.
- Joumard I., Mylonas P.** (1999a), Greek Public Enterprises: Challenges for Reform, *OECD Economics Department Working Papers no.214*, OECD, Paris.

- Joumard I., Mylonas P.** (1999b), Reforming Greece's Public Enterprises, *OECD Observer*, Vol. A, 1999.
- Kallianiotis, I.N.** (2012), «Greece's Imposed Privatization (Denationalization) and its Effects on Individuals' Utility and Social Welfare», Φεβρουάριος 2012 (ημ.ανάκτησης 01/07/2012, διαθέσιμο σε: <http://christianvivliografia.files.wordpress.com/2012/02/privatizationdenationalizationsocialwelfarecv.pdf>).
- Kikeri S., Nellis J., Shirley M.** (1992), Privatization: Eight Lessons from Experience, *World Bank Policy Views from the Country Economics Department*, Outreach # 3, Washington DC, USA.
- Lamarche T.** (1998), Le Service Public en Crise face au Primat de la Logique Marchande, in: Desbois D., Lamarche T., Prince B. (ed.), *Télécoms : Réinventer le Service Public ?*, Paris : L'Harmattan, pp.3-8.
- Lampropoulou M.** (2010), Public Utilities Reform in Greece: Privatization, Market Liberalization and Implications for Citizens as Consumers, *Greek Politics Specialist Group Working Papers*, WP04 (January) (διαθέσιμο σε: http://www.gpsg.org.uk/docs/GPSG_Working_Paper_04.pdf).
- Le Grand J.** (1991). The Theory of Government Failure, *British Journal of Political Science*, 21, pp.423-442.
- Le Masne P.** (2003), Privatisations et Affaiblissement des Services Publics : Nouvelle Régulation et Conséquences Sociales, *Communication au Colloque de l'Association d'Economie Sociale*, Grenoble.
- Majone G.** (1994), The Rise of the Regulatory State, in: Müller W.C., Wright V. (eds), *The state in Western Europe. Retreat or Redefinition?*, GB: Frank Cass, pp.77-101.
- Merrien F.X.** (1999), Les Figures de l'Etat-Providence. L'Etat-Providence entre Marché et Service Public, in: Decreton S. (dir.), *Service Public et Lien Social*, Paris: L'Harmattan, pp.143-165.
- Moran M.** (1988), Crises of the Welfare State, *British Journal of Political Science*, Vol.18 (3), pp.397-414.
- Müller W.C.** (1994), Political Traditions and the Role of the State, in: Müller W.C., Wright V. (eds), *The State in Western Europe. Retreat or Redefinition?*, GB: Frank Cass, pp.32-51.

- OECD** (2003), *La Privatisation des Entreprises Publiques. Panorama des Politiques et des Pratiques dans les Pays de l'OCDE*, OCDE.
- Pierre J., Peters B.G.** (2000), *Governance, Politics and the State*, London: Macmillan.
- Skaperdas S.** (2011), Seven Myths about the Greek Debt Crisis, διαθέσιμο σε: <http://www.socsci.uci.edu/~sskaperd/SkaperdasMythsWP1011.pdf>.
- Stournaras Y., Vassiliadis M., Ventouris N.** (2012), Recent Economic Developments and Economic Policy Options for Greece, in: Anastasakis O., Singh D. (ed.), *Reforming Greece: Sisyphean Task or Herculean Challenge*, SEESOC, Oxford, pp.67-76.
- Taprantzis A.**, The Privatization Program and its Contribution to the Restarting of the Greek Economy, 14th Annual Investor Forum - Greece, *Building a New Greece - Capital Link Forum*, New York, November 29th, 2012 (ημ.ανάκτησης: 22/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://forums.capitallink.com/greece/2012/pres/taprantzis.pdf>).
- Vamvakidis A.** (2003), Country Study - Greece, *IMF Research Bulletin*, December 2003, pp.8-9.
- Vining A. R., Weimer D. L.** (1990), Government Supply and Government Production Failure: A Framework Based on Contestability, *Journal of Public Policy*, Vol.10 (1), pp.1-22.
- Visvizi A.** (2012), The Crisis in Greece and the IMF Rescue Package: Determinants and Pitfalls, *Acta Oeconomica*, vol.62.no.1, pp.15-39.
- Weisbrot, M., Montecino, J.A.** (2012), More Pain, No Gain for Greece: Is the Euro Worth the Costs of Pro-Cyclical Fiscal Policy and Internal Devaluation?, *Center for Economic and Policy Research*, Washington: February 2012 (Διαθέσιμο σε: <http://www.cepr.net/documents/publications/greece-2012-02.pdf>).
- Welfens P.** (2011), From the transatlantic banking crisis to the euro crisis?, *International Economics and Economic Policy*, vol. 7 (1), pp.15-29.
- Wright V.** (1994), Reshaping the State: The Implications for Public Administration, in: Müller W.C., Wright V. (eds), *The State in Western Europe. Retreat or Redefinition?*, GB: Frank Cass, pp.102-137.

- Καραμανώφ Μ.** (2011), *Τα Όρια των Ιδιωτικοποιήσεων. Βιώσιμο Κράτος και Δημόσια Κτήση*, Αθήνα: Π.Κυριακίδης
- Λαμπροπούλου Μ.** (2011), *Μετασχηματισμοί του Δημόσιου Τομέα: Ιδιωτικοποίηση, Κοινή Ωφέλεια και Πολίτες*, διδακτορική διατριβή, ΕΚΠΑ, Αθήνα, Ιούνιος 2011.
- Περάκης Ε.** (2012), Η μερική (επαν)εισαγωγή του εμπράγματος δικαιώματος της Επιφάνειας (Ν 3986/2011), *Εφαρμογές Αστικού Δικαίου*, Αύγουστος-Σεπτέμβριος.
- Τσάνης Α.** (2011), *Κριτική Ανάλυση της Συνταγματικότητας και της Οικονομικής Αποτελεσματικότητας των Ιδιωτικοποιήσεων στο πλαίσιο της Οικονομικής Κρίσης*, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα.

(v) Τύπος - Διαδίκτυο

- Adamantopoulos K.**, «The case for selling state-owned assets», συνέντευξη σε Athens News, (C. Papachlimintzos), 5/12/2011 (ημ.ανάκτησης: 01/07/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.athensnews.gr/issue/13472/51118>).
- Alderman, L.**, «Privatizing Greece, slowly but not surely», *The New York Times*, 17/11/2012 (ημ. ανάκτησης: 26/03/2013, διαθέσιμο σε: http://www.nytimes.com/2012/11/18/business/privatizing-greece-slowly-but-not-surely.html?pagewanted=all&_r=0).
- Bahas M., Gramatidis Y. & Partners**, Newsletter - Privatizations (ημ. ανάκτησης: 01/03/2013, διαθέσιμο σε: http://bahagram.com/newsletters/Newsletter_Privatizations.pdf).
- Barker G.**, «The case for selling state-owned assets», συνέντευξη σε Athens News, (C. Papachlimintzos), 5/12/2011 (ημ.ανάκτησης: 01/07/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.athensnews.gr/issue/13472/51118>).
- Bastian J.**, «Is 'Greece Inc' ready for Privatization? Lessons learned from the German Treuhandanstalt», *Kathimerini*, 25/07/2011 (ημ. ανάκτησης: 11/03/2013, διαθέσιμο σε: http://www.ekathimerini.com/4dcgi/w_articles_wsite3_1_25/07/2011_399793).
- Elliott L.**, «Greek austerity plan will work, says OECD», *The Guardian*, 02/08/2011 (ημ.ανάκτησης: 20/06/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/02/greek-austerity-plan-work-thinktank>).

“Eureka”, the ‘secret’ plan for the rescue of Greece, *stopcartel.net*, 02/10/2011

(ημ.ανάκτησης 06/06/2012, διαθέσιμο σε:

[http://www.stopcartel.net/2011/10/02/ECONOMY/%E2%80%9CEureka%E2%80%9D, the 'secret' plan for the rescue of Greece/906.html](http://www.stopcartel.net/2011/10/02/ECONOMY/%E2%80%9CEureka%E2%80%9D,%20the%20'secret'%20plan%20for%20the%20rescue%20of%20Greece/906.html)).

Finch J., «Greek sell-off Threat to Sovereignty», *The Guardian*, 03/07/2011

(ημ.ανάκτησης: 28/04/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.guardian.co.uk/business/2011/jul/03/greece-bailout-privatisation-juncker-treuhand>).

Hope K., Atkins R., «Greeks face tough path to privatization», *Financial Times*,

30/06/2011 (ημ.ανάκτησης 01/07/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.ft.com/intl/cms/s/0/6a1c866a-a33f-11e0-8d6d-00144feabdc0.html#axzz1zI45RDPx>).

Krall M., συνέντευξη στην εκπομπή Νέοι Φάκελοι, 18/10/2011 (διαθέσιμο σε:

<http://folders.skai.gr/main/theme?id=252&locale=en>).

Krall M., «Απόλυτα ρεαλιστικό το “Eureka”», συνέντευξη στην εφημερίδα Express,

24/10/2011 (ημ.ανάκτησης: 11/06/2012, διαθέσιμο σε:

http://www.express.gr/news/finance/529930oz_20111024529930.php3).

Krall M. (Eureka Plan, Roland Berger) συνέντευξη σε SBC TV, 17/11/2010

(διαθέσιμο σε: <http://www.youtube.com/watch?v=Ng5oHOsTMSY>).

Roche F., «Le plan secret allemande pour sauver la Grèce», *La Tribune*, 28/09/2012

(ημ.ανάκτησης: 11/06/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.latribune.fr/actualites/economie/international/20110928trib000652367/le-plan-secret-allemand-pour-sauver-la-grece-.html>).

Malkoutzis N., «Greece’s next task: Raise €15 Billion in Privatizations», *Bloomberg*

Businessweek, 11/07/2012 (ημ.ανάκτησης: 18/03/2013, διαθέσιμο σε:

<http://www.businessweek.com/articles/2012-07-11/greeces-next-task-raising-15-billion-euros-through-privatizations>).

Panayotakis C., The Privatization Mirage, *The NYTimes Examiner*, 19/11/2012

(ημ.ανάκτησης: 22/02/2013, διαθέσιμο σε:

<http://www.nytexaminer.com/2012/11/the-privatization-mirage>).

Perriguer E., «Pourquoi est-il si difficile de privatiser en Grèce ? », *La Tribune*,

26/07/2012 (ημ. ανάκτησης 13/03/2013, διαθέσιμο σε:

<http://www.latribune.fr/actualites/economie/union-europeenne/20120725trib000710892/pourquoi-est-il-si-difficile-de-privatiser-en-grece-.html>).

Reuters, «EU's Rehn doubts Greece privatization target», *Reuters* 23/05/2011

(ημ.ανάκτησης: 01/07/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.reuters.com/article/2011/05/23/us-eurozone-greece-privatisations-idUSTRE74M20L20110523>).

Smith H., «Greece begins €50bn privatisation drive. Greek officials begin appointing advisers for fire-sale of state assets intended to raise €50bn by 2015», *The Guardian*, 01/08/2011 (ημ.ανάκτησης: 20/06/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/01/greece-50bn-privatisation-drive?intcmp=239>).

<http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/01/greece-50bn-privatisation-drive?intcmp=239>).

Smith H., “Greece embarks on a firesale”, *The Guardian*, 19/09/2012 (ημ.ανάκτησης:

24/03/2013, διαθέσιμο σε: [http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/19/debt-](http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/19/debt-ridden-greece-firesale)

[riden-greece-firesale](http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/19/debt-ridden-greece-firesale)).

Smith H., «Greek Reforms hit new Setback as Privatization Chief Resigns», *The*

Guardian, 10/03/2013 (ημ.ανάκτησης: 20/03/2013, διαθέσιμο σε:

<http://www.guardian.co.uk/world/2013/mar/10/greek-reforms-setback-privatisation-chief-resigns>).

The Economist, «Less haste, more freed. Experience suggests Greece’s Privatisation plan is too fast», *The Economist, Finance and economics*, 07/07/2011

(ημ.ανάκτησης: 19/06/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.economist.com/node/18926019>).

The Economist, «Greece and the euro: The abuses of austerity. A new plan to cut

Greece’s debt looks doomed to fail», *The Economist, Leaders*, 30/06/2011

(ημ.ανάκτησης: 29/06/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.economist.com/node/18897415>).

Tridimas T., «The case for selling state-owned assets», συνέντευξη σε Athens News,

(C. Papachlimintzos), 5/12/2011 (ημ.ανάκτησης: 01/07/2012, διαθέσιμο σε:

<http://www.athensnews.gr/issue/13472/51118>).

«Η πρόταση της πρωτοβουλίας ΚΑΠΠΑ για τη μείωση του δημόσιου χρέους»,

energia.gr, 02/11/2011 (ημ.ανάκτησης: 04/06/2012, διαθέσιμο σε:

http://www.energia.gr/article.asp?art_id=51402)

- Εξαδάκτυλος Θ.**, «Εύρηκα; Το επιχειρηματικό πνεύμα στο δημόσιο χρέος», *Το Βήμα*, 22/10/2011, (ημ.ανάκτησης: 11/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=426330&h1=true>).
- Καραβάνας Γ.**, «Ιδιωτικοποιήσεις: οφέλη και κίνδυνοι» (ημ.δημοσίευσης: 12/02/2013, ημ.ανάκτησης: 28/03/2013. Διαθέσιμο σε: <http://gkaravanas.wordpress.com>).
- Καραμούζης Ν.**, Οι ιδιωτικοποιήσεις στην Ελλάδα: ιστορικές καταβολές και προσκλήσεις, *Το Βήμα*, 22.02.2012 (ημ.ανάκτησης: 13/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=445037>).
- Λυμπεράκη Α.**, «Ιδιωτικοποιήσεις αντί για μεταρρυθμίσεις;», *Έθνος*, 11/07/2012 (ημ.ανάκτησης: 24/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.drassi.gr/index.php?id=2460>).
- Μανδραβέλης Β.**, «Οι αποκρατικοποιήσεις πρώτες στην ατζέντα της νέας κυβέρνησης», *Καθημερινή*, 19/06/2012 (ημ.ανάκτησης: 11/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles economy 2 19/06/2012 486049>).
- Μητρόπουλος Κ.**, «Ο φόβος του πολιτικού κόστους πάγωσε τις αποκρατικοποιήσεις», *Καθημερινή*, 20/05/2012 (ημ.ανάκτησης: 03/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles economy 1 20/05/2012 482829>).
- Νίκας Σ.**, «Σχέδιο αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου», *Καθημερινή*, 15/10/2011 (ημ.ανάκτησης: 06/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles economy 100026 15/10/2011 459456>).
- Σκορδάς Θ.** (διευθυντής Νέας Δημοκρατίας), «Η απάντηση της Ελλάδας στο σχέδιο «Εύρηκα», *Έθνος*, 24.10.2012 (ημ.ανάκτησης: 03/12/2012, διαθέσιμο σε <http://ethosnews.gr/tag/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/page/216/>).
- Σταϊκούρας Χ.**, «Η αναγκαιότητα αξιοποίησης της περιουσίας του Δημοσίου», *Η Καθημερινή – The Economist*, 28/04/2011 (ημ.ανάκτησης: 08/04/2013, διαθέσιμο σε : <http://www.cstaikouras.gr/2011/04/arthro-stin-idiki-ekdosi-tis-efimeridas-i-kathimerini-the-economist-i-anagkeotita-axiopiisis-tis-periousias-tou-dimosiou>).

- Στουρνάρας Γ.** (2012), Δημοσιονομική προσαρμογή, ανταγωνιστικότητα, ρευστότητα και οικονομική ανάπτυξη, *Κοινωνικός Σύνδεσμος*, ημ.δημοσίευσης: 4/4/2012 (διαθέσιμο σε: <http://www.koinonikossyndesmos.org>).
- Τσακαλώτος Ε.**, «Ιδιωτικοποιήσεις και Δημοκρατία», *tvxs.gr*, 07/10/2012 (ημ.ανάκτησης: 19/12/2012, διαθέσιμο σε: <http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/idiotikopoiiseis-kai-dimokratia-toy-eykleidi-tsakalotoy>).
- Τσακαλώτος Ε.**, «Οι ιδιωτικοποιήσεις ως αναδιανομή του εισοδήματος και του ρίσκου», *REDNotebook.gr*, 22/06/2011 (ημ.ανάκτησης: 26/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.rednotebook.gr/details.php?id=2723>).

(vi) Θέσεις πολιτικών κομμάτων

- Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE)** (2011), *Greece 2012 - The Way Out of the Crisis*, 21 June (ημ.ανάκτησης: 26/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.alde.eu/>).
- ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ**, *Κυβερνητικό Πρόγραμμα Κινήματος ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ - Συγκεντρωτικό Οικονομικό Πρόγραμμα* (ημ.ανάκτησης 07/06/2012, διαθέσιμο σε <http://anexartitoiellines.gr>).
- Δημοκρατική Αριστερά**, *Για τη Διέξοδο από την Κρίση. Οι Προτάσεις της Δημοκρατικής Αριστεράς* (ημ.δημοσίευσης: 26/01/2012, ημ.ανάκτησης: 25/06/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.dimokratikiaristera.gr/oi-theseis-mas/oikonomia>).
- Δημοκρατική Αριστερά**, *Σημεία Προγραμματικής Σύγκλισης* (ημ.δημοσίευσης: 06/07/2012, ημ.ανάκτησης: 25/03/2013. Διαθέσιμο σε: <http://www.dimokratikiaristera.gr/home/simeia-programmatikis-syngklisis>).
- ΔΡΑΣΗ**, *Οι θέσεις της Δράσης για την Οικονομία - 2ο τακτικό Συνέδριο* (ημ.δημοσίευσης: 28-01-2012, ημ.ανάκτησης: 13/01/2013. Διαθέσιμο σε: <http://www.drassi.gr/index.php?id=165>).
- ΚΚΕ**, *Βασικές Προγραμματικές Κατευθύνσεις και Στόχοι Πάλης* (Μάιος 1996)
- ΚΚΕ**, *Η Καπιταλιστική Αναδιάρθρωση στον τομέα της Ηλεκτρικής Ενέργειας* (ημ. δημοσίευσης 02/10/08, ημ.ανάκτησης 06/06/2012. Διαθέσιμα σε: <http://www.kke.gr/>).

- ΚΚΕ**, Κείμενο του Τμήματος Οικονομίας ΚΕ ΚΚΕ: Οι εξελίξεις στις ΔΕΚΟ (ημ. δημοσίευσης 01/10/08, ημ.ανάκτησης 06/06/2012. Διαθέσιμο σε: http://www.kke.gr/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=639).
- ΛΑΟΣ**, *Οι 30 προτάσεις του ΛΑΟΣ για έξοδο από την Κρίση* (ημ.δημοσίευσης: 11/07/2011, ημ.ανάκτησης: 25/06/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.eklogika.gr/page/greekcrisis/laos-protaseis-krisi>).
- ΛΑΟΣ**, *Βασικές Θέσεις και Βασικές Προγραμματικές Κατευθύνσεις*, εκλογές 2012, (ημ.ανάκτησης: 25/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.laostv.gr/files/pdf/laos_bpk.pdf).
- Νέα Δημοκρατία**: *Το Εθνικό Σχέδιο Εξόδου από την Κρίση*, παρουσίαση από τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας, Α.Σαμαρά, στο ΕΒΕΑ (ημ. δημοσίευσης 31/05/2012, ημ. ανάκτησης 07/06/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.nd.gr>).
- Οικολόγοι Πράσινοι**, *Πρόγραμμα - Εκλογές 2012. Κρίση - Διαρθρωτικές Αλλαγές*, (ημ. ανάκτησης 26/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://blog.ecogreens.gr/programma/krisi/diarthrwitikes-allages/>).
- ΠΑΣΟΚ**, *12+1 Σημεία για την Εθνική Ανασυγκρότηση* (ημ. δημοσίευσης: 25/04/2012, ημ. ανάκτησης 07/06/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.pasok.gr>).
- ΠΑΣΟΚ**, *Οι θέσεις μας: Το εθνικό παραγωγικό μοντέλο* (ημ. δημοσίευσης: 02/06/2012, ημ. ανάκτησης 07/06/2012. Διαθέσιμο σε: <http://www.pasok.gr>).
- ΣΥ.ΡΙΖ.Α**, *Το Επικαιροποιημένο Εκλογικό Πρόγραμμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α - Τα Βασικά Στοιχεία του Προγράμματος* (παρουσίαση Α.Τσίπρας) (ημ. δημοσίευσης 06/06/2012, ημ.ανάκτησης 07/06/2012. Διαθέσιμο σε <http://www.syriza.gr>).
- ΣΥ.ΡΙΖ.Α**, *Το Επικαιροποιημένο Εκλογικό Πρόγραμμα του ΣΥ.ΡΙΖ.Α - Το Πρόγραμμα για την Οικονομία* (παρουσίαση Γ.Δραγασάκης) (ημ. δημοσίευσης 06/06/2012, ημ.ανάκτησης 07/06/2012. Διαθέσιμο σε <http://www.syriza.gr>).
- ΧΡΥΣΗ ΑΥΓΗ**, *Πολιτικές Θέσεις* (ημ.ανάκτησης: 26/03/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/thesis>).
- Συνέντευξη Α. Σαμαρά στην *Washington Post*, 15/09/2012 (ημ. ανάκτησης 26/03/2013, διαθέσιμο σε: http://www.nd.gr/web/12001/press/-/journal_content/56_INSTANCE_Rb5c/36615/1048096).
- Ομιλία Ευ. Βενιζέλου σε εκδήλωση για την παρουσίαση των προγραμματικών δεσμεύσεων «Το Εθνικό Σχέδιο Ανασυγκρότησης - Η στρατηγική της Αυτοδύναμης Ελλάδας» (ημ. δημοσίευσης 07/02/2013, ημ. ανάκτησης: 26/03/2013. Διαθέσιμο σε: <http://www.pasok.gr/speeches/item/173.html>).

Ομιλία Α.Τσίπρα σε ΔΕΘ, Βελλίδειο Συνεδριακό Κέντρο, 15/9/2012 (ημ.ανάκτησης 17/03/2013, διαθέσιμο σε <http://www.syriza.gr>).

(vii) Φορείς Συμφερόντων

ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Συνέντευξη Τύπου σε 12^ο Συνέδριο Συνομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Συνδικάτων «Κινητοποίηση για την Κοινωνική Ευρώπη», Αθήνα, 13/05/2011.

ΕΒΕΑ, *Υπομνημα ΕΒΕΑ προς τον Πρωθυπουργό & τους Πολιτικούς Αρχηγούς των Κομμάτων του Ελληνικού Κοινοβουλίου. Οι θέσεις του ΕΒΕΑ για την Οικονομία*, (ημ.ανάκτησης: 26/06/2012, διαθέσιμο σε:

http://www.acci.gr/acci/Home/EBEA_President_Proposal/tabid/788/ItemID/230/2/View/Details/language/el-GR/Default.aspx).

Ελληνική Εταιρεία Διοικήσεως Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ), *Η Ελλάδα Μπροστά! Ένα Χρόνο Μετά*. Θέσεις της Ελληνικής Εταιρίας Διοικήσεως Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ) για την αντιμετώπιση της Οικονομικής Κρίσης και για την ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας, Αθήνα, Μάρτιος 2012 (ημ.ανάκτησης 23/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.eede.gr/pdf/EEDE_theseis.pdf).

Ελληνική Ένωση Επιχειρηματιών (Ε.ΕΝ.Ε), *Θέσεις της Ελληνικής Ένωσης Επιχειρηματιών για την Οικονομία*, Αθήνα, 18 Απριλίου 2011 (ημ.ανάκτησης 29/05/2012, διαθέσιμο σε:

http://www.eene.gr/theseis_EENE_gia_tin_oikonomia.pdf).

ΕΣΣΕ, «Εκτός στόχων οι αποκρατικοποιήσεις μετά και από τις τεράστιες απώλειες στην χρηματιστηριακή αγορά», Δελτίο Τύπου, Αθήνα, 18 Αυγούστου 2011.

ΕΣΣΕ – ΙΝΕΜΥ, Οι 10 προτάσεις της ΕΣΣΕ για τη Φορολογία των ΜΜΕ και το εξάμηνο πάγωμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων υπερχρεωμένων νοικοκυριών και επιχειρήσεων, Αθήνα, 25/06/2012 (ημ.ανάκτησης 27/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.esee.gr/>).

ΙΝΕ – ΓΣΣΕ, *Η Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση 2011, Αθήνα, Αύγουστος 2011 (διαθέσιμη σε:

http://www.inegsee.gr/sitefiles/studies/EKTHESH_13.pdf).

ΙΟΒΕ, Boston Consulting Group (BCG), ΕΕΔΕ και (7) Επιμελητήρια, *10 Δέσμες Δράσεων Καταλύτες για την Ανάκαμψη*, Αθήνα, Μάιος 2012 (ημ.ανάκτησης: 21/06/2012, διαθέσιμο σε: http://www.eede.gr/pdf/10_desmes_drason.pdf).

Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, *Κρατικός Προϋπολογισμός 2011 - Θέσεις του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας*, Αθήνα, Δεκέμβριος 2010.

Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας, *Οι Θέσεις του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας για έξοδο από την Οικονομική Κρίση*, (ημ.ανάκτησης: 26/03/2012, διαθέσιμο σε: http://www.oe-e.gr/oe_krisi.htm).

(viii) Ομιλίες & Πρακτικά Συνεδρίων

«**Resolving the European debt crisis**», Workshop BRUEGEL - Peterson Institute, Σεπτεμβρίου 2011, Chantilly, France.

«**Αξιοποίηση της Δημόσιας Περιουσίας**», εκδήλωση ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, Kantor, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια, Αθήνα 21/02/2012 (Κείμενο Συμπερασμάτων και Ομιλίες Σ.Στρατήγη, Ν. Καραμούζη, Στ.Μάνου και Π.Βουρλούμη).

«**Η επόμενη μέρα της ελληνικής οικονομίας**», Ημερίδα Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, Αθήνα, 9 Ιουλίου 2011 (διαθέσιμο σε: http://www.oe-e.gr/oe/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=53&lang=el).

IOBE, *Τα Οικονομικά Διλήμματα της Χώρας*, Αθήνα, 16 Μαΐου 2012 (ημ.ανάκτησης: 26/06/2012, διαθέσιμο σε: <http://www.iobe.gr/media/Hmerides/iobeoikonomikadilimatatsxoras.pdf>).

Αθανασόπουλος Τ., «**Η αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου ως μοχλός Οικονομικής Ανάπτυξης και Κοινωνικής Ευημερίας**», εισήγηση σε 2ο Ελληνο-Κινεζικό Επιχειρηματικό Συνέδριο, Αθήνα, 18/09/2012 (διαθέσιμο σε: <http://www.blod.gr/lectures/Pages/viewlecture.aspx?LectureID=555#>).

Βουρλούμης Π., εισήγηση στην εκδήλωση «**Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας**» (Οργάνωση: ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια), Αθήνα 21.02.2012.

Καζάκος Π., «**Σχέδια Εξόδου από την Κρίση**», εισήγηση σε κύκλο συναντήσεων Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αριστείας Jean Monnet, Αθήνα, 14.05.2012.

- Μακρυδημήτρης Α.**, «Μεταρρυθμίσεις στη Δημόσια Διοίκηση», εισήγηση σε κύκλο συναντήσεων Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αριστείας Jean Monnet, Αθήνα, 11.06.2012.
- Μάνος Σ.** «Η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου», ομιλία στην εκδήλωση «Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας», (Οργάνωση: ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια), Αθήνα 21.02.2012.
- Μητρόπουλος Κ.** εισήγηση στην εκδήλωση «Αξιοποίηση Δημόσιας Περιουσίας» (Οργάνωση: ΕΛΙΑΜΕΠ, IOBE, KANTOP, Κίνηση Πολιτών, Διεθνής Διαφάνεια), Αθήνα 21.02.2012.
- Παλάσκας Θ.**, Παρουσίαση συμπερασμάτων της ειδικής μελέτης του IOBE (2004) «Η Ελλάδα στη Διεθνή Αγορά Επενδύσεων» (Θ.Παλάσκας, Λ.Πεχλιβάνος, Χ.Στοφόρος), Αίγλη Ζαπτείου, 21 Ιανουαρίου 2004.
- Σπουρδαλάκης Μ.**, «Μεταρρυθμίσεις στο Πολιτικό Σύστημα», εισήγηση σε κύκλο συναντήσεων Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Αριστείας Jean Monnet, Αθήνα, 06.06.2012.
- Σταθάκης Γ.**, εισήγηση σε Ημερίδα Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας «Η επόμενη μέρα της Ελληνικής Οικονομίας», Αθήνα, 9 Ιουλίου 2011, Πρακτικά: σελ.21-22.
- Ταπραντζής Α.**, Ιδιωτικοποιήσεις, εισήγηση σε Ημερίδα ΕΠΕΕΣ – Ευρωπαϊκού Κέντρου Αριστείας JEAN MONNET, «Μια Συνεκτική Αναπτυξιακή Προοπτική της Ελλάδας απέναντι στην Κρίση», Αθήνα, 02/07/2011.

(ix) Διαδίκτυο

<http://kappainitiative.com>

www.bankofgreece.gr

www.europa.eu

www.hellenicparliament.gr

www.hradf.com/gr/the-fund

www.minfin.gr

www.minfin.gr/portal/el/resource/section/GenikhGrammateiaDhmosiasPerioysias

www.privatizationbarometer.net

www.rolandberger.com

(x) Γενική Βιβλιογραφία

- Bishop M., Kay J., Meyer C.** (1994) (eds.), *Privatization and Economic Performance*, Oxford University Press, NY.
- OECD** (1992), *Regulatory Reform, Privatisation and Competition Policy*, Paris: OECD.
- Pagoulatos, G.** (2005), The Politics of Privatization: Redrawing the Public-Private Boundary, *West European Politics*, Vol.28, No.2 (March), pp.358-380.
- Παπούλιας Δ.Β.** (2007), *Χρυσάφι είναι το Δημόσιο, Ρητορεία και Πραγματικότητα των Μεταρρυθμίσεων*, εκδ. Εστία, Αθήνα.
- Savas, E.S.** (1987), *Privatisation: The Key to Better Government*, Chatham House Publishers, Chatham, New Jersey.
- Spanou, C.** (2008). State Reform in Greece: Responding to Old and New Challenges, *International Journal of Public Sector Management*, vol. 21(2), pp.150-173.
- Vickers, J., Wright, V.** (1989), *The Politics of Privatization in Western Europe*, London: Frank Cass.
- Vickers J., Yarrow, G.** (1988), *Privatization: An Economic Analysis*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Wright, V.** (1994b) (ed), *Privatizations in Western Europe. Pressures, Problems and Paradoxes*, London: Pinter Publishers.
- Yarrow, G.** (1986), Privatization in Theory and Practice, *Economic Policy*, 2 (Apr.), pp.324-377.